

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Eliška Holubová

**Motivace hispánských přistěhovalců
k imigraci jako jeden z možných
determinantů heterogenity této minority v
USA**

Bakalářská práce

Praha 2014

Autor práce: **Eliška Holubová**

Vedoucí práce: PhDr. Jan Bečka, Ph.D.

Rok obhajoby: 2014

Bibliografický záznam

HOLUBOVÁ, Eliška. *Motivace hispánských přistěhovalců k imigraci jako jeden z možných determinantů heterogenity této minority v USA*. Praha, 2014. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Jan Bečka, Ph.D.

Abstrakt

Na přistěhovalce z Latinské Ameriky a hispánskou menšinu v USA je často díky jakési kulturní sounáležitosti nahlíženo jako na kompaktní, homogenní skupinu, kterou ale nejsou. Rozdíly v rámci hispánské menšiny byly vysledovány v mnoha ohledech.

Bakalářská práce *Motivace hispánských přistěhovalců k imigraci jako jeden z možných determinantů heterogenity této minority v USA* se zabývá podněty a hlavními důvody hispánských přistěhovalců k imigraci do Spojených států jakožto jedním z kritérií pro posouzení různorodosti v rámci hispánské menšiny. Na příkladu tří početně silných etnických podskupin (mexické, kubánské a salvadorské) reprezentujících hispánskou menšinu jsou analyzovány jejich hlavní push a pull faktory motivující je k imigraci do USA.

Autorka v práci na příkladu mexické, kubánské a salvadorské imigrace odpovídá na otázku, zda se skutečně liší motivy hispánských přistěhovalců k imigraci do USA a popřípadě jakým způsobem. Dochází k závěru, že i přes určité analogie jsou skupiny motivovány různou kombinací push a pull faktorů. Obdobně vyhlížející motivy jsou navíc asynchronní a vycházející z odlišných podmínek a poměrů v zemích původu. Autorka se domnívá, že tedy nelze vytvořit jakýsi jednotný profil hispánského imigranta do USA.

Abstract

Due to certain cultural similarities, the immigrants from Latin America and the Hispanic minority in the USA are often regarded as a compact and homogenous group, but in fact they are not. The differences within the Hispanic minority have been traced in many ways.

This Bachelor's thesis *Motivation of the Hispanic immigrants for their immigration as one of the possible determining factors of the heterogeneity of this*

minority in the USA surveys the initiatives and the main reasons of the Hispanic immigrants for their immigration to the United States as one of the criteria for assessing the diversity within the Hispanic minority. On the sample of numerically prominent ethnic subgroups (Mexican, Cuban and Salvadoran), which represent the Hispanic minority, there are analyzed the main push and pull factors motivating them for immigration to the USA.

On the example of Mexican, Cuban and Salvadoran immigration the author in her thesis responds the question whether there really are different motives for Hispanic immigrants for immigration to the United States and, if there are some, in which way they differ. The author concludes that despite some analogies, groups are motivated by different combinations of push and pull factors. Similarly looking motives or reasons for their immigration are moreover asynchronous and based on different conditions and situations in the countries of origin. The author concludes that it is impossible to create a uniform profile of Hispanic immigrants to the USA.

Klíčová slova

hispánci, imigrace USA, push-pull faktory, kubánská imigrace, salvadorská imigrace, mexická imigrace

Keywords

Hispanics, immigration USA, push-pull factors, Cuban immigration, Salvadoran immigration, Mexican immigration

Rozsah práce: 110 459

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze, dne 15. 5. 2014

Eliška Holubová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce PhDr. Janu Bečkovi Ph.D. za cenné rady, doporučení a trpělivost a také své rodině za podporu.

Institut mezinárodních studií

Projekt bakalářské práce

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	
Jméno:	Eliška Holubová
E-mail:	el.holubova@gmail.com
Semestr:	VI.
Akademický rok:	2012/2013
Název práce:	Motivace hispánských přistěhovalců k imigraci jako jeden z možných determinantů heterogenity této minority v USA
Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok):	LS 2014
Vedoucí bakalářského semináře:	PhDr. David Emler
Vedoucí práce (není povinné):	PhDr. Jan Bečka, Ph. D.
Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek):	Výběr práce je dán mým dlouhodobým zájmem o migrační toky populace, multikulturní soužití ve společnosti a zároveň o hispánskou kulturu. Právě imigrace hispánců do Spojených států amerických v sobě spojuje všechny tyto oblasti mého zájmu. Zároveň je téma přistěhovalectví z Latinské Ameriky a hispánské menšiny v USA velmi aktuální a kontroverzní. Vzhledem k početnímu růstu menšiny v USA a jejímu stále většímu významu v americké společnosti je důležité se jí zabývat a zkoumat ji s ohledem na její různorodost, která se projevuje v řadě oblastí. Studium rozmanitosti minority může vést k jejímu hlubšímu porozumění.
Předpokládaný cíl (5 řádek):	Mezi jednotlivými etniky, které menšinu tvoří, lze pozorovat rozdíly v mnoha oblastech. Ve své práci se ale zaměřím na kritérium motivace k imigraci do USA. Cílem je zmapovat motivy či důvody vedoucí hispánské přistěhovalce k imigraci do Spojených států a zjistit zda se tyto motivy mezi hispánskými etniky skutečně liší, popřípadě jakým způsobem jsou odlišné. Vynasnažím se potvrdit či vyvrátit hypotézu, že vzhledem k heterogenitě hispánské minority v otázce motivace k imigraci nelze vytvořit jakýsi jednotný profil hispánského přistěhovalce do USA.
Základní charakteristika tématu (10 řádek):	Hispánští imigranti jsou dnes nejpočetnější skupinou cizinců přicházejících do země a podporují tak růst hispánské minority v USA. I když často bývá na hispánskou imigraci nahlíženo čistě v kontextu s převažující zkušeností s mexickými přistěhovalci, nejedná se o jednotnou skupinu, ale o imigranty z dvaceti španělsky mluvících zemí, kteří se podílejí na multietnické kompozici minority. Spojuje je sice jakási kulturní zkušenost či sounáležitost, ale liší se v mnoha ohledech, například v socioekonomické či politické oblasti. Také podněty a motivy k imigraci se pravděpodobně liší. Sondou do historického vývoje imigrace a analýzou nejdůležitějších push a pull faktorů (motivů k imigraci do USA) tří početně silných hispánských podskupin (Mexičanů, Kubánců a Salvadorců) reprezentujících menšinu se v práci vynasnažím zodpovědět na stanovené otázky.
Předpokládaná struktura práce (10 řádek):	Po samotném úvodu práce bude čtenář postupně v první části stati seznámen s pojmy hispánc a zároveň uveden do problematiky hispánské identity. Následující kapitola se bude

zabývat definováním a užitím push-pull faktorů v migračních teoriích. Stěžejní část práce bude ale věnována imigraci tří početně silných hispánských přistěhovaleckých skupin do USA – mexické, kubánské a salvadorské imigraci. Každé skupině bude věnována jednotlivá kapitola, která bude pro lepší přehlednost a orientaci rozdělena do dílčích částí podle klíčových období imigrace. V závěru budou zjištění o jednotlivých skupinách konfrontována a shrnuta, bude odpovězeno na výzkumné otázky a potvrzena či vyvrácena hypotéza práce.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

- Bankston, Carl L., Encyclopedia of American Immigration volume 1, 2 a 3, Pasadena: Salem Press, 2010.
- Bergad, Laird W., a Herbert S. Klein. Hispanics in the United States: a demographic, social, and economic history, 1980-2005. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
- Calda, Miloš. Integration of Newcomers : Recent Perspectives. Praha: Dokořán, 2011.
- Cordova, Carlos B. New Americans: The Salvadoran Americans. Westport: Greenwood Press, 2005.
- Gonzalez, Juan. Harvest of Empire: A history of Latinos in America. New York: Viking, 2001.
- Gott, Richard. Kuba: Nové dějiny. Praha: BB/art, 2005.
- Kivisto, Peter J., Thomas Faist. Beyond a Border: The Causes and Consequences of Contemporary Immigration. London: SAGE Publications, 2009.
- Kozák, Kryštof. Měkký podbřišek navěky - Důsledky asymetrie mezi Spojenými státy a Mexikem. Praha: Dokořán, 2010.
- Navarro, Armando. The Immigration Crisis: Nativism, Armed Vigilantism, and the Rise of a Countervailing Movement, Lanham, M. D: AltaMira Press, 2009.
- Tienda, Marta a Faith Mitchell. Multiple origins, uncertain destinies: Hispanics and the American future : panel on Hispanics in the United States. Washington, DC: National Academies Press, 2006.

Podpis studenta a datum

Stokien 2.6.2013

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí bakalářského semináře	6.6.2013	<i>David Culej</i>
Garant oboru	7.6.2013	<i>Gene</i>

Obsah

ÚVOD	2
1.1 <i>Rozbor literatury a použitých zdrojů</i>	5
1.2 <i>Vymezení pojmu hispánec</i>	6
2. Migrace a „push-pull“ model	7
3. Mexická imigrace do USA	8
3.1 <i>Konec 19. století až 20. léta 20. století</i>	9
3.2 <i>Období 1942–1964</i>	11
3.3 <i>Období 1965–1986</i>	14
3.4 <i>„NAFTA“ – Současnost</i>	18
3.5 <i>Shrnutí</i>	22
4. Kubánská imigrace do USA	23
4.1 <i>Konec 19. století – 1958</i>	25
4.2 <i>Castrova Kuba – První migrační vlna (1959–1962)</i>	27
4.3 <i>Lety svobody 1965–1973</i>	32
4.4 <i>Mariel 1980 – Třetí imigrační vlna z Castrovy Kuby</i>	34
4.5 <i>1990 – současnost</i>	37
4.6 <i>Shrnutí</i>	41
5. Salvadorská imigrace do USA	42
5.1 <i>Konec 19. století – 1979</i>	43
5.2 <i>Masivní exodus za občanské války 1979–1992</i>	45
5.3 <i>Poválečná imigrace – současnost</i>	49
5.4 <i>Shrnutí</i>	52
ZÁVĚR	53
SUMMARY	56
POUŽITÁ LITERATURA	57
SEZNAM GRAFŮ	63

Úvod

Spojené státy americké jsou přistěhovaleckou zemí, která v řadě imigračních vln pojímala imigranty z nejrůznějších států, náboženství a jazyků. Ti přicházeli a dodnes přicházejí z mnoha důvodů, především však za vidinou lepšího života, pracovního uplatnění, z politických důvodů či důvodů náboženské perzekuce.

Dnes jsou nejpočetnější imigrantskou skupinou přicházející do země právě *hispanci*.¹ Ti podle Lairda W. Bergada a Herberta S. Kleina již na počátku nového milénia také předstihli Afroameričany jako nejpočetnější minoritu v USA.²

Nejedná se však o zcela nový fenomén, přítomnost *hispanců* na dnešním území Spojených států amerických začala být ve velké míře patrná, když Mexiko po válce s USA v roce 1848 odstoupilo polovinu svého území a ve Spojených státech tímto teritoriálním ziskem vznikla početná mexická minorita. Dále jak z důvodů politické represe, tak ekonomických zájmů přicházeli během 19. století také cizinci z hispánského Karibiku, zejména Portoričané a Kubánci, jejichž země sužovala španělská koloniální nadvláda. V 19. století se španělské impérium postupně hroutilo a situace v koloniích se zhoršovala. To pak vedlo k povstáním a k ještě větším represím ze strany Španělska. S obrovským ekonomickým rozvojem USA rostla poptávka po levné pracovní síle, kterou plnilo podstatné množství hispánských dělníků či zemědělců, a to zejména z Mexika. Jejich příliv byl oproti vlnám imigrantů z Evropy nevýznamný, ale byl trvalý a s výjimkou období hospodářské krize 30. let rostoucí. Nicméně zejména s poválečným obdobím nastal skokový růst imigrace z Latinské Ameriky na úkor té z jiných částí světa, což je trend aktuální dodnes.³

Podle výsledků sčítání obyvatelstva v roce 2010 měly Spojené státy americké 308,7 milionu obyvatel, z nichž bezmála 16 %, tedy 50,5 milionu bylo hispánského původu.⁴ Podle posledních odhadů *American Community Survey* k roku 2012 čítala hispánská minorita téměř 53 milionů osob, což je 17 % z celkové populace USA.⁵ Očekává se, že v polovině tohoto století by mohli *hispanci* tvořit již 30 % populace v zemi.⁶

¹ Elizabeth M. Grieco et al., eds., „The Foreign-Born Population in the United States:2010 – American Community Survey Report“, U. S Department of Commerce – United States Census Bureau, (březen 2012): 2, <http://www.census.gov/prod/2012pubs/acs-19.pdf> (staženo 24. 2. 2014).

² Laird W. Bergad a Herbert S. Klein, eds., úvod ke knize *Hispanics in the United States: A Demographic, Social, and Economic History, 1980–2005* (New York: Cambridge University Press, 2010), 1–2.

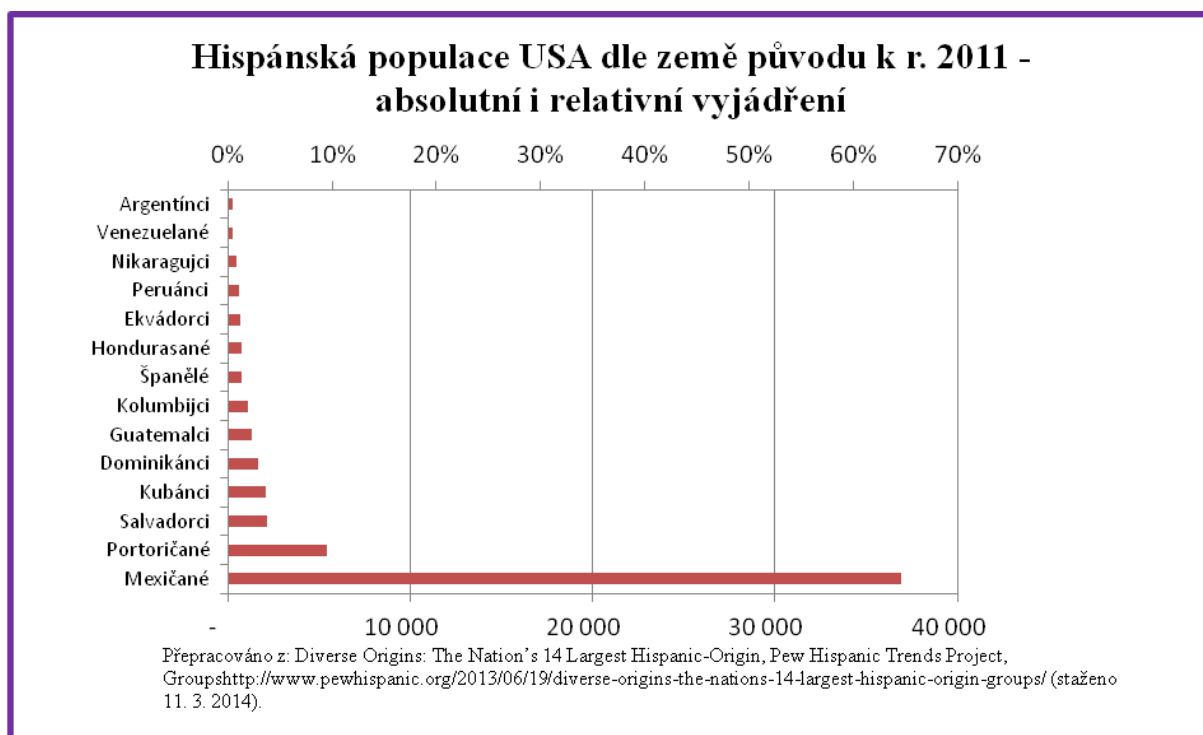
³ *Ibid.*, 1.

⁴ Sharon R. Ennis, Merarys Ríos-Vargas a Nora G. Albert, „The Hispanic Population: 2010 Census Briefs“, U. S Department of Commerce – United States Census Bureau, (květen 2011): 1–2, <http://www.census.gov/prod/cen2010/briefs/c2010br-04.pdf> (staženo 25. 2. 2014).

⁵ „Hispanic or Latino origin: 2012 American Community Survey 1 – Year Estimates“, U. S. Census Bureau – 2012 American Community Survey,

Minorita je však velmi heterogenní, zahrnuje mnoho etnických a rasových skupin, je tvořena lidmi z mnoha zemí, kteří přijeli v různých obdobích a z odlišných důvodů. Spojuje je sice velmi často jazyk – španělština, do vysoké míry katolické náboženství, kultura, ale i tak se jedná o velmi různorodou skupinu.⁷

Celkově představují dvacet národností, které jsou zahrnovány pod společné pan-ethnické označení *hispánci*.⁸ Nejpočetnější a také nejviditelnější etnickou podskupinou minority jsou Mexičané, kteří tvoří 2/3 všech *hispánců* v USA, dalšími početnějšími skupinami jsou Portoričané (9,5 %), Salvadorci (3,8 %), Kubánci (3,6 %).⁹

Graf 1 - Hispánská populace USA dle země původu

Vzhledem ke stárnutí většinové, zejména „bílé“ populace USA, se hispánská minorita stává a v budoucnu bude ještě důležitějším faktorem pro životaschopnost státu. Právě z jejich řad bude pocházet většina ekonomicky aktivních obyvatel nezbytných pro fungování země. Vzrůst hispánské populace se dotkne také její voličské síly a tím celkového dopadu na politický systém. Přítomnost *hispánců* bude bezesporu čím dál více patrnější napříč

http://factfinder2.census.gov/faces/tableservices/jsf/pages/productview.xhtml?pid=ACS_12_1YR_B03003&prodType=table (staženo 25. 2. 2014)

⁶ Bergad a Klein, úvod, 1.

⁷ Ibid., 2.

⁸ Marta Tienda a Mitchell Faith, „Multiple Origins, Hispanic Portrait“, in *Multiple Origins, Uncertain Destinies: Hispanics and the American Future* (Washington, DC: National Academic Press, 2006): 19

⁹ Mark H. Lopez, Anna Gonzalez-Barrera a Danielle Cuddington, „Diverse Origins: The Nation's 14 Largest Hispanic-Origin Groups“, Pew Research Hispanic Trends Project, (červen 2013): 3, http://www.pewhispanic.org/files/2013/06/summary_report_final.pdf (staženo 20. 02. 2014).

společností. Proto je důležité se této skupině věnovat a zkoumat ji. Je potřeba ale mít vždy na paměti, jak již bylo zmíněno výše, že nejde o jednu kompaktní skupinu. Pro mnohé dnes představuje hispánská imigrace synonymum k té mexické, což se dá vysvětlit tím, že Mexičané tvoří naprostou většinu *hispánců* v USA, jejich přítomnost je také historicky nejstarší a společná hranice s Mexikem se stala prakticky symbolem hispánské imigrace do USA. Nicméně právě studium minority s ohledem na její různorodost může vést k jejímu hlubšímu porozumění a dialogu s ní.¹⁰

S tvrzením, že hispánská minorita není homogenní a že jednotlivé národnostní podskupiny vykazují řadu rozdílů, se v literatuře můžeme setkat poměrně často. Zřídka jsou ale tyto odlišnosti dále objasněny. Rozdíly mezi hispánskými podskupinami (mexická, kubánská...) jsou ale patrné v mnoha oblastech, počínaje motivací k imigraci, přes socioekonomickou oblast k politickým postojům, participaci v politickém procesu a preferencím.

V této práci se zaměřím na kritérium motivace k imigraci. Cílem je tedy poukázat na rozdílné motivy či důvody vedoucí k imigraci do USA uvnitř hispánské minority na příkladu tří početně silných hispánských podskupin – Mexičanů, Kubánců a Salvadorců. Portoričané jsou, vzhledem ke statutu Portorika jako přidruženého státu USA a automatickému nabytí občanství Spojených států narozením, velmi specifickou skupinou. V jejich případě můžeme imigraci do USA jen stěží stavět vedle té z jiných zemí Latinské Ameriky. Jsou sice druhou nejpočetnější hispánskou podskupinou v zemi, ale z výše uvedených důvodů jsem se je rozhodla mezi zkoumané skupiny nezařadit. Výběr tří zmíněných skupin lze odůvodnit nejen jejich početní převahou nad ostatními hispánskými etniky v USA, ale zároveň v případě prvních dvou jmenovaných můžeme mluvit o velmi etablovaných skupinách. Ve srovnání s nimi nejsou Salvadorci tradičně zavedenou entitou, ale reprezentují tzv. „novou vlnu“ hispánské imigrace.

Hypotéza práce zní: Hispánská minorita je velmi heterogenní, její podskupiny se liší v mnoha ohledech počínaje motivací k imigraci. Nelze tedy vytvořit jakýsi jednotný profil hispánského přistěhovalce/imigranta do USA, přichozí z různých zemí často nic kromě společného jazyka (a někdy ani to ne), náboženství a obecné sounáležitosti k široce definovanému hispánskému etniku nic nespojuje. Hlavní výzkumnou otázkou je: Liší se mexická, kubánská a salvadorská hispánská podskupina v otázce motivace k imigraci do USA? Pokud ano, jakým způsobem? Dílčí výzkumné otázky jsou: Co především motivovalo a

¹⁰ Bergad a Klein, závěr ke knize *Hispanics in the United States*, 406–417.

motivuje Mexičany, Kubánce a Salvadorce k imigraci do USA? Jaké aspekty je vytlačovaly ze země původu a jaké naopak táhly do Spojených států? Změnily se tyto motivy a nebo zůstávají stejné?

Z hlediska metodologického je základem zevrubná rešerše a analýza dostupných primárních a sekundárních zdrojů, sběr statistických dat, práce s nimi a jejich vzájemná konfrontace. Pomocí *push-pull* modelu bude zodpovězeno na dílčí výzkumné otázky a jejich porovnáním pak také na hlavní výzkumnou otázku, který by měla potvrdit či vyvrátit hypotézu práce.

Text je rozdělen do čtyř kapitol. První kapitola seznamuje čtenáře s teorií *push-pull faktorů* a jejím užitím pro objasnění migračních toků. Každá z následujících tří hlavních kapitol je věnována imigraci jedné ze zkoumaných skupin. První v pořadí je zkoumána mexická imigrace do USA, následně je přistoupeno ke kubánské imigraci do USA a poslední kapitola se zabývá salvadorskou imigrací do USA. Každá z těchto kapitol je pro lepší přehlednost dále členěna do menších celků zaobírajících se imigrací v chronologicky řazených etapách. Na konci každé z kapitol věnujících se imigraci zkoumaných skupin je obsaženo rekapitulující shrnutí.

1.1 Rozbor literatury a použitých zdrojů

S rostoucím hispánským přistěhovalectvím a hispánskou menšinou v USA se zejména od 80. let začala této problematice věnovat patřičná pozornost v literatuře a v akademických kruzích. Vzhledem k závažnosti fenoménu přistěhovalectví *hispánců* a rostoucímu významu minority existuje mnoho publikací a vědeckých článků zabývajících se jimi v nejrůznějších souvislostech, přičemž naprostá většina literatury je dílem autorů ze Spojených států či španělsky píšících autorů. Málokdy je však pozornost věnována studiu různorodosti v rámci menšiny, či komparaci jednotlivých hispánských podskupin, taktéž motivace či podněty vedoucí k imigraci jsou spíše na okraji zájmu. Většina literatury je také zacílena na etablovanou mexickou a kubánskou podskupinu. V tomto směru je salvadorskému přistěhovalectví a menšině v USA věnována výrazně menší pozornost.

V českojazyčném prostředí je téma *hispánců* i ve velmi obecné rovině dotknuté jen málo. Český amerikanista Kryštof Kozák, který se ve svém výzkumu orientuje především na mexicko-americké vztahy, je výjimkou. Jeho monografie *Měkký podbřišek navěky? Důsledky asymetrie mezi Spojenými státy a Mexikem* reflektuje imigraci z Mexika v kontextu nerovnoměrnosti mezi oběma zeměmi a umožňuje tak čtenáři lépe porozumět příčinám migrace. Dále v rámci publikací věnujících se dějinám zemí, z nichž hispánští přistěhovalci

pochází (například *Dějiny Mexika*), jsou obsaženy kapitoly přibližující alespoň okrajově emigraci z těchto zemí. Zároveň lze pomocí pochopení dějinných reálií států, kterými se tyto knihy především zabývají, zasadit migraci do širších souvislostí a dedukovat motivy vedoucí či přispívající k migračnímu toku.

Jako cenný primární pramen posloužily zejména výzkumné zprávy publikované *Pew Research Center* v rámci projektu *Pew Hispanic Trends Project*. Tento nestranný *Think Thank* od roku 2001 provádí průzkumy veřejného mínění, sbírá a zpracovává statistická data a studie zabývající se *hispánci* v USA. I jeho výzkumná činnost je ale zacílena především na mexickou podskupinu. Dalšími hodnotnými zdroji byly vědecké články a studie akademických časopisů, například *International Migration Review*.

Pro zodpovězení dílčích výzkumných otázek jsem využila širokou škálu zdrojů. Z monografií bych vyzdvihla zejména následující prameny. V případě mexické imigrace byla užitečným zdrojem informací kniha *The Immigration Crisis: Nativism, Armed Vigilantism, and the Rise of a Countervailing Movement*, jejímž autorem je uznávaný politolog a etnolog Armando Navarro zabývající se především mexickou komunitou v USA. Kniha *New Americans: The Salvadoran Americans* autora salvadorského původu Carlos B. Cordova, který se věnuje politice, kultuře a migraci ze Střední Ameriky, byla cenným zdrojem pro pochopení motivů salvadorské imigrace. V případě kubánské imigrace jsem z monografií ocenila zejména knihu *Kuba: Nové Dějiny* (v originále *Cuba: A New History*) britského novináře Richarda Gotta. Její slabou stránkou byl ale český překlad knihy v podání Jiřího Kunce.

1.2 Vymezení pojmu hispánec

Výraz *hispánec* pochází z latinského slova *hispanicus* či z názvu Pyrenejského poloostrova *Hispania* a odkazuje k lidem, řeči, historii a kultuře Španělska. V roce 1970 Statistický úřad spojených států (U. S. Census Bureau, USCB) poprvé použil termín *Hispanic/hispánec* pro pojmenování lidí španělského či latinskoamerického původu.¹¹ Podle definice USCB z roku 2010, výrazy *hispánec* či *latino* odkazují na osoby kubánské, mexické, portorické nebo středo či jihoamerického původu (standardně se do hispánské minority nezařazují lidé, kteří mohou svůj původ odvodit od obyvatel jiných než španělsky hovořících zemí Latinské Ameriky) bez ohledu na rasu. *Hispánci* tedy mohou být jakékoliv

¹¹ Elena Lopez-Rangel, „Latino Culture“, in *Cultural and Ethnic Diversity: A Guide for Genetics Professional* (London: The Johns Hopkins University Press, 1996), 19.

rasy. Přičemž podle výstupů ze sčítání lidu z roku 2010 se více než polovina identifikuje s bílou rasou a jedna třetina se označuje jako jiná rasa.¹²

Nad-národnostní označení *Hispanic/hispánec* či *latino* evokující jakousi pan-etnickou identitu či sounáležitost mezi etniky je termínem, se kterým pracuje spíše „vnější svět“, než minorita samotná. Sebeidentifikace s označením *hispánec* a tedy i s příslušností k této minoritě není vzhledem k diverzitě menšiny samozřejmou záležitostí, i když zejména laickou veřejností to tak může být vnímáno. Podle průzkumu *Pew Research Center* z roku 2013 se více než polovina dotázaných identifikuje dle své etnické příslušnosti, 23 % se cítí být především Američany a jen 20 % respondentů se primárně sebeidentifikuje jako *hispánec*.¹³ Idealizovaný pocit sounáležitosti vycházející z minority samotné lze přirovnat k pragmatickému kalkulu, kdy se ve snaze o prosazení společných cílů poukazuje spíše na sdílené vlastnosti a potřeby než na odlišnosti mezi etniky.¹⁴ V současné době je téma pan-etnické identity této minority velmi aktuální také pro vládu, politické strany a marketéry. Ti se snaží pochopit preference skupiny, společné, ale také odlišné rysy, hodnoty, zájmy a postoje minority tak, aby na ni mohli co nejefektivněji působit. Zároveň na ně ale často působí a cíleně s nimi jednájí jako s jednotným hispánským trhem a konzumenty.¹⁵

2. Migrace a „push-pull“ model

Existuje řada definicí *migrace* a způsobů jejího členění. Pro účely této práce postačí uvést jako příklad definici Ministerstva vnitra České republiky, podle níž je *migrace*: „Přesun jednotlivců i skupin v prostoru, který je spolu s porodností a úmrtností klíčovým prvkem v procesu populačního vývoje a výrazně ovlivňuje společenské a kulturní změny obyvatel na všech úrovních.“¹⁶ Obecně lze členit *migraci* na *imigraci* a *emigraci* a dále dle tří základních kritérií: na vnitrostátní a mezinárodní, nucenou a dobrovolnou a na trvalou a dočasnou.¹⁷ Avšak mezi migrací nucenou a dobrovolnou je poměrně tenká hranice, a to zejména v otázce pracovní migrace, kdy je v některých případech obtížné rozlišit, zda má charakter nucený či dobrovolný. Nucená migrace je motivována bezprostředním ohrožením života, svobody či

¹² Ennis, Ríos-Vargas a Albert, „The Hispanic Population: 2010 Census Briefs“, 1–2.

¹³ Mark H. Lopez, „Three-Fourths of Hispanic Say Their Community Needs a Leader“, Pew Research Hispanic Trends Project, (říjen 2013): 18–19, http://www.pewhispanic.org/files/2013/10/National_Latino_Leader_10-2013_FINAL.pdf (staženo 25. 2. 2014).

¹⁴ Bergad a Klein, úvod, 2.

¹⁵ Tienda a Faith, „Uncertain Destinies“, in *Multiple Origins, Uncertain Destinies: Hispanics and the American Future*, 118–119.

¹⁶ „Terminologický slovník – migrace“, Ministerstvo vnitra České republiky, <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx> (staženo 1. 3. 2014).

¹⁷ Russell King, úvod ke knize *Atlas lidské migrace* (Praha: Mladá fronta, 2008), 8.

živobytí, zatímco dobrovolná je stimulována spíše důvody osobního charakteru (pracovní nabídky, studijní programy, rodinné důvody).¹⁸

Pro vysvětlení migračních toků jsou v migračních teoriích běžně používány tzv. *push* a *pull faktory*. V sociálních vědách jsou uplatňovány pro popis a objasnění přesídlování jak uvnitř jednoho státu, tak mezinárodně. Jako autor tohoto konceptu je nejčastěji uváděn kartograf a statistik Ernest George Ravenstein, který v roce 1885 vydal článek „*The Laws of Migration*“. Jeho myšlenky byly dále rozpracovány Everettem S. Leem v článku „*A Theory of Migration*“ z roku 1966. *Push-pull faktory* popsal jako: „Okolnosti vysvětlující migrační toky lidí naskrz geopolitickými hranicemi, přičemž *push* faktory jsou aspekty, které motivují (obrazně řečeno tlačí) danou osobu či skupinu lidí k emigraci, na druhé straně *pull* faktory jsou aspekty cizích zemí či regionů lákající k imigraci.“¹⁹

Obecnými *push faktory*, které nutí lidi opustit svou zemi původu, jsou příčiny socio-ekonomického, politického či kulturního charakteru. Špatné pracovní uplatnění, chudoba, prudký populační nárůst, politická či náboženská perzekuce vytlačují danou osobu či skupinu lidí ze své domovské země. Naopak *pull faktory* v podobě vidiny lepších pracovních možností, vyšších mezd, a politické či náboženské svobody nebo společenské tolerance táhnou migranty do přijímajících zemí.²⁰

Dlouhodobé aspekty motivující k imigraci do Spojených států, tedy *pull faktory* země, jsou relativní vnitřní politická stabilita, vysoká životní úroveň, ekonomické příležitosti, možnost získat vzdělání, ochrana a respekt k lidským právům, ohled a tolerance ke kulturnímu pluralismu.²¹

V následujících kapitolách se pokusím analyzovat *push* a *pull faktory* a charakter mexické, kubánské a salvadorské imigrace do USA.

3. Mexická imigrace do USA

Vztah Mexika a Spojených států v otázce imigrace je výjimečný. V žádné jiné zemi na světě (ještě s výjimkou Ruska) nežije tak velký počet imigrantů, kolik jich čítá jen samotná mexická komunita v USA. Žádná země také nemá tolik občanů žijících v zahraničí, jako má Mexiko.

¹⁸ Kateřina Ocásková, „Evropská migrace a multikulturní společnost“ (diplomová práce, Masarykova Univerzita, 2006), 9.

¹⁹ Susan J. Wurtzburg, „PUSH-PULL Factors“, in *Encyclopedia of American Immigration vol. 3*, ed. Carl L. Bankston et al. (Pasadena CA.: Salem Press, 2010), 872.

²⁰ Peter Kivisto a Thomas Faist, „Accounting for Immigration Flows“, in *Beyond a Border: the Causes and Consequences of Contemporary Immigration* (Los Angeles: Pine Forge Press, 2010), 35.

²¹ Wurtzburg, „PUSH – PULL Factors“, 872–873.

Podle údajů Světové banky více než 10 % Mexičanů žije v zahraničí a z nich 97 % v USA (legálně či ilegálně).²²

Na základě analýzy dat poskytnutých USCB odhaduje *Pew Research Center*, že k roku 2012 žilo na území Spojených států 33,7 milionů *hispánců* mexického původu, z nichž 22,3 milionů bylo rodilých Američanů mexického původu a 11,4 milionů přistěhovalců narozených v Mexiku. *Hispánci* mexického původu se také podílí z 64 % na hispánské populaci a z 11 % na celkové populaci USA.²³

Vycházíme-li z dané skutečnosti, že migrační tok mezi Mexikem a USA je největším mezi dvěma státy na světě a Mexičané tvoří většinu napříč třemi hlavními imigračními statuty, je na místě otázka, jaké jsou příčiny tohoto unikátního migračního vztahu.²⁴ Z obecného hlediska lze říci, že migrační tlaky mezi těmito dvěma zeměmi jsou v první řadě důsledkem širokosáhlé společenské nesouměrnosti patrné v sociální, ekonomické a demografické oblasti. Při studiu této migrace je nutno mít na paměti také vzájemnou blízkost zemí a přes tři tisíce kilometrů dlouhou společnou hranici.²⁵

V této kapitole se pokusím odpovědět na otázku, co především motivovalo a motivuje Mexičany k imigraci do USA. Jaké jsou hlavní *push faktory*, které je vytlačovaly ze země, a jaké *pull faktory*, které je naopak táhly do Spojených států? Změnily se tyto motivy a nebo zůstávají stejné?

Fenomén migrace z Mexika do USA má velmi dlouhou tradici. Analýzou jejího vývoje se vyznaším odpovědět na výše uvedené otázky. Pro přehlednost jsem se rozhodla mexickou imigraci do USA rozdělit na několik období: 1) konec 19. století – 20. léta 20. století; 2) Období *Bracero programu* 1942–1965; 3) 1965–1986; 4) NAFTA – současnost

3.1 Konec 19. století až 20. léta 20. století

Spojené státy posunutím hranice a zvětšením svého teritoria na úkor Mexika v roce 1848 absorbovaly početnou skupinu Mexičanů. Nicméně skutečná mezistátní imigrace z Mexika do

²² Paul Taylor et al., eds., „The Mexican-American Boom – Births Overtake Immigration“, *Pew Research Hispanic Trends Project*, (červenec 2011): 4, <http://www.pewhispanic.org/files/reports/144.pdf> (staženo 18. 3. 2014).

²³ Anna Gonzalez-Barrera a Mark H. Lopez, „A Demographic Portrait of Mexican Origin Hispanics in the United States“, *Pew Research Hispanic Trends Project*, (květen 2013): 5, http://www.pewhispanic.org/files/2013/05/2013-04_Demographic-Portrait-of-Mexicans-in-the-US.pdf (staženo 18. 3. 2014).

²⁴ Lawful Permanent Resident Visa (LPRs) – držitelé povolení k trvalému pobytu, Temporary Nonimmigrants – držitelé povolení přechodného pobytu, Unauthorized Alians – Ilegální imigranti.

Marc R. Rosenblum et al., eds., „Mexican Migration to the United States: Policy and Trends“, *Congressional Research Service*, (červen 2012):1, <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R42560.pdf> (staženo 19. 3. 2014).

²⁵ Kryštof Kozák, „Asymetrické vztahy a migrace – případ Mexika a USA“, in *Měkký podbřišek navěky: Důsledky asymetrie mezi Spojenými státy a Mexikem* (Praha: Dokořán, 2010), 101.

USA začala teprve v době tzv. *Porfiriata*.²⁶ Během této éry prošlo Mexiko řadou modernizačních reforem, často na úkor lidí, jimž byly vyvlastňovány pozemky bez náhrady.²⁷ Zatímco hrstka oligarchů během *Porfiriata* bohatla, většina lidí žila v bídě a mnozí trpěli nedostatkem potravin.²⁸

Celých 75 % obyvatel se živilo prací v zemědělství, ale půdu vlastnilo jen 5 % z nich. Rostoucí sociální rozdíly ve společnosti vedly k nepokojům a následně k revoluci s cílem sesadit představitele režimu Díaze, uskutečnit pozemkovou reformu a prosadit novou ústavu. Sesazením Díaze v roce 1910 ale teprve revoluce začala a zachvátila Mexiko na dlouhých 18 let. S počátkem revoluce odcházelo přes hranici v průměru 90 tisíc lidí ročně. Kvůli chudobě migrovali jak rolníci a nižší vrstvy, z politických důvodů revolucionáři, tak od roku 1914 ze strachu z násilností už i horní vrstvy. Po revoluci bylo Mexiko na pokraji ekonomického kolapsu a lidé hledali východisko z bezprizorní situace v USA.²⁹

Již během posledních dekád 19. století ale Mexičané imigrovali do „El Norte“ (na sever) za práci. Tzv. *enganchadores* je rekrutovali převážně ve středních a západních oblastech Mexika na práci na železnicích a v průmyslových či zemědělských oblastech.³⁰ Poptávka po pracovní síle byla značná, pracovníci byli zapotřebí na stavbách železničních tratí a s rozvíjejícím se potenciálem zemědělství, díky zavlažovacím projektům, také jako sběrači ovoce a zeleniny. Představovali také žádanou dělnickou sílu na montážních linkách. Mezi primární cílové státy tohoto období, kam Mexičané převážně mířili, patřila Kalifornie, Texas, Arizona, obecně oblast jihozápadu USA.³¹

O důležitosti mexické pracovní síly pro USA svědčí fakt, že po přijetí imigračního zákona z roku 1917, který zavedl mimo jiné poplatek 8 USD za každého imigranta, a který dále požadoval jejich gramotnost, se zvedla vlna nevole ze strany zainteresovaných lobbistů v Kongresu. Zákon by měl na přísun Mexičanů neblahý efekt. Nakonec byla ale i pod vlivem vstupu USA do první světové války odsouhlasena pro Mexičany výjimka z tohoto zákona. Ministerstvo práce ve spolupráci se zemědělci zřídilo první *guest worker program*, kdy bylo

²⁶ Éra pojmenovaná podle vlády generála Porfiria Díaze, který byl v Mexiku u moci mezi lety 1876–1910. Armando Navarro, „U. S Occupation of Aztlán and Rise of Mexico’s Migrants Exodus (1848–1940)“, in *The Immigration Crisis: Nativism, Armed Vigilantism, and the Rise of a Countervailing Movement* (Lanham, M. D.: AltaMira Press, 2009), 43.

²⁷ Kozák, „Význam historického kontextu pro asymetrický vztah USA a Mexika“, in *Měkký podbřišek navěky*, 20–21.

²⁸ Navarro, „U. S Occupation of Aztlán and Rise of Mexico’s Migrants Exodus (1848–1940)“, 44–47.

²⁹ Raymond J. Gonzales, „Mexican Revolution“, in *Encyclopedia of American Immigration vol. 2*, ed. Carl L. Bankston et al. (Pasadena CA.: Salem Press, 2010), 709.

³⁰ Alejandro Díaz Garay, „El impacto de la emigración internacional y el envío de remesas en San Juan Unión, Municipio de Taxco, Guerrero“ (doktorská práce, Universidad Nacional Autónoma de México, 2008), 26.

³¹ Bruce E. Johansen, „Mexican Immigrants“, in *Encyclopedia of American Immigration vol. 2*, 705.

vládou organizováno řízené rekrutování a doplňování pracovních sil v zemědělství a později i v jiných odvětvích průmyslu.³² Během čtyř let trvání tohoto programu, do roku 1921, kdy byl ukončen, díky němu přišlo do USA 80 tisíc lidí. Ačkoli byli pracovníci rekrutováni jen na časově omezené období, po jehož uplynutí se měli vrátit do Mexika, většina z nich tak neučinila a usadila se v USA.³³

Za *push faktory* prvního období mexické imigrace do USA můžeme označit nedostatek pracovních příležitostí a neuspokojivé možnosti obživy v zemi obecně, které společně se strmým populačním růstem Mexika (díky zlepšující se zdravotní péči) nutily Mexičany hledat práci za hranicemi země. Dalším *push faktorem* byla mexická revoluce, která tento trend dále výrazně posílila a navíc přidala do řad emigrantů také politicky a nábožensky pronásledované osoby. Po dobu revoluce byla totiž katolická církev a její stoupenci perzekuováni a činnost církve a náboženské praktiky věřících byly silně omezovány.

Na straně *pull faktorů* je v tomto období možné sledovat především neutichající poptávku rostoucí ekonomiky USA po mexické pracovní síle. Vstup Spojených států do první světové války ji dále zvýšil. Mexičtí pracovníci byli nejen „levnější“ než většinová populace, ale díky geografické blízkosti Mexika a jihozápadu USA také pružněji reagovali na nabídku práce v této oblasti. Imigranti z Evropy se koncentrovali spíše na východě země a navíc jejich příval byl imigračními zákony z let 1917, 1921, 1924 značně snížen, což jen posílilo žádanost Mexičanů. Navíc v této fázi byla hranice mezi zeměmi prakticky otevřená a pohyb přes ni jen minimálně kontrolovaný. Tato „politika otevřených dveří“ ještě více podporovala imigraci do země.³⁴

3.2 Období 1942–1964

Mexická imigrace do USA byla v tomto období výrazně ovlivněna existencí tzv. *Bracero programu*, jehož trvání je vymezeno lety 1942–1964.

Během 30. let se migrační tok z Mexika vlivem hospodářské krize v roce 1929 výrazně snížil. Kvůli vysoké nezaměstnanosti a bídě v USA po dobu recese se Mexičané, kteří zabírali tolik potřebná pracovní místa, stali předmětem celospolečenské nenávisti. Úřady v této situaci reagovaly rozsáhlou deportací ilegálních mexických přistěhovalců, která ale

³² Ibid., 706.

³³ Oscar Martinez, *Mexican-origin People in the United States: A Topical History* (Tucson: University of Arizona Press, 2001), 28. Citováno dle: Navarro, „U. S Occupation of Aztlán and Rise of Mexico’s Migrants Exodus (1848–1940)“, 56.

³⁴ Ibid., 53–56.

často zahrnovala i děti imigrantů disponující americkým občanstvím. Avšak na porušování zákona se v této atmosféře nehledělo. Celkově bylo deportováno asi 500 tisíc osob.³⁵

Kryštof Kozák výmluvně popisuje schéma, kdy „ekonomická recese v USA vede k drastickým anti-imigračním opatřením, zatímco v období konjunktury, kdy zaměstnavatelům dochází pracovní síla, se pak imigrační politika zpravidla liberalizuje“.³⁶

Ekonomická konjunktura vyvolaná vstupem USA do druhé světové války k výše zmíněné liberalizaci imigrační politiky opravdu vedla. Narukování statisíců mužů do armády a rozvoj válečného průmyslu způsobily rozsáhlý nedostatek pracovních sil. USA se ve spolupráci s Mexikem rozhodly řešit tento problém bilaterální dohodou o *Bracero programu*.³⁷

Jednalo se o program rekrutování pracovníků zejména do zemědělství, ale také do obranného průmyslu, organizovaný vládami obou zemí. Na rozdíl od předešlého *guest worker programu* byla pracovníkům garantována minimální mzda, bydlení a výdaje na dopravu. Ročně bylo vybráno a posláno na práci do USA statisíce pracovníků. Program zdárně plnil svůj účel, dodával legální pracovní sílu. Po skončení války byl, i přes plánované zrušení, opakovaně prodloužen. Důvodem pro prodloužení programu byla poptávka po pracovní síle, daná mimo jiné válkou v Koreji, ale také požadavky zemědělců, kterým stálá dodávka „levných“ Mexičanů vyhovovala.³⁸ Během svého vrcholu na konci 50. let zaměstnával *Bracero program* přes 437 tisíc Mexičanů ročně.³⁹

Imigrace Mexičanů byla utlumena po válce v Koreji, kdy USA procházely mírnou recesí a zároveň bylo zapotřebí začlenit do pracovního procesu navrátilší se vojáky.⁴⁰ Ve společnosti současně rostlo napětí kvůli množství ilegálních imigrantů přicházejících za sezónní prací do USA. Jejich počet se odhadoval na jeden milion ročně.⁴¹ Pokud nebyli vybráni do *Bracero programu*, jednoduše se rozhodli překročit hranici individuálně. Pro řadu zemědělců ilegální imigranti představovali žádanější zdroj pracovní síly než legálně nasmlouvaní *braceros*. V jejich případě nemuseli zaměstnavatelé hradit dopravu a dodržovat výši minimální mzdy dané pravidly oficiálního *Bracero programu*. Nicméně administrativa

³⁵ Abraham Hoffman, *Unwanted Mexican Americans in the Great Depression: Repatriation Pressures, 1929–1939* (Tucson: University of Arizona Press, 1974). Citováno dle: Kozák, „Asymetrické vztahy a migrace – případ Mexika a USA“, 105.

³⁶ Ibid.

³⁷ *Bracero* je výraz ve španělštině označující manuálního pracovníka.

³⁸ Rosenblum, „Mexican Migration to the United States: Policy and Trends“, 6–7.

³⁹ David Felsen, „Mexico and the U. S. Immigration Debate“, in *Immigration: A Documentary and Reference Guide*, ed. Thomas Cieslik et al. (Westport: Greenwood, 2009), 181.

⁴⁰ Kozák, „Asymetrické vztahy a migrace – případ Mexika a USA“, 105.

⁴¹ Ibid.

prezidenta Eisenhowera zareagovala na zvyšující se přísun ilegálních Mexičanů vyhlášením tzv. operace *Wetback*. Jednalo se o vládou řízenou deportaci, během které bylo opět vyhoštěno nemalé množství dětí imigrantů narozených v USA. Celkově bylo deportováno přibližně 300 tisíc osob a skoro milion zadrženo na hranicích. Operace přitom probíhala jen od června do září roku 1954.⁴² Neplánovaným důsledkem *Wetbacku* byla následná zvýšená poptávka po mexických pracovnících. Vláda byla nucena řešit tento problém opětovným navýšením počtu rekrutovaných legálních *braceros*. Imigrace z Mexika opět rostla, a to také na základě již utvořených sociálních vazeb v USA.⁴³

Po dobu trvání *Bracero programu* do roku 1964 bylo najato na práci v USA necelých pět milionů pracovníků.⁴⁴ Program byl od druhé světové války až do svého konce v roce 1964 hlavním *pull faktorem* motivujícím Mexičany k imigraci. Ti, kteří nebyli rekrutováni, pak často hranici přešli ilegálně. Na mexické straně fungoval jako hlavní *push faktor* chronický nedostatek pracovních míst, nezaměstnanost, chudoba a nízké mzdy. Jako podružný *push faktor* je možné označit rozvoj infrastruktury, který umožnil větší mobilitu uvnitř Mexika. Pracovníci, kteří se dostali na sever země do blízkosti USA, pak byli často zlákáni lepšími podmínkami na druhé straně hranice.⁴⁵ Zásadním *pull faktorem* byla poptávka po práci v USA. Zemědělství ji mezi lety 1945–1955 podpořilo zavlažením 7,500,000 akrů do té doby nevyužitých pouštních půd na jihozápadě USA, především v tomto sektoru ekonomiky tak vzrostla potřeba zaměstnat další pracovní sílu.⁴⁶ Poválečný strmý populační nárůst v Mexiku vyvíjel tlak na ekonomiku, která nebyla schopna poskytnout pracovní místa stále většímu počtu lidí v produktivním věku (viz graf 2). Vytvářel se tedy převis nabídky pracovní síly nad poptávkou. Menší význam zemědělství v mexické ekonomice posiloval trend urbanizace, ovšem ve městech se lidé často dostávali do bezprizorní situace.⁴⁷

⁴² Philip L. Martin, „Operation Wetback“, in *Encyclopedia of American Immigration vol. 2*, 806–807. *Wetback*, česky „Mokrý záda“ bylo hanlivé označení pro ilegální imigranty poukazující na překročení hranice přes řeku Rio Grande.

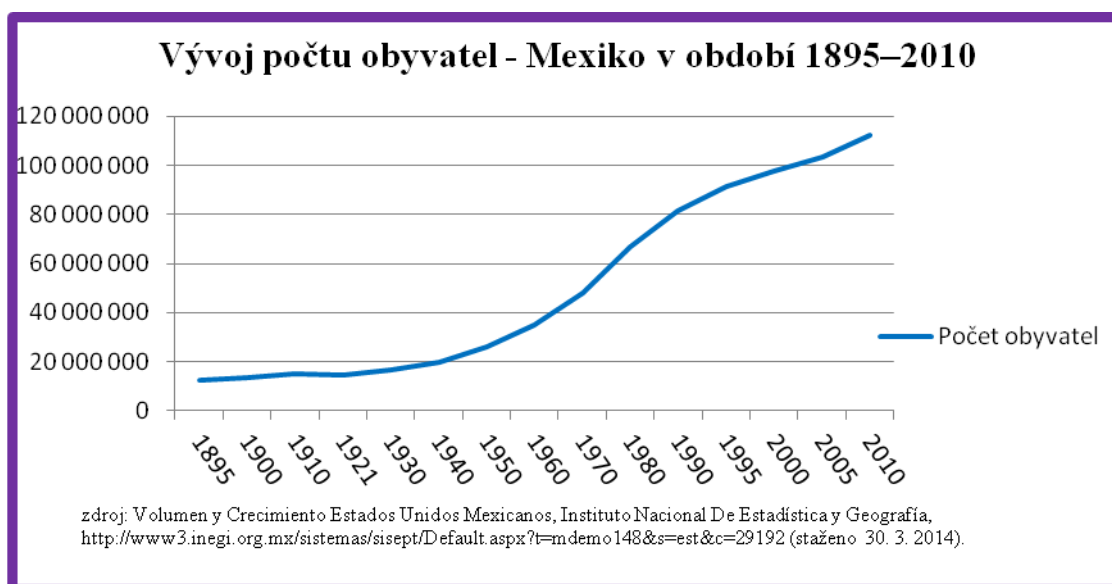
⁴³ Kozák, „Asymetrické vztahy a migrace – případ Mexika a USA“, 106.

⁴⁴ Julian Samora, „Mexican Immigration“, in *Mexican Americans Tomorrow*, ed. Gus Taylor (Albuquerque: University of New Mexico Press, 1974), 72. Citováno dle: Navarro, „Era of the Bracero Program and Resurgent Nativism“, in *The Immigration Crisis*, 77.

⁴⁵ *Ibid.*, 74–77.

⁴⁶ *Ibid.*, 79.

⁴⁷ Kozák, „Cesta z periferie? Ekonomická integrace v podmínkách asymetrie“, in *Měkký podbřišek navěky*, 70.

Graf 2 - Vývoj počtu obyvatel - Mexiko v období 1895–2010

Bracero program byl dlouhodobě v nelibosti odborů, kterým vadilo, že vytváří tlak na snižování platů. V 60. letech se proti němu v rámci bojů za lidská práva zvedla vlna odporu. Program byl napadán za to, že neplní stanovené podmínky a vykořisťuje mexické pracovníky. Jeho oponenti upozorňovali na negativní vliv programu v podobě rostoucí ilegální imigrace (mnozí se po uplynutí pracovní smlouvy, a tedy vypršení platnosti víza, usadili a nevrátili se zpět do Mexika). Opakované prodloužení programu jen svědčilo o americké závislosti na mexické pracovní síle. Šlo ale o vzájemnou závislost. Po skončení programu v roce 1964 stálo Mexiko před nelehkým úkolem, jak zaměstnat *braceros* navrátilší se z USA.⁴⁸

Armando Navarro metaforicky objasňuje migrační tok z Mexika do USA: „Pro Mexiko to byl bezpečnostní ventil, který fungoval jako ekonomický a politický stabilizátor. Pro Spojené státy to byla pracovní droga, která krmila závislost na mexické pracovní síle.“⁴⁹

3.3 Období 1965–1986

Společenskou atmosférou boje za lidská práva v 60. letech byl ovlivněn imigrační zákon z roku 1965. Lze ho považovat za zlomový, jelikož definitivně odstraňoval kontroverzní rasově diskriminační národnostní kvóty stanovené imigračními zákony z let 1917, 1921 a 1924.⁵⁰ Imigrační zákon z roku 1965, známý také jako *Hart-Cellarův zákon* (*Hart-Cellar*

⁴⁸ Navarro, „Era of the Bracero Program and Resurgent Nativism“, in *The Immigration Crisis*, 74–79.

⁴⁹ *Ibid.*, 76.

⁵⁰ Tyto kvóty byly zacíleny na snížení počtu přistěhovalců z většiny zemí Asie, a dále z jižní a středo-východní Evropy a naopak preferovali imigraci ze států severní a západní Evropy. Imigranti z těchto zemí byli považováni za kulturně blízké a lépe asimilovatelné.

Act)⁵¹, naopak ustanovoval rasově, kulturně a národnostně neutrální systém preferencí založený na profesních schopnostech daného uchazeče, kritériu sjednocování rodin a uprchlického statutu.⁵² V souvislosti se studenoválečnou politikou měl zákon také poukázat na liberální a spravedlivý přístup USA vůči přistěhovalcům hledajících v zemi útočiště. Historicky poprvé byl zákonem stanoven strop pro příchozí ze západní polokoule ve výši 120 tisíc imigrantů ročně, který byl později ještě dále limitován kvótou 20 tisíc dostupných víz ročně pro každou zemi regionu. Dodnes je často debatován vliv *Hart-Cellarova zákona* na změnu složení imigrantů ve prospěch zemí z Latinské Ameriky a dalších zemí třetího světa a také na zvýšení celkového počtu přistěhovalců.⁵³

Na mexickou imigraci do USA měl zákon mnohostranný vliv. Poptávka po pracovní síle z Mexika, zejména v určitých sektorech ekonomiky USA (stále především v zemědělství, i když na jeho úkor postupně rostla poptávka v průmyslu, službách – obecně v profesích nevyžadujících vyšší kvalifikaci) i po ukončení *Bracero programu* trvala dále. Nabízelo se ale méně legálních možností, jak získat sezónní práci a s ní přechodné vízum. Úplně pak bylo zrušeno udělování víz opravňujících k trvalému pobytu sezónním či přechodným pracovníkům. Poptávka po pracovní síle byla ale vyšší, než povolovaly uměle stanovené kvóty *Hart-Cellarova zákona* pro udělování víz. Mexičané na nastalou situaci reagovali poměrně přirozeně rostoucí ilegální imigrací. Počet zadržovaných ilegálních imigrantů do USA vzrostl mezi lety 1965–1970 až trojnásobně, z čehož vzrostl podíl imigrantů z Mexika z 50 na 80 %.⁵⁴ Legální imigrace z Mexika pak byla v první řadě motivována podporou politiky sjednocování rodin vyplývající z *Hart-Cellarova zákona*. Příklon k této politice lze vnímat jako nový *pull faktor*.⁵⁵

Na straně Spojených států už nefungoval jako hlavní faktor motivující k imigraci vládou zaštitěný *guest worker program* (jako byl asi nejznámější *Bracero program*), ale v obecné rovině *pull faktory* zůstaly stejné. Rostoucí ekonomika země s širokou nabídkou pracovních míst a poptávkou po pracovnících, kteří by je zaplnili, zůstala hlavním magnetem na straně USA. V Mexiku to byly demografické a ekonomické faktory, které společně vytvářely podhoubí pro emigraci ze země.

⁵¹ Originální znění zákona dostupné na – <http://library.uwb.edu/guides/usimmigration/79%20stat%20911.pdf> (staženo 30. 3. 2014).

⁵² Douglas S. Massey a Karen A. Pren, „Unintended Consequences of U. S. Immigration Policy: Explaining the Post-1965 Surge from Latin America“, *Population and Development Review* 38, č. 1 (březen 2012) : 1–3, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1728-4457.2012.00470.x/pdf> (staženo 20. 3. 2014).

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Rosenblum et al., eds., „Mexican Migration to the United States: Policy and Trends“, 7–8.

⁵⁵ Ibid.

Od 40. let v Mexiku probíhala industrializace s cílem zajistit produkci spotřebního zboží, čímž se chtěla země stát méně závislou na dovozu a vytvořit tak nová pracovní místa pro rychle rostoucí populaci. Nicméně industrializace probíhala na úkor rozvoje zemědělství, které tradičně zaměstnávalo většinu obyvatel země. Docházelo tak k migraci z venkova do měst, což mělo za následek, že kolem roku 1970 městská populace převýšila počet obyvatel venkova. Životní podmínky ve městech byly ale velmi často tristní. Rozvoj průmyslu probíhal značně nerovnoměrně a kontrasty mezi jednotlivými regiony Mexika rostly. Zatímco severní příhraniční oblasti se rozvíjely, jiné části země upadaly v zapomnění. Velmi patrné byly sociální rozdíly mezi minoritou bohatých a velkou skupinou obyvatel ohrožených chudobou, kdy v roce 1977 na 50 % rodin s nižšími příjmy připadalo pouhých 13,5 % národního důchodu, zatímco na 10 % obyvatel stojících na vrcholku sociální pyramidy připadalo 46 % národního důchodu.⁵⁶

Tempo růstu pracovních míst generované restrukturalizací ekonomiky nedosahovalo takových hodnot jako tempo růstu mexické populace. Mezi lety 1960 a 1980 došlo bezmála k 100% populačnímu nárůstu (viz graf 2). Menší ekonomická recese v roce 1976 upozornila na rostoucí problémy mexického hospodářství, které se plně projevíly během finanční krize v roce 1982, kdy se Mexiko octilo na prahu ekonomického kolapsu.⁵⁷ Hodnota domácí měny během následujících pěti let poklesla až o 8 400 %, státní dluh se zvětšoval, a pouze na splácení úroků plynoucích z čerpaných půjček muselo Mexiko vynaložit až 6 % svého HDP. Následkem devalvace měny byla faktická nedostupnost dovozního zboží a také znehodnocení úspor uložených v mexickém pesu.⁵⁸ Následná úsporná opatření vedla k omezení vládních výdajů, které se projevilo na redukcii sociálních podpor.⁵⁹ Zhoršení životních podmínek, kdy v roce 1984 žilo 53 % obyvatel Mexika pod hranicí chudoby, a rostoucí nezaměstnanost pak fungovaly jako hlavní *push faktory* motivující rostoucí počet Mexičanů k emigraci ze země.⁶⁰

V druhé polovině 80. let se mezi *pull faktory* paradoxně zařadil zákon, který měl naopak vést k významnému omezení ilegální imigrace. Tzv. IRCA⁶¹, přijatá v roce 1986, udělovala amnestii či legalizovala celkově asi 2,7 milionu ilegálních imigrantů, kteří byli

⁵⁶ Oldřich Kašpar a Eva Mánková, „Mexické proměny“, in *Dějiny Mexika* (Praha: NLN, 1999), 254–263.

⁵⁷ Thomas E. Skidmore a Peter H. Smith, „Mexico: The Taming of a Revolution“, in *Modern Latin America* (New York: Oxford University Press, 1992), 246–249.

⁵⁸ Kozák, „Cesta z periferie? Ekonomická integrace v podmínkách asymetrie“, 74.

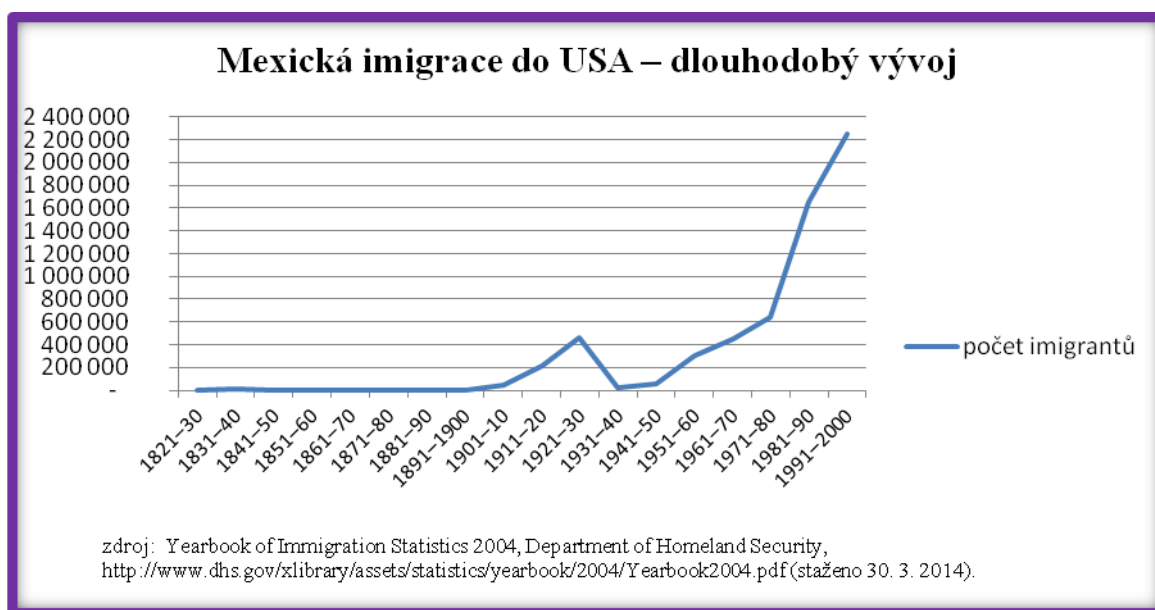
⁵⁹ Skidmore a Smith, „Mexico: The Taming of a Revolution“, 246–249.

⁶⁰ Jey S. Passel, D’Vera Cohn a Anna Gonzalez-Barrera, „Net Migration from Mexico Falls to Zero – and Perhaps Less“, Pew Research Hispanic Trends Project, (duben 2012): 30, http://www.pewhispanic.org/files/2012/04/Mexican-migrants-report_final.pdf (staženo 24. 3. 2014).

⁶¹ IRCA je akronym oficiálního názvu zákona *Immigration and Reform Control Act*. Podle svých autorů je někdy nazývaný jako *Simpson-Rodino Act*. Originální znění zákona dostupné na – <http://www.uscis.gov/iframe/ilink/docView/PUBLAW/HTML/PUBLAW/0-0-0-15.html> (staženo 30. 3. 2014).

schopni prokázat, že v zemi pobývají od roku 1982. Zhruba 2/3 z nich byli Mexičané. Na druhou stranu ale IRCA uvalovala sankce a pokuty na zaměstnavatele, kteří by vědomě ilegální imigranty zaměstnali. Nejenže zákon neuspěl ve svém hlavním cíli snížit ilegální imigraci⁶², ale legalizováním pobytu velkého množství přistěhovalců, kteří se následně v souladu s podporou politiky sjednocování rodin do USA přivedli své příbuzné, přispíval zákon do vysoké míry k nové vlně imigrace do země během 90. let.⁶³ Podpořil tedy tzv. „chain migration“ (řetězová migrace založená na rodinných vazbách).

Shrme-li vývoj imigrace z Mexika do USA ve sledovaném období této kapitoly, je zřejmé, že během 60. let a 70. let růst imigrace pokračoval a navazoval tak na válečné a poválečné období a 50. léta. Ještě strmější růst byl pak zaznamenán během 80. let (viz graf č. 3). K těmto rostoucím hodnotám přispívali jak legální, tak ilegální přistěhovalci, avšak v tomto období je stále více patrný proporční nárůst ilegálních imigrantů. Vzhledem k odstoupení vlády od masivní podpory řízených pracovních programů pro sezónní pracovníky je také evidentní nárůst dlouhodobější imigrace oproti té krátkodobé, motivované především sezónní prací.

Graf 3 - Mexická imigrace do USA - dlouhodobý vývoj

⁶² Navarro, „Re-Mexicanization of Aztlán and Immigration Reform Intesify (1965–1989)“, in *The Immigration Crisis*, 104–106.

⁶³ Thomas J. Espenshade, „Unauthorized Immigration to the United States“, *Annual Review of Sociology* 21, (1995): 208. Citováno dle: Kryštof Kozák, „Immigration From Mexico Since 1965 – Challenges for U. S. Policy“, in *Recent Perspectives: Integration of Newcomers*, ed. Miloš Calda et al. (Praha: Dokořán, 2011), 81.

3.4 „NAFTA“ – Současnost

Vývoj mexické imigrace v 90. letech do vysoké míry koresponduje s vývojem ekonomiky USA. S rostoucí nabídkou pracovních míst přicházel do země stále větší počet mexických imigrantů. V roce 1993 ekonomika USA vytvořila 1,59 milionů pracovních míst, v roce 1998 1,85 milionů míst a v roce 2000 dalších 3,4 milionu míst. V stejném období také vzrostl počet mexických přistěhovalců během jednoho roku z 332 tisíc na 530 tisíc.⁶⁴ Zejména v druhé polovině 90. let procházelo hospodářství USA rozmachem, nadbytečná produkce pracovních míst fungovala jako silný *pull faktor* lákající Mexičany k imigraci do země.

Situace v Mexiku byla odlišná, mexická ekonomika procházela značnými strukturálními změnami započatými v 80. letech. Prezident de la Madrid (1982–1988) se rozhodl, ve snaze dostat Mexiko z dluhové krize a ekonomické stagnace, soužící zemi v 80. letech, přistoupit k liberalizaci ekonomiky. Základními pilíři změny bylo omezení role státu v ekonomice. Byly tedy redukovány veřejné výdaje a sociální programy a privatizovány státní podniky. Mexická ekonomika se měla na rozdíl od předešlého období otevřít zahraničním investicím a zboží. Mexiko v souladu s prosazovanou ekonomickou cestou přistoupilo v roce 1986 ke Všeobecné dohodě o clech a obchodu (*General Agreement on Tariffs and Trade – GATT*), což pro zemi znamenalo dlouhodobý závazek snižování překážek zahraničního dovozu. Záhy tak byla snižována a rušena cla.⁶⁵

Politiku započatou prezidentem de la Madridem následoval a dále rozvíjel jeho nástupce Salinas. Ten v roce 1990 začal s prezidentem Bushem vyjednávat dohodu o volném obchodu. Přípravovaná smlouva byla debatována napříč politickými, akademickými kruhy a veřejností. K podepsání tzv. Severoamerické dohody o volném obchodu (*North American Free Trade Agreement – NAFTA*) mezi Mexikem, USA a Kanadou nakonec došlo v roce 1993. Smlouva byla důležitá především pro mexicko-americké obchodní vztahy. Vize otevření mexického trhu a přístupu k levné pracovní síle USA velmi přitahovala. V Mexiku byla společnost politickou propagandou a mediální masáží přesvědčována o jasných výhodách plynoucích z dohody pro celou zemi. Dohoda měla především vést k vytvoření velkého množství nových pracovních míst a k celkovému zlepšení životní úrovně obyvatel Mexika, které se mělo zařadit mezi vyspělé světové ekonomiky.⁶⁶

⁶⁴ Jeffrey S. Passel a Roberto Suro, „Rise, Peak and Decline: Trends in the U. S. Immigration 1992–2004“, Pew Research Hispanic Trends Project, (9/2005): 10, <http://pewhispanic.org/files/reports/53.pdf> (staženo 25. 3. 2014).

⁶⁵ Skidmore a Smith, „Mexico: The Taming of a Revolution“, 249–250.

⁶⁶ Navarro, „Decade of Growing Nativism, Xenophobia, and Militarization of the Cactus Curtain (1990–1999)“, in *Immigration Crisis*, 112–123.

V 80. a 90. letech v Mexiku vstupovala do produktivního věku generace dětí narozených v období baby boomu 60. a 70. let. Akutní nedostatek pracovních míst často motivoval Mexičany k imigraci za prací do USA.⁶⁷ Právě významné snížení migračního toku mezi zeměmi, díky lepším podmínkám v Mexiku, mělo být jedním z vedlejších, leč velmi důležitých efektů volného obchodu mezi zeměmi.

Liberalizace mexické ekonomiky sice vedla k větší výkonnosti a výnosům, ale nesla s sebou negativní důsledky. Privatizované podniky ve snaze zefektivnit produkci, propouštěly ve velkém. Vládní výdaje byly soustavně snižovány, což se dále podepisovalo na životní úrovni obyvatel. NAFTA měla přinést změnu. V roce 1994, kdy vstoupila v platnost, ale vypukla v Mexiku tzv. krize pesa, která vedla k devalvaci měny. Mexická ekonomika se dostala do další recese. Úspory lidí se znehodnotily, kupní síla se zmenšila a miliony dalších pracovních míst byly zrušeny. Chudoba, nerovnost ve společnosti a nezaměstnanost rostly. V roce 1995 dosáhla nezaměstnanost 23%. V takové situaci se imigrace do „El Norte“ jevila jako rozumné východisko.⁶⁸

Po přístupu k NAFTA byly dále odstraňovány obchodní překážky, snižována cla a zintenzivňována privatizace a zefektivňování podniků, což mělo Mexiko postavit na cestu z krize. Trh ale zaplavilo levné zboží z dovozu, kterému nebylo schopno konkurovat mnoho malých a středních podniků. Silný zásah utrpělo také mexické zemědělství. Vláda ustoupila od dotací, které umožňovaly udržovat zemědělcům nízké ceny potravin, ti pak nemohli konkurovat levnému dovozu z USA. Zejména masivní dovoz kukuřice, představující pro Mexiko základní potravinový artikl, zasadil zemědělství v Mexiku ránu.⁶⁹

Slibovaná nová pracovní místa vznikala hlavně v nechvalně známých *maquiladoras*⁷⁰ podél hranice s USA, kde v určitých regionech fungovaly a stále fungují jako regulátory nezaměstnanosti.⁷¹ Avšak i zde postupně docházelo k snížení tvorby pracovních míst, mnohé montovny byly totiž přemístěny do ještě levnějších třetích zemí.⁷²

Za prvních sedm let existence NAFTA se v zemi vytvořilo 6 200 426 pracovních míst, což ale pokrylo jen 60 % populace, která za tuto dobu vstoupila do produktivního věku.

⁶⁷ Rosenblum et al., eds., „Mexican Migration to the United States: Policy and Trends“, 9.

⁶⁸ Navarro, „Decade of Growing Nativism, Xenophobia, and Militarization of the Cactus Curtain (1990–1999)“, 123–126.

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Montážní fabriky v Mexiku, vznikající podél hranice s USA v tzv. zónách volného obchodu od 60. let. Velmi levná pracovní síla a minimální celní zatížení poskytovaly pro americké podniky lukrativní obchodní podmínky.

⁷¹ Martín Hrabálek, „Komu slouží NAFTA“, *Global Politics*, (27. 10. 2003), <http://www.globalpolitics.cz/clanky/komu-slouzi-nafta> (staženo 26. 3. 2014).

⁷² Alberto A. Picard, „Promesas y realidades: El Tratado de Libre Comercio de América del Norte en su noveno año“, *Revista Venezolana de Economía y Ciencias Sociales* 9, č. 2 (2003): 184, <http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=17709209> (26. 3. 2014).

Tvorba pracovních míst navíc nelze připisovat jen existenci NAFTA.⁷³ Mezi lety 1994–2001 také došlo v Mexiku asi k 11% poklesu mezd. Levný dovoz potravin se velmi negativně projevil zejména na rostoucí chudobě venkovské populace.⁷⁴ V roce 1999 žila v chudobě polovina mexického obyvatelstva.⁷⁵ Regionální nerovnosti a rozdíly v mexické společnosti se jen prohloubily, zatímco investice plynuly hlavně do rozvinutých oblastí, ty zaostalé byly dále opomíjeny.⁷⁶ Zejména oblasti na sever od Mexico City a severní státy u hranic s USA zaznamenaly v době liberalizace ekonomiky v 80. letech a od přístupu k NAFTA relativní rozvoj. Naopak situace venkova a zemědělských oblastí ve střední a jižní části Mexika se v této době výrazně zhoršila, což se projevilo na růstu emigrace z těchto regionů. V současnosti se podílejí ze 40 % na emigraci do USA.⁷⁷

Pokud se ohlédneme za počátečním obdobím existence NAFTA v souvislosti s jejím vlivem na společnost, je patrné, že očekávání nebyla naplněna. V Mexiku NAFTA nejen nedokázala utlumit migrační tok do USA, ale naopak se stala silným stimulem pro další imigraci. V 90. letech tedy fungovala jako *push faktor*.

Mexická imigrace se i v první dekádě nového milénia zdá být úzce navázaná na ekonomický vývoj v USA. Nejvyšší počet imigrantů z Mexika přišel v roce 2000, poté byl zaznamenán pokles v souvislosti s mírnou ekonomickou recesí v USA. Spolu s opětovným nastartováním růstu ekonomiky na přelomu let 2003 a 2004 rostla také mexická imigrace do USA (viz graf 4).⁷⁸

Od poloviny desetiletí je patrné výrazné oslabení migračního toku mezi oběma zeměmi. Mezi lety 2006–2009, tedy více méně v době ekonomické krize v USA, poklesl zejména počet příchozích Mexičanů. Pohraniční služba USA zaznamenala pokles ilegálních mexických imigrantů pokoušejících se dostat do země. Migrace z Mexika do USA klesla v tomto období přibližně o 40 %.⁷⁹

⁷³ Ibid., 187–189.

⁷⁴ John Cavanagh a Sara Anderson, „Hapily Ever NAFTA“, *Foreign Policy* 132, č. 5 (září/říjen 2002): 58. <http://eds.a.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=17a4134c-7832-4e4c-bd9c-253183f803a6%40sessionmgr4002&vid=5&hid=4103> (staženo 26. 3. 2014).

⁷⁵ Navarro, „Decade of Growing Nativism, Xenophobia, and Militarization of the Cactus Curtain (1990–1999)“, 128.

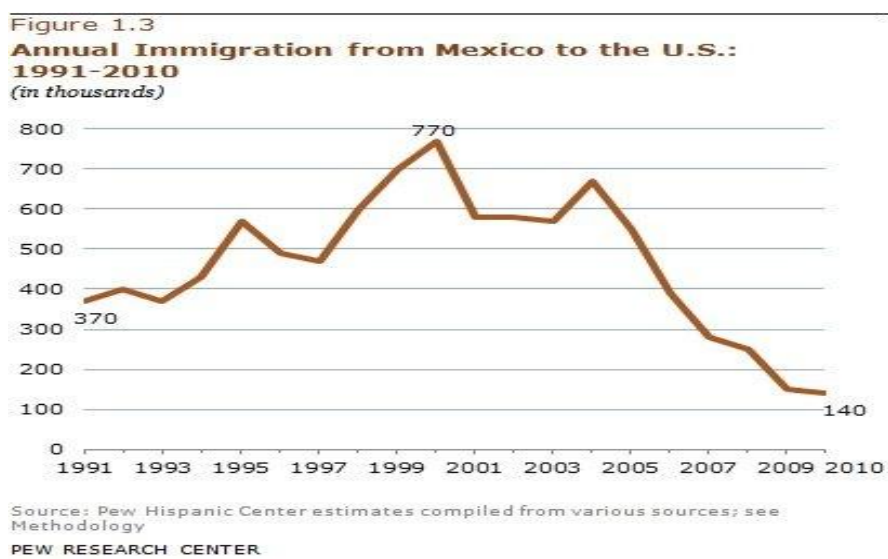
⁷⁶ Picard, „Promesas y realidades: El Tratado de Libre Comercio de América del Norte ens u noveno año“, 183.

⁷⁷ Fernando Riosmena a Douglas S. Massey, „Pathways to El Norte: Origins, Destinations, and Characteristics of Mexican Migrants to the United States“, *International Migration Review* 46, č. 1 (jaro 2012): 12, 18, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1747-7379.2012.00879.x/pdf> (staženo 27. 3. 2014).

⁷⁸ Passel, Cohn a Gonzalez-Barrera, „Net Migration from Mexico Falls to Zero - and Perhaps Less“, 17.

⁷⁹ Jeffrey S. Passel a D’Vera Cohn, „Mexican Immigrants: How Many Come? How Many Leave?“, Pew Research Hispanic Trends Project, (červenec 2009): 1–4, <http://www.pewhispanic.org/files/reports/112.pdf> (staženo 26. 3. 2014).

Graf 4 - Vývoj imigrace z Mexika do USA v období 1991–2010

Zdroj: Jey S. Passel, D'Vera Cohn a Anna Gonzalez-Barrera, „Net Migration from Mexico Falls to Zero – and Perhaps Less“, Pew Research Hispanic Trends Project, (duben 2012): 30, http://www.pewhispanic.org/files/2012/04/Mexican-migrants-report_final.pdf (staženo 24. 3. 2014).

Za trendem celkové klesající imigrace z Mexika do USA stojí pravděpodobně více faktorů. Podle výzkumu z roku 2011 se klesající porodnost (v průměru 2 děti na ženu oproti 6,8 v roce 1970), rostoucí mexická ekonomika a násilí na hranicích zásadně podepsalo na výrazném snížení zejména ilegální imigrace do země.⁸⁰ Na druhé straně během ekonomické krize v USA výrazně poklesla poptávka po pracovní síle a nabízené mzdy v řadě odvětví, kde Mexičané představovali značný podíl pracovníků (stavební průmysl, služby). Následkem toho se změnil přístup mnoha Mexičanů k imigraci jako k optimálnímu řešení ekonomických problémů.⁸¹

V posledních letech je stále častěji debatována nová vlna mexických imigrantů související s expanzí násilí mezi drogovými kartely v Mexiku. I když celková imigrace z Mexika zažívá pokles, některá města USA v mexickém pohraničí (například El Paso, Brownville) zažívají nárůst imigrantů. Mexičané, kteří do těchto příhraničních oblastí migrují, ale neodpovídají klasické představě o imigrantech z Mexika. Jedná se totiž o čistě legální imigranty ze střední a

⁸⁰ „El Cambio social y económico frena la migración ilegal de mexicanos a EU“, CNN México, <http://mexico.cnn.com/nacional/2011/07/06/el-cambio-social-y-economico-frena-la-migracion-ilegal-de-mexicanos-a-eu> (staženo 26. 3. 2014).

⁸¹ Rakesh Kochnar, „Latino Labour Report, 2008: Construction Reverses Job Growth for Latinos“, Pew Research Hispanic Trends Project, (červenec 2008): 12–15, <http://www.pewhispanic.org/files/reports/88.pdf> (staženo 26. 3. 2014).

vyšší střední třídy. Jejich imigrace není motivována ekonomicky, ale strachem z násilí a bezpečnostních hrozeb ze strany kartelů.⁸²

V období let 2007 a 2008 se násilí a střety mezi kartely začaly výrazně vyhrcovat a dotýkat se stále citelněji běžné populace. Vraždy, únosy a vydírání jsou od té doby na denním pořádku. V posledních šesti letech bylo zavražděno asi 60 tisíc lidí.⁸³ I když hlavními cíli násilí jsou protivníci z konkurenčních drogových kartelů, stále častěji se oběťmi stávají státní úředníci, policisté, movitější občané, nebo ti, kteří se ocitnou v nevhodné chvíli na nevhodném místě. Právě podnikatelé a bohatí občané jsou častým terčem útoků, představují totiž rychlý zisk peněz. V každodenní atmosféře nejistoty a strachu se pak mnozí rozhodli zvolit imigraci jako cestu k zajištění většího bezpečí.⁸⁴

Regionálně je tento problém soustředěn především v severních oblastech Mexika a na pobřeží Tichého oceánu. Zároveň z šesti mexických států sousedících s USA pochází okolo 50 % migrantů prchajících před násilnostmi.⁸⁵ Někteří utíkají do bezpečnějších oblastí Mexika, jiní volí imigraci do USA. Na měnící se trend mexické imigrace do USA poukazují také statistická data. V letech 2006–2012 se počet žádostí o azyl zvýšil z 2611 na 9206.⁸⁶ Tyto údaje podporují tvrzení, že existuje migrační vlna z Mexika do USA, jejíž hlavním motivem je útěk před ohrožením života.

3.5 Shrnutí

Sondou do historie mexické imigrace do USA a analýzou socioekonomických a politických souvislostí tohoto migračního toku bylo v této kapitole poukázáno na hlavní *pull a push faktory* motivující Mexičany k imigraci do USA. Je zřejmé, že šlo o kombinaci demografických, ekonomických a politických vlivů, které v obou zemích vytvářely impulsy pro migraci. Z dlouhodobé perspektivy je patrné, že dominantním *push faktorem* motivujícím Mexičany k emigraci ze země byl nedostatek pracovních míst, nízké mzdy a neuspokojivá životní úroveň v důsledku nepříznivého a nestabilního vývoje ekonomické situace v Mexiku. V USA jako hlavní *pull faktory* působily prakticky neutichající poptávka po levné a nekvalifikované pracovní síle, lepší platové ohodnocení a vize vyšší životní úrovně. V této

⁸² Viridiana Rios, „Security Issues and Immigration Flows: Drug-Violence Refugees, the New Mexican Immigrants“, *Latin America Research Review* 49, č. 3 (2014): 2, http://www.gov.harvard.edu/files/RiosV2014_LARR2014_SecurityImmigration.pdf (staženo 26. 3. 2014).

⁸³ Tereza Kamal, „Immigrants or Refugees: A New Type of Exodus from Mexico to the United States“ (diplomová práce, Univerzita Karlova, 2013), 61.

⁸⁴ *Ibid.*, 7, 37, 68.

⁸⁵ Rios, „Security Issues and Immigration Flows: Drug-Violence Refugees, the New Mexican Immigrants“, 4.

⁸⁶ Kamal, „Immigrants or Refugees: A New Type of Exodus from Mexico to the United States“, 72.

kombinaci se pak pro řadu Mexičanů zdála být imigrace do USA jako optimální řešení ekonomické situace svých rodin.

Tyto *push* a *pull faktory* byly dále umocňovány politikami přijatými oběma zeměmi. Vláda v USA se snažila regulovat poptávku po levné pracovní síle a migrační tok z Mexika jako reakci na ni *guest worker programy*. Nejvýznamnějším programem tohoto druhu byl *Bracero program*, který byl po dobu své existence důležitým *pull faktorem*. *Hart-Cellarův* zákon z roku 1965 zafungoval jako *pull faktor*, když jako jedno z kritérií pro udělování víz ustanovil sjednocování rodin. Povzbudil tak vlnu Mexičanů k imigraci za svými příbuznými do USA. Tento trend byl dále posílen imigračním zákonem IRCA z roku 1986, jelikož amnestování a legalizování Mexičané za sebou do USA přiváděli i své rodiny. Příklon Mexika k liberalizaci ekonomiky a volnému obchodu vstupem do GATT a NAFTA jen vedl k rozevírání sociálních nůžek.

Výrazné snížení počtu mexických imigrantů během ekonomické krize v USA v posledních letech jen potvrzuje závislost migračního toku Mexiko-USA na ekonomickém vývoji v obou zemích. Mexická imigrace do USA je z dlouhodobé perspektivy převážně ekonomického charakteru, přičemž politicky a nábožensky motivovaná emigrace z Mexika během mexické revoluce a dnes aktuální emigrace ze strachu z násilností páchaných drogovými kartely patří spíše mezi zvláštní kapitoly mexické imigrace do USA.

4. Kubánská imigrace do USA

Kubánský migrační tok do USA sice nedosahuje zdaleka tak vysokých čísel jako migrační tok z Mexika, avšak to mu neubírá na jeho důležitosti, ojedinělosti a mediální pozornosti, kterou čas od času vzbudí především nešťastné osudy imigrantů, snažících se dosáhnout břehů Floridy na přeplněných plavidlech. Podle výsledků sčítání obyvatelstva v roce 2010 čítala kubánská minorita v USA 1,79 milionu obyvatel.⁸⁷ Na základě zjištění *American Community Survey*, průzkumu pořádaného USCB, v roce 2011 na území USA žilo dokonce 1,89 milionu *hispanců* kubánského původu.⁸⁸ Představují čtvrtou nejpočetnější hispánskou podskupinu v zemi a podílejí se 3,6 % na celkové hispánské populaci USA. Kubánská minorita je tvořena z 58 % přistěhovalci narozenými na Kubě a zbylých 42 % představují rodilí Američané kubánského původu.⁸⁹

⁸⁷ Ennis, Ríos-Vargas a Albert, „The Hispanic Population: 2010 Census Briefs“, 3.

⁸⁸ Anna Brown a Eileen Patten, „Hispanics of the Cuban Origin in the United States, 2011“, Pew Research Hispanic Trends Project, (červen 2013):1, <http://www.pewhispanic.org/files/2013/06/CubanFactsheet.pdf> (staženo 2. 4. 2014).

⁸⁹ Ibid.

S ohledem na celkovou populaci Kuby dosahující k roku 2012 11,2 milionu obyvatel, je bezmála dvoumilionová kubánská minorita v USA velmi početná.⁹⁰ Její přítomnost je zejména v určitých státech vysoce patrná. Bezmála 80 % všech hispánců kubánského původu žije v pěti státech USA (Florida, Kalifornie, New Jersey, New York, Texas), přičemž necelých 70 % se koncentruje pouze na Floridě.⁹¹ Kubánci se na Floridě usazovali tradičně a to zejména v její jižní části. V současné době tvoří přibližně třetinu obyvatel Miami. V důsledku vysoké koncentrace kubánských přistěhovalců, kteří s sebou přinesli své tradice a životní styl mají některé čtvrtě Miami čistě kubánský ráz, nejznámější takovou čtvrtí je příznačně pojmenovaná „Little Havana“.⁹²

Kubánská menšina v USA je vyjímečnou skupinou, výrazně odlišnou v řadě oblastí od ostatních hispánských podskupin. Minorita vykazuje rozdílnou charakteristiku v socioekonomické a demografické oblasti, v politické participaci a preferencích. V obecné rovině je možné kubánskou menšinu označit jako velmi úspěšnou a etablovanou skupinu, která dosahuje vysoké životné úrovně a daří se jí obhajovat své zájmy v politické oblasti.⁹³ Domnívám se, že do vysoké míry je charakteristika skupiny formována její unikátní migrační zkušeností, na kterou bude poukázáno v této kapitole.

Cílem této kapitoly je zjistit, co především motivovalo a motivuje Kubánce k imigraci do USA. Jaké jsou hlavní *push faktory*, které je vytlačovaly ze země, a jaké *pull faktory*, které je naopak táhly do Spojených států? Změnily se tyto motivy a nebo zůstávají stejné?

Migrační tok Kuba-USA má podobně staré kořeny jako mexický migrační tok. Ačkoli masová emigrace z Kuby je patrná až po kubánské revoluci, přítomnost Kubánců v USA má starší tradici. Právě „předcastrovské“ imigraci (konec 19. století – 50. léta 20. století), která je často opomíjena, bude věnována první část této kapitoly. Kubánská migrace do USA od roku 1959 do současnosti bude pro přehlednost rozdělena do několika fází podle hlavních imigračních vln, jejichž analýzou se pokusím odpovědět na stanovené otázky: 1) 1959–1962; 2) 1965–1973; 3) 1980; 4) 1994 – současnost.

⁹⁰ „Población al 14 de Septiembre de 2012“, Oficina Nacional de Estadística e Información: República de Cuba, <http://www.one.cu/estadisticapoblacion/estadisticapoblacion.asp> (staženo 2. 4. 2014).

⁹¹ Ennis, Ríos-Vargas a Albert, „The Hispanic Population: 2010 Census Briefs“, 8.

⁹² Caryn E. Neumann, „Cuban Immigrants“, in *Encyclopedia of American Immigration vol. 1* ed. Carl L. Bankston et al. (Pasadena CA.: Salem Press, 2010), 261.

⁹³ Francis D. Raška, „The Experience of Cuban Immigrants in the United States: 1959 – the Present“, in *Recent Perspectives: Integration of Newcomers*, 53.

4.1 Konec 19. století – 1958

Imigrace Kubánců do USA má kořeny v 19. století, ještě před vznikem nezávislé Kubánské republiky v roce 1902. Upadající španělská koloniální nadvláda nad ostrovem a s ní související politická a hospodářská nestabilita posilovaly úsilí kubánských nacionalistů v boji za nezávislost země. Mnozí z nich v 19. století odcházeli do exilu do Spojených států, odkud plánovali a podporovali povstání proti španělské nadvládě.⁹⁴ Mezi lety 1868–1878 probíhala tzv. desetiletá válka, jejímž hlavním cílem byla nezávislost země. Úsilí nacionalistů bylo ale potlačeno a válka pro ně skončila neúspěšně. Někteří poté odešli do USA, kde vznikala bašta odporu proti španělské vládě nad Kubou.⁹⁵

V průběhu druhé poloviny 19. století odcházeli do USA vedle politicky motivovaných nacionalistických odbojářů také tisíce Kubánců, jejichž primárním cílem byla práce, studium či podnikatelské záměry. Geografická blízkost Kuby a jižní Floridy, kde se Kubánci nejčastěji usazovali, spolu s nulovými byrokratickými omezeními migrace mezi ostrovem a pevninou, výrazně podporovaly migrační tok mezi zeměmi a vedly k utvoření kubánské komunity, která udržovala permanentní kontakt s domovinou.⁹⁶

Produkce cukru, kávy a tabáku zaměstnávala na Kubě mnoho lidí. Časem se ale řada továren, zejména na výrobu doutníků, začala stěhovat z Kuby do USA, aby se tak vyhnula celním zatížením a dalším obchodním regulacím. Tisíce kubánských dělníků odcházely za prací do přemístěných továren ve Spojených státech. Kubánská komunita na Floridě se v této době koncentrovala právě kolem středisek tabákové produkce, jimiž byly města Key West, Ybor City a Tampa.⁹⁷

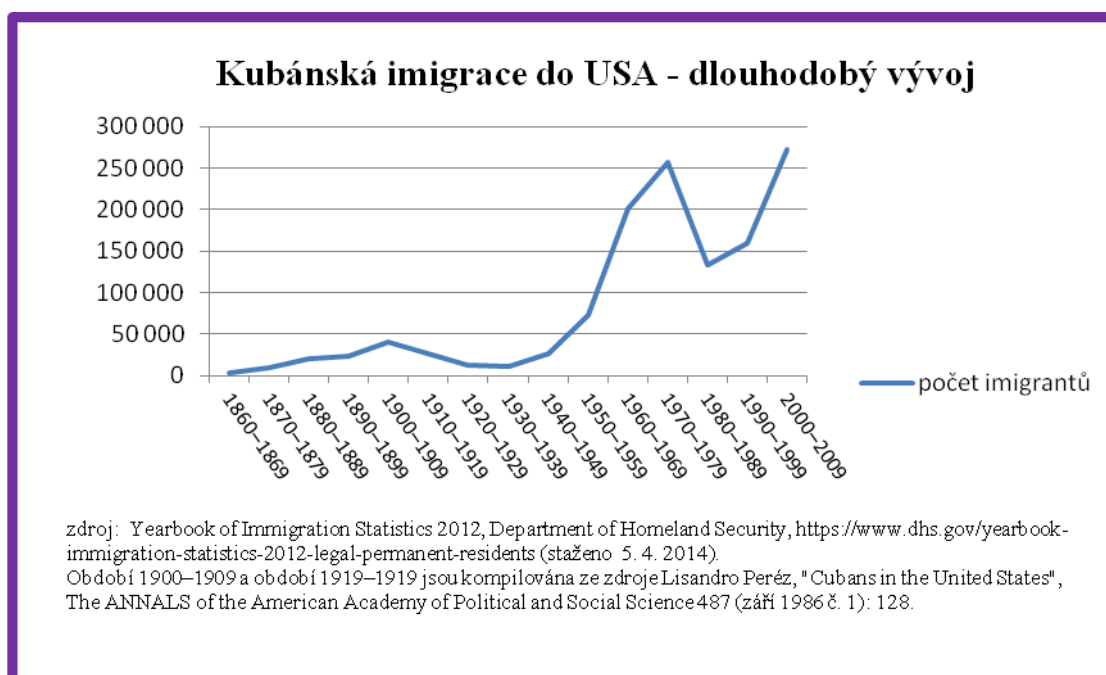
⁹⁴ Neumann, „Cuban Immigrants“, 262.

⁹⁵ Skidmore a Smith, „CUBA: Late Colony, First Socialist State“, in *Modern Latin America*, 255.

⁹⁶ Richard Gott, „Kubánská republika, 1902–1952“, in *Kuba: Nové dějiny* (Praha: BB/art, 2005), 151.

⁹⁷ „Immigration: Crossing the Straits“, Library of Congress,

<http://www.loc.gov/teachers/classroommaterials/presentationsandactivities/presentations/immigration/alt/cuban5.html> (staženo 3. 4. 2014).

Graf 5 - Kubánská imigrace do USA - dlouhodobý vývoj

Imigrace z Kuby do USA výrazně vrostla mezi lety 1896–1910 (viz graf 5). Toto období koresponduje s následujícími okolnostmi, které měly na růst migrace vliv – válka za nezávislost na Kubě (započatá povstáním v roce 1895); následné vypuknutí španělsko-americké války v roce 1898, ve které USA oficiálně bojovaly za kubánskou nezávislost⁹⁸; okupace Kuby Spojenými státy mezi lety 1898–1902; první kubánská vláda po zisku nezávislosti; druhá okupace Spojenými státy v letech 1906–1909, rozvoj tabákového průmyslu na Floridě.⁹⁹

Kubánci prchali před válečným násilím a nepokoji v zemi a hledali útočiště v USA. Po ukončení španělsko-amerického válečného konfliktu sice Kuba získala nezávislost na španělském impériu, ale dostala se pod „správu“ amerických vojsk. Ekonomický úpadek Kuby po několikaleté válce nutil řadu Kubánců hledat nové pracovní možnosti a lepší životní podmínky za hranicemi země, čemuž nahrávala poptávka po pracovní síle na Floridě.¹⁰⁰

Kubánská imigrace do USA zaznamenala pokles v druhé dekádě 20. století a ještě výrazněji se migrační tok zmenšil ve 20. a 30. letech (viz graf 5). Tuto změnu lze odůvodnit konjunkturou Kuby ve 20. letech, úpadkem tabákového průmyslu v Tampě na Floridě, následně velkou hospodářskou krizí na přelomu 20. a 30. let, kdy se proti přistěhovalcům v

⁹⁸ Pro Spojené státy znamenala válka vítanou příležitostí, jak Kubu vtáhnout do své sféry vlivu. Před válkou se USA několikrát neúspěšně pokoušely Kubu od Španělska odkoupit, jednak z důvodů ekonomických, ale také prestižních (USA by tak posílily své postavení jako nová velmoc).

⁹⁹ Lisandro Pérez, „Cubans in the United States“, *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science* 487, č. 1 (září 1986): 127, <http://latinamericanstudies.org/exile/cubans.pdf> (staženo 3. 4. 2014).

¹⁰⁰ Gott, „Války za nezávislost a okupace“, in *Kuba: Nové dějiny*, 140–141, 146.

USA zvedla vlna odporu, a konečně druhou světovou válkou, která znamenala nárůst pracovních možností na Kubě.¹⁰¹

Po druhé světové válce imigrace z Kuby do USA vykazovala opět vzestupnou tendenci a v polovině 50. let pak došlo k jejímu strmému nárůstu (viz graf 6) souvisejícímu s diktátorským režimem Fulgencia Batisty, který se pučem v roce 1952 chopil moci v zemi.¹⁰² Jeho režim se kromě všudypřítomné korupce vyznačoval násilným potlačováním a pronásledováním odpůrců režimu, kteří se raději rozhodli zemi opustit.¹⁰³ Jen během roku 1956 imigrovalo do USA 15 tisíc Kubánců.¹⁰⁴

Tradice kubánské imigrace do USA sahá hluboko do 19. století. Ve sledovaném období lze mezi Kubou a USA pozorovat migraci různého charakteru, jak čistě dobrovolnou, tak pracovní či ekonomickou, ale také politicky motivovanou.

Za *push faktory* „předcastrovské“ imigrace do USA můžeme označit nesouhlas s režimy v zemi, kdy kritici těchto vlád odcházeli do exilu v USA. Toto schéma bylo patrné jak za španělské koloniální nadvlády, tak během diktátorské vlády Fulgencia Batisty. Války a nepokoje v zemi spolu s nestabilní ekonomikou byly dalšími *push faktory* vyvíjejícími tlak k emigraci. Rozvoj tabákového průmyslu na nedaleké Floridě fungoval jako významný *pull* faktor. Nemalý počet kubánských dělníků imigroval do USA v reakci na tamní poptávku po práci. Zejména Kubánci z vyšších vrstev pak cestovali do USA, motivováni *pull faktory* jako byla možnost kvalitnějšího vzdělání či obchodních příležitostí.

4.2 Castrova Kuba – První migrační vlna (1959–1962)

I když fenomén kubánské imigrace do USA je mnohem starší, pozornost většiny autorů věnujících se této problematice je směřována především na období počínaje rokem 1959. V tomto roce, na konci kubánské revoluce, se moci na Kubě chopil definitivně Fidel Castro a v souvislosti s politickým obratem v zemi se charakter, stejně jako intenzita migračního toku do USA, značně změnily. Sledované období této podkapitoly koresponduje s první vlnou migrace úzce související se změnou politických poměrů na Kubě, přičemž počátek této vlny v

¹⁰¹ Pérez, „Cubans in the United States“, 128.

¹⁰² Ibid.

¹⁰³ „People and Events: Fulgencio Batista“, PBS Online, http://www.pbs.org/wgbh/amex/castro/peopleevents/p_batista.html (staženo 3. 4. 2014).

¹⁰⁴ „Acuerdos Migratorios entre Cuba y Estados Unidos“, EcuRed, http://www.ecured.cu/index.php/Acuerdos_migratorios_entre_Cuba_y_Estados_Unidos (staženo 4. 4. 2014). Skutečnost, že Kubánci prchali z područí Batistova režimu do USA, byla poněkud paradoxní. USA totiž diktátorskou vládu Batisty přinejmenším tolerovaly.

roce 1958/59 odpovídá finální fázi kubánské revoluce a postupnému ustanovení nového režimu v zemi.

Na konci roku 1958, kdy se revoluční boje začaly jednoznačně vyvíjet ve prospěch partyzánských vojsk, už v zemi pro tzv. „Batistianos“, tedy Kubánce úzce napojené na režim Fulgencia Batisty, nebylo bezpečno.¹⁰⁵ Mnozí si útekem ze země zachránili život. Během prvních týdnů roku 1959 prchly do Miami tři tisíce vládních představitelů, úředníků, vojáků, policistů a podnikatelů prosperujících za Batistova režimu. Právě tato skupina byla první, která pod vlivem politických změn na Kubě utekla do zahraničí.¹⁰⁶

Vítězství partyzánského vůdce Fidela Castra v kubánské revoluci v únoru 1959 bylo zpočátku vítáno s ohromnou euforií. Lidé se těšili z odstranění nenáviděné zkorumpované vlády diktátora Batisty a ukončení revolučních bojů, které se dotýkaly zejména v poslední vyhocené fázi revoluce v roce 1958 čím dál širších vrstev populace.¹⁰⁷ Zároveň byla do osoby Castra vkládána naděje, že se zasadí o vytvoření nové demokratické vlády, která bude usilovat o společensky spravedlivou a fakticky nezávislou Kubu, za kterou Kubánci bojovali za podpory USA se Španělskem v roce 1898.¹⁰⁸

Rozsah a dopad reforem, podobně jako směr, který nabraly události v následujících měsících a letech, na počátku roku 1959 nikdo nemohl tušit. Fidel Castro, v té době politicky neznámá osoba, vstoupil do vlády s etablovanými politiky a deklaroval spolupráci napříč politickým spektrem. V průběhu roku ale začala být politická scéna silně polarizována, umírnění politici byli postupně vytlačováni z vlády a na svých postech nahrazováni komunisty. Obvinění ze spiknutí proti revoluci byla na denním pořádku, stejně jako čistky ve vlastních řadách. Stovky dopadených představitelů a úředníků minulého režimu byly bez řádných soudních řízení popravovány, což budilo obavy části veřejnosti na Kubě a v zahraničí z povahy nového režimu v zemi.¹⁰⁹

Vyhlášení pozemkové reformy v květnu 1959 bylo vnímáno jako Castrův zřejmý příklon ke komunismu. Zákon eliminoval vlastnictví velkých pozemků. Za slibovanou ale reálně velmi pochybnou finanční kompenzaci vyvlastňoval zemědělskou půdu nad 1000 akrů. Získaná půda byla přerozdělována a kolektivizována. Velmi znepokojivě působila na zahraniční vlastníky půdy ta část zákona, která do budoucna umožňovala vlastnictví půdy na

¹⁰⁵ Batista sám ze země uprchl po „bitvě“ u Santa Clary dne 1. 1. 1959, i když nezamířil do USA, ale do Dominikánské republiky a později do Španělska. Gott, „Castrova revoluce nabývá svého tvaru 1953–1961“, in *Kuba: Nové dějiny*, 212.

¹⁰⁶ Raška, „The Experience of Cuban Immigrants in the United States: 1959 – the Present“, 57–58.

¹⁰⁷ Skidmore a Smith, „CUBA: Late Colony, First Socialist State“, 266–267.

¹⁰⁸ Raška, „The Experience of Cuban Immigrants in the United States: 1959 – the Present“, 57.

¹⁰⁹ Skidmore a Smith, „CUBA: Late Colony, First Socialist State“, 267–268.

Kubě pouze Kubáncům. To se týkalo především Američanů, a tak reforma vedla k dalšímu zhoršení vztahů mezi USA a Kubou. Právě vysoká míra vlivu USA na kubánskou společnost a ekonomiku byla Castrem ostře kritizována a měla být konečně eliminována.¹¹⁰

Během prvních dvou let Castrovy vlády byl jasně ustanoven směr, kterým se Kuba měla dále ubírat: 1) znárodnění ekonomiky 2) příklon k Sovětskému svazu 3) ustanovení autoritářského režimu, 4) rovnostářská socioekonomická politika. Během roku 1960 došlo k znárodnění veškerého amerického a dalšího zahraničního majetku, což zahrnovalo cukrovary, plantáže, ropné rafinerie, niklové doly, elektrárny, telekomunikační společnosti. Socializace ekonomiky a politiky byla v plném proudu. Sdělovací prostředky, vzdělávací instituce, spolky a organizace se dostaly pod plnou kontrolu vlády. Postavení církve bylo omezováno. Společnost byla neustále mobilizována k boji proti domnělým vnějším i vnitřním nepřátelům režimu. Část populace patřící k chudým vrstvám ostrova, nejvíce těžící z reform nového režimu, Castra plně podporovala. Na druhé straně také rostla skupina odpůrců Castrovy vlády stále více inklinující ke komunistickému totalitarismu.¹¹¹

Změna politických poměrů v zemi a první reformy Castrovy vlády vedly k masivnímu exodu ze země. „Batistianos“ byli záhy následováni tzv. „Golden Exiles“, kubánskou elitou, jejíž majetky byly znárodněny vládou Castra a jejíž politické a ekonomické zájmy byly úzce napojeny na americký kapitál, který byl ze země vytlačován. Jednalo se především o majitele či ředitele podniků, velkoobchodníky, vlastníky cukrovarů, továren, farmáře, zástupce zahraničních firem, či obecně ty, kteří nejvíce prosperovali z ekonomického a politického vlivu USA v první polovině 20. století. Tato vlna kubánských imigrantů odcházela do USA v přesvědčení, že exil je pouze dočasný a že se vrátí, až bude s pomocí Spojených států na ostrově ustanovena nová, jejich zájmům příznivější vláda.¹¹² Do konce roku 1959 uteklo do USA přes 26 tisíc Kubánců, a během následujícího roku počet vzrostl na 60 tisíc lidí (viz graf 6).¹¹³

Utuzování poměrů na Kubě, příklon k socializaci a komunismu postupně donutil řadu Kubánců, kteří původně revoluci a Castra podporovali, k přehodnocení situace a emigraci ze země. Ve Spojených státech mezitím prezident Eisenhower uplatnil *McCarren-Walterův* zákon¹¹⁴ z roku 1952, na základě kterého bylo na Kubánce nahlíženo jako na politické

¹¹⁰ Gott, „Castrova revoluce nabývá svého tvaru 1953–1961“, 219–220.

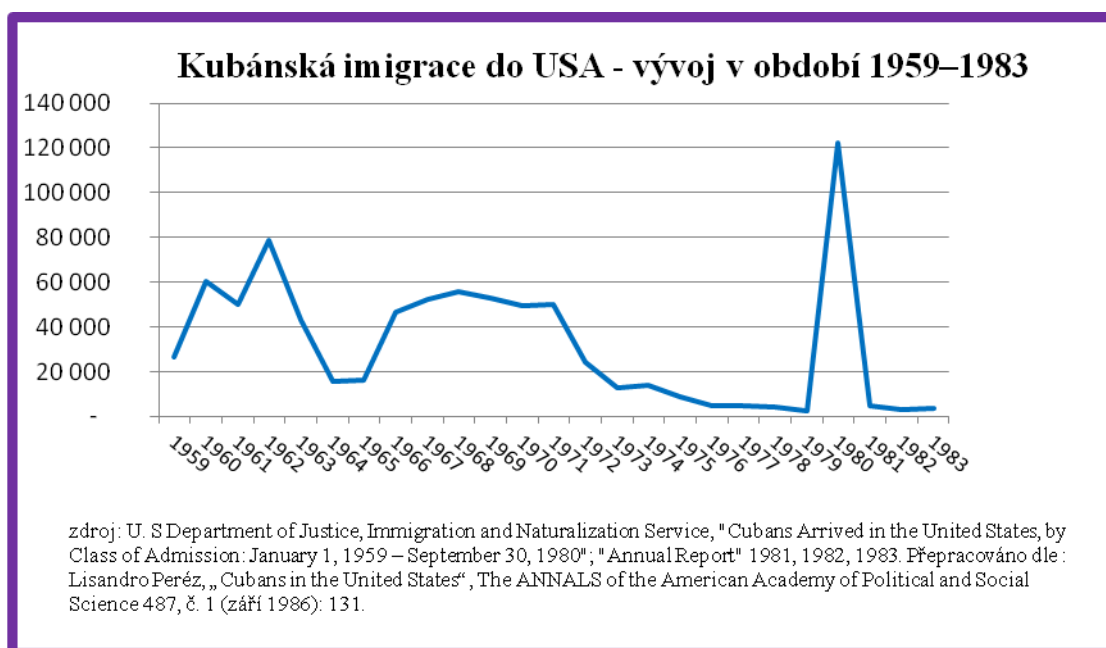
¹¹¹ Skidmore a Smith, „CUBA: Late Colony, First Socialist State“, 270–272.

¹¹² Silvia Pedraza-Bailey, „Cuba's Exiles: Portrait of a Refugee Migration“, *International Migration Review* 19, č. 1, (jaro 1985): 9–10, <http://www.latinamericanstudies.org/exile/portrait.pdf> (staženo 6. 4. 2014).

¹¹³ Peréz, „Cubans in the United States“, 131.

¹¹⁴ Originální znění zákona dostupné na – <http://library.uwb.edu/guides/usimmigration/66%20stat%20163.pdf> (staženo 6. 4. 2014).

uprchlíky před komunistickým režimem Kuby a byli tak vyjmuti z národnostních imigračních kvót platných v té době.¹¹⁵ V prosinci 1960 bylo v Miami založeno *Cuban Refugee Center* (Středisko pro kubánské uprchlíky), které poskytovalo Kubáncům bezprostřední pomoc po příjezdu do USA. Po nástupu prezidenta Kennedyho do funkce v roce 1961 byla pomoc Kubáncům dále rozšířena. Za účelem snadnější adaptace na nové prostředí byl založen *Cuban Refugee Program*, který poskytoval uprchlíkům potraviny, ošacení, zdravotnické služby, ubytování, bilingvní jazykové kurzy, rekvalifikační kurzy. Velkorysá pomoc financovaná z federálních prostředků byla v této době vnímána jako asistence uprchlíkům po dobu dočasného pobytu, než se budou moci vrátit zpět na Kubu.¹¹⁶

Graf 6 - Kubánská imigrace do USA - vývoj v období 1959–1983

Kubánská imigrace do USA vzrostla v reakci na neúspěšnou invazi v Zátocě Sviní v dubnu 1961.¹¹⁷ Část kubánské populace, doufající ve svržení režimu, se v důsledku neúspěšné operace a zároveň probíhající konsolidace komunistického režimu rozhodla emigrovat. V této době emigraci z Kuby nebylo nijak zamezováno a Kubánci mohli využívat běžnou komerční leteckou dopravu jako prostředek imigrace do USA.¹¹⁸ Po invazi v Zátocě

¹¹⁵ Susan Eckstein a Lorena Barberia, „Grounding Immigrant Generations in History: Cuban Americans and Their Transnational Ties“, *International Migration Review* 36, č. 3 (podzim 2002): 803–804, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1747-7379.2002.tb00105.x/pdf> (staženo 6. 4. 2014).

¹¹⁶ Raška, „The Experience of Cuban Immigrants in the United States: 1959 – the Present“, 58.

¹¹⁷ Invaze v Zátocě Sviní (Bay of Pigs Invasion, Invasión de Bahía de Cochinos) byla nejvýznamnějším pokusem proticastrovské opozice ve spolupráci s americkou vládou o svržení Castrova režimu na Kubě. V rozhodující moment byla ale vojenská podpora USA z politických důvodů stažena a celá operace skončila tragicky.

¹¹⁸ Raška, „The Experience of Cuban Immigrants in the United States: 1959 – the Present“, 59.

Sviní emigrovala už nejen smetánka a vyšší střední třída (která ale už zemi z větší části opustila dříve), ale také populace příslušející ke střední či nižší střední třídě zklamaná z vývoje v zemi a zbavená nadějí na změnu. Během Kubánské raketové krize následujícího roku v říjnu 1962 bylo ukončeno komerční letecké spojení mezi Kubou a USA, což se projevilo výrazným poklesem emigrace ze země (viz graf 6).¹¹⁹ V rozmezí od ledna 1959 do října 1962 imigrovalo do USA 248 tisíc Kubánců.¹²⁰

Během první imigrační vlny z Castrovy Kuby do USA můžeme pozorovat silnější roli *push faktorů* oproti *pull faktorům*. Jednoznačně nejdůležitějším *push faktorem* období 1959–1962 je ustanovení nového režimu postupně profilujícího se jako komunistická diktatura. Jako první utekli *Batistianos* s vazbami na minulou vládu. Záhy je následovali příslušníci kubánské elity, kterých se jako prvních výrazně dotkly socialistické reformy Castrovy vlády. V následujících letech se ale základna emigrantů rozšířila o střední a nižší střední třídu, Kubánce, kteří nejprve revoluci a Castra podporovali, ale s postupným příklonem ke komunistické totalitě a mizivou nadějí na změnu se rozhodli zemi opustit.

Role *pull faktorů* je ve sledovaném období složitější. Zejména elity a vyšší vrstvy kubánské společnosti disponovaly sociálními a ekonomickými vazbami na prostředí Spojených států, které je motivovaly k imigraci právě do jim dobře známého prostředí. Imigranti odcházející z Kuby do USA po invazi v roce 1961 pak odcházeli hlavně za vidinou svobody a demokracie, která se na Kubě zdála být v nedohlednu. Zároveň podpora a pomoc ze strany starších kubánských komunit v USA příchod novým exulantům do země značně usnadňovala.

Liberální imigrační politika USA vůči kubánským uprchlíkům a rozsáhlá federální pomoc poskytovaná v *Cuban Refugee Center* a později prostřednictvím *Cuban Refugee Programu* byly důležitým motivem pro imigraci do USA. Pro pochopení velkorysého přístupu USA vůči imigrantům z Kuby je nutné si uvědomit, že kubánská imigrace počínaje tímto obdobím hrála v kontextu studené války důležitou politickou roli. Právě politici uprchlíci symbolicky potvrzovali morální nadřazenost kapitalistického systému a poskytovali legitimitu zahraniční politice.¹²¹

¹¹⁹ Pedraza-Bailey, „Cuba’s Exiles: Portrait of a Refugee Migration“, 11, 14.

¹²⁰ María Cristina García, *Havana USA: Cuban Exiles and Cuban Americans South Florida* (Berkeley: University of California Press, 1996), 13. Citováno dle: Raška, „The Experience of Cuban Immigrants in the United States: 1959 – the Present“, 57.

¹²¹ Pedraza-Bailey, „Cuba’s Exiles: Portrait of a Refugee Migration“, 7.

4.3 Lety svobody 1965–1973

Po raketové krizi v říjnu 1962, kdy byly na tři roky zastaveny lety mezi oběma zeměmi, tempo kubánského exodu prudce pokleslo. Kubánci, kteří se v období po krizi rozhodli imigrovat do USA, většinou utíkali ilegálně na nejrůznějších plavidlech či přicestovali přes třetí země (většinou Španělsko či Mexiko).¹²²

Nespokojenost s režimem v zemi rostla. Do přelomu let 1965/66 ještě v omezené míře fungoval sektor soukromého podnikání, který byl ale postupně omezován a znárodňován. Centrálně plánovaná kubánská ekonomika byla zaměřená zejména na extenzivní produkci cukru, naopak produkce spotřebního zboží byla nedostatečná a kvalita dostupného zboží nízká.¹²³ Castrova vláda posílila kontrolu nejen nad ekonomikou, ale také nad celou společností, jejíž politická práva a svobody byly potlačovány.¹²⁴ V důsledku „revoluční ofenzívy“ koncem 60. let došlo k poslední vlně znárodňování. V roce 1968 bylo zkonfiskováno přes 55 tisíc soukromých živností. Veškeré průmyslové, obchodní aktivity a sektor služeb se dostaly pod plnou kontrolu státu. Ke kritice režimu se tak postupně přidávalo stále více příslušníků střední a nižší střední třídy.¹²⁵

V reakci na zhoršující se vnitrospolečenskou atmosféru a rostoucí počet oponentů režimu v zemi se Fidel Castro rozhodl otevřít rybářský přístav Camarioca, odkud mohli Kubánci legálně opustit ostrov. Kubánským exulantům bylo od 10. října 1965 povoleno z přístavu odvážet své příbuzné do exilu v USA. Masový exodus z Camariocy se ukázal být špatně organizovaný a cesta přes Floridský průliv nebezpečná. Vláda Spojených států prokázala vůli diskutovat s Castrem o vhodnějším způsobu organizovaného migračního toku a zároveň ochotu přijmout více kubánských uprchlíků. V polovině listopadu byl přístav Camarioca na základě dohod mezi Kubou a USA uzavřen, ale zároveň byly oběma vládami vyjednány podmínky nové organizované imigrace Kubánců do USA.¹²⁶ Prostřednictvím tzv. „*Freedom Flights*“ (lety svobody) se americká vláda zavázala přepravovat tři až čtyři tisíce

¹²² Pérez, „Cubans in the United States“, 129–130.

¹²³ Alejandro Portes a Robert L. Bach, „Prelude to Immigration: The Social Origins of Cuban and Mexican Immigrants“, in *Latin Journey: Cuban and Mexican Immigrants in the United States* (Berkeley: University of California Press, 1985), 143.

¹²⁴ Raška, „The Experience of Cuban Immigrants in the United States: 1959 – the Present“, 60.

¹²⁵ Pedraza-Bailey, „Cuba’s Exiles: Portrait of a Refugee Migration“, 19.

¹²⁶ Gott, „Revoluce u moci, 1961–1968“, in *Kuba: Nové dějiny*, 267–268.

Kubánců měsíčně.¹²⁷ Castrova vláda se na oplátku zaručila, že nebude bránit občanům v emigraci.¹²⁸

Počínaje 1. prosincem 1965 byli Kubánci dvěma lety denně, pět dnů v týdnu, přepravováni do Miami. Veškeré náklady na dopravu a finanční příspěvky emigrujícím rodinám byly hrazeny z federálních fondů. Během prvních šesti let dosahovaly celkové výdaje na program 50 milionů USD.¹²⁹ Administrativa prezidenta Lindona B. Johnsona byla přesvědčena, že za cenu vysokých finančních nákladů povede podpora kubánské imigrace, v důsledku odlivu talentovaných a kvalifikovaných občanů (tzv. „*brain drain*“), k oslabení komunistického režimu na Kubě. Zároveň měly davy opouštějící Kubu a preferující život v USA symbolicky demonstrovat nefunkčnost komunistického systému a potvrzovat převahu demokracie.¹³⁰ Kubánský režim sice odliv odborníků zasáhl, ale masivní emigrace s sebou nesla i ekonomické výhody, majetek po emigrantech propadl státu a poptávka po spotřebním zboží klesla. Odchod odpůrců a kritiků režimu měl současně na Castrovu vládu stabilizační vliv.¹³¹

V roce 1966 byl administrativou prezidenta Johnsona přijat *Cuban Adjustment Act*¹³², na jehož základě byli i ilegální kubánští imigranti jako političtí uprchlíci automaticky oprávněni k azylu v USA. Po dvou letech strávených v zemi byli také oprávněni k trvalému pobytu a spolu se svými partnery a dětmi mohli zažádat o „*Green Card*“. Zisk takového právního postavení s sebou nesl řadu benefitů, například přístup k státním podporám, zdravotnímu pojištění, či k profesím podmíněným tímto statutem.¹³³ Tento velkorysý krok ze strany USA zafungoval jako *pull faktor* a dále umocnil motivaci Kubánců k imigraci do USA.

Na začátku 70. let se na půdě kongresu proti *Freedom Flights* zdvihla vlna odporu. Operace se zdála být v kontextu politiky *détente* příliš nekompromisní a vytýkána jí byla také finanční nákladnost. Od roku 1971 byl harmonogram letů spíše sporadického charakteru a na

¹²⁷ Heike C. Alberts, „Changes in Ethnic Solidarity in Cuban Miami“, *Geographical Review* 95, č. 2 (duben 2005): 235, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1931-0846.2005.tb00364.x/pdf> (staženo 7. 4. 2014).

¹²⁸ Povolení k výjezdu nebyla udělována občanům pracujícím v klíčových profesích (lékaři, inženýři, odborníci), které režim potřeboval a dále politickým vězňům a mladým mužům vhodným pro vojenskou službu. Raška, „The Experience of Cuban Immigrants in the United States: 1959 – the Present“, 61.

¹²⁹ Gott, „Revoluce u moci, 1961–1968“, 270.

¹³⁰ Sarah Bridger, „Freedom Airlift“, in *Encyclopedia of American Immigration vol. 1*, 399.

¹³¹ Gott, „Revoluce u moci, 1961–1968“, 271.

¹³² Originální znění zákona dostupné na – <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-80/pdf/STATUTE-80-Pg1161.pdf> (staženo 7. 4. 2014).

¹³³ Ruth Ellen Wasem, „Cuban Migration to the United States: Policy and Trends“, Congressional Research Service, (červen 2009): 2, <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R40566.pdf> (staženo 7. 4. 2014).

jaře roku 1973 byla celá operace ukončena.¹³⁴ Po dobu trvání operace mezi lety 1965–1973 díky „letům svobody“ imigrovalo do USA bez mála 300 tisíc Kubánců.¹³⁵

Nespokojenost se stále striktnějším totalitním režimem v zemi byla v tomto období rozhodujícím *push faktorem* motivujícím Kubánce k emigraci. Castrovo pragmatické rozhodnutí umožnit emigraci širokým vrstvám populace tento *push faktor* jen podpořilo. Současně je v tomto období patrný rostoucí význam *pull faktorů*. Existence operace *Freedom Flights*, širokosáhlá podpora kubánským imigrantům po příjezdu do USA (*Cuban Refugee Center, Cuban Refugee Program*) a v obecné rovině nebývale velkorysá imigrační politika (*Cuban Adjustment Act*) vůči Kubáncům byly hlavními *pull faktory* sledovaného období. Imigrační vlna mezi lety 1965–1973 tedy tkví ve vzájemném působení výše zmíněných *push* a *pull faktorů*, přičemž bezprostřední vliv na tuto vlnu měla realizace *Freedom Flights*. Tempo růstu imigrace koresponduje s vývojem operace (viz graf 6).

4.4 Mariel 1980 – Třetí imigrační vlna z Castrovy Kuby

S postupným snižováním kapacity operace *Freedom Flights* a s jejím následným ukončením příliv kubánských uprchlíků značně klesl. Po zbytek 70. let vykazovala imigrace Kubánců do USA sestupnou tendenci (viz graf 6). Ti, kteří se rozhodli ze země uprchnout, byli nuceni uchýlit se k velmi riskantnímu způsobu emigrace, a to tajně po moři či opět přes třetí země (především Španělsko či Mexiko). V roce 1979 imigrovaly do USA jen necelé tři tisíce Kubánců.¹³⁶

Na konci dekády byla ale patrná rostoucí nespokojenost s režimem. V průběhu 70. let došlo ke značné ideologizaci kulturní scény, která byla do té doby ve srovnání s poměry v sovětském bloku velmi otevřená, a tato skutečnost dále posílila disent. Po dvaceti letech od ustanovení revoluční vlády stále nebylo dosaženo slibovaného blahobytu.¹³⁷ Produkce cukru klesala, podobně jako jeho cena na světovém trhu. Příkladový systém byl omezován a celková socioekonomická situace v zemi byla pochmurná.¹³⁸

Paralelně s výše popsányi poměry probíhala do té doby nevídaná jednání mezi Castrem a představiteli kubánského exilu v USA, která v listopadu 1978 vyvrcholila dohodou,

¹³⁴ Bridger, „Freedom Airlift“, 399.

¹³⁵ Raška, „The Experience of Cuban Immigrants in the United States: 1959 – the Present“, 61.

¹³⁶ Portes a Bach, „Contrasting Histories – Cuban and Mexican Immigrants in the United States“, in *Latin Journey*, 86.

¹³⁷ Oldřich Kašpar, „Neklidné 20. století“, in *Dějiny Karibské oblasti* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002), 172.

¹³⁸ Gott, „V sovětském táboře, 1968–1985“, in *Kuba: Nové dějiny*, 332.

že kubánská vláda propustí 3600 politických vězňů a zároveň poprvé od převratu v zemi umožní exulantům v USA navštívit své rodiny ve vlasti. V lednu 1979 začali exulanti přijíždět na Kubu. Během celého roku jich takto přijelo přes sto tisíc.¹³⁹

Návštěvy měly ale destabilizační vliv na společnost. Finanční i věcné dary, spotřební zboží, které nebylo na Kubě dostupné, odlišný styl života, to vše udělalo na Kubánce silný dojem a zároveň nabídlo srovnání, ve kterém se zdál být život na Kubě ještě bídňější. Zejména generace, která vyrostla v socialistické Kubě, zatoužila po konzumním životě v USA.¹⁴⁰ Počet pokusů o útěk ze země rostl. V roce 1979 a na počátku roku 1980 došlo k mnoha pokusům prorazit těžkými vozidly bránu peruánského a venezuelského velvyslanectví a zde zažádat o azyl. Jeden z pokusů byl nakonec úspěšný, 1. dubna 1980 byla autobusem proražena vrata peruánského velvyslanectví. Na nedotknutelnou půdu vnikuvší Kubánci získali záhy azyl. Castro ve víře, že ambasádu Peru potrestá, odvolal hlídky od jejich pozemků. Během dvou dnů se na nich tísnilo přes deset tisíc Kubánců.¹⁴¹ Po týdnu pro ně bylo vyjednáno povolení k výjezdu ze země. Pro Castra byla celá situace velmi ponižující. Za účelem zmírnění politického a společenského tlaku oznámil, že kdokoli chce, může svobodně odjet z přístavu Mariel.¹⁴² Na konci dubna začali pro své příbuzné přijíždět exulanti z USA. V polovině května již z Marielu přijíždělo v průměru tři tisíce Kubánců denně.¹⁴³

Prezident Carter nejprve v reakci na otevření přístavu Mariel, projevil vůli pokračovat v politice „otevřené náruče“ pro všechny uprchlíky z Kuby. Během května se ale postoj jeho administrativy k imigrační vlně postupně měnil. Nečekaně vysoký počet Kubánců přijíždějících z Marielu vyžadoval vysoké výdaje na jejich přepravu, přijetí a umístění.¹⁴⁴ Převážná většina Kubánců z marielské imigrační vlny navíc vykazovala spíše znaky ekonomicky motivovaných imigrantů, než azylantů utíkajících před pronásledováním v zemi, tudíž nesplňovali kritéria pro získání podpory stanovené zákonem z roku 1980 (*U. S. Refugee Act 1980*), i přesto jim byla vládní asistence přiznána.¹⁴⁵ Veřejné mínění se vlivem médií, která informovala o vysokém podílu zločinců, mentálně postižených a homosexuálů v imigrační vlně z Marielu, začalo obracet proti dalšímu přijímání uprchlíků. Carter s blízcími se volbami

¹³⁹ Pedraza-Bailey, „Cuba’s Exiles: Portrait of a Refugee Migration“, 21–22.

¹⁴⁰ Gott, „V sovětském táboře, 1968–1985“, in *Kuba: Nové dějiny*, 331.

¹⁴¹ Kašpar, „Neklidné 20. století“, 171–172.

¹⁴² Gott, „V sovětském táboře, 1968–1985“, in *Kuba: Nové dějiny*, 333.

¹⁴³ Raška, „The Experience of Cuban Immigrants in the United States: 1959 – the Present“, 63.

¹⁴⁴ Emily H. Skop, „Race and Place in the Adaptation of Mariel Exiles“, *International Migration Review* 35, č. 2 (léto 2001): 454–455, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1747-7379.2001.tb00025.x/pdf> (staženo 8. 4. 2014).

¹⁴⁵ Raška, „The Experience of Cuban Immigrants in the United States: 1959 – the Present“, 64.

nechtěl ztratit podporu občanů a nařídil migrační tok zastavit. Mezi dubnem a zářím 1980, kdy byl přístav Mariel uzavřen, přicestovalo do USA 125 tisíc Kubánců.¹⁴⁶

Na rozdíl od předešlých imigračních vln z Kuby budil kontroverzní migrační tok z Marielu značný odpor. Pomineme-li skutečnost, že Castro záměrně mezi emigranty začleňoval zločince, prostitutky, duševně choré, kteří byli často nedobrovolně donuceni opustit zemi (čimž ale zdiskreditoval především sám sebe), byla nejvíce zarážející odlišná kompozice imigrantů. Složení *Marielitos*¹⁴⁷, kteří přicestovali během prvních týdnů od otevření přístavu, se do vysoké míry podobalo demografické a socioekonomické skladbě vlny z přelomu 60. a 70. let. Migrace byla rodinná, zastoupení žen a mužů bylo obdobné, migranti disponovali sociálními vazbami v USA a z 90 % se jednalo o Kubánce bílé pleti. Avšak skladba drtivé většiny marielské migrační vlny, která přicestovala během dalších týdnů a měsíců, se značně lišila. Byla zastoupena mladými svobodnými muži, bez sociálních vazeb, Kubánci z nejhudších společenských vrstev, z 50 % mulaty a afrokubánci.¹⁴⁸ Přes 70 % *Marielitos* (mužů i žen) příslušelo k dělnické třídě. Přitom nejhudší část kubánské populace, dělnická třída a obyvatelé tmavé pleti, z komunistického režimu v zemi nejvíce profitovali, a právě tato část obyvatelstva byla největší oporou režimu.¹⁴⁹ Jaký byl tedy jejich motiv k emigraci?

Zatímco u raných marielských emigrantů lze pozorovat kombinaci politických a ekonomických motivů, které je přiměly k emigraci, u většiny migrační vlny převažuje ekonomický motiv. Ti, kteří nesouhlasili s politickým režimem a z nejrůznějších důvodů nemohli, či se jim nepodařilo do té doby vycestovat, se nyní chopili příležitosti a záhy po otevření přístavu emigrovali. Kubánci se sociálními vazbami v USA, jejichž motiv byl často kombinací politických, ekonomických podnětů a touhy po sjednocení rodin, patřili také spíše mezi rané marielské emigranty. Postupně ale v migračním toku převážil podíl těch, jejichž hlavním motivem byl materiální nedostatek.¹⁵⁰ Dělnickou třídu, zaměstnanou v cukrovarném a tabákovém průmyslu, zasáhla recese těchto odvětví na konci 70. let.¹⁵¹ Jejich nespokojenost s materiálním nedostatkem rostla a byla ještě prohloubena vlivem návštěv kubánských exulantů z USA v roce 1979. Po otevření Marielu se tedy imigrace do Spojených států zdála být cestou k zajištění vyšší životní úrovně a naplnění materiálních potřeb.

¹⁴⁶ Skop, „Race and Place in the Adaptation of Mariel Exiles“, 454–455,

¹⁴⁷ Kubáncům, kteří přicestovali během migrační vlny z přístavu Mariel se přezdívalo *Marielitos*.

¹⁴⁸ *Ibid.*, 458.

¹⁴⁹ Pedraza-Bailey, „Cuba’s Exiles: Portrait of a Refugee Migration“, 24–26.

¹⁵⁰ Skop, „Race and Place in the Adaptation of Mariel Exiles“, 458–459.

¹⁵¹ Pedraza-Bailey, „Cuba’s Exiles: Portrait of a Refugee Migration“, 26.

V obecné rovině pramenily motivy k emigraci v případě analyzované migrační vlny také z nespokojenosti s režimem. Marielský migrační tok se ale od předešlých vln lišil tím, že rozhodujícím *push faktorem* většiny emigrantů již nebyl nesouhlas s režimem v politické či ideologické oblasti, ale neuspokojivá ekonomická situace. Menší počet Kubánců se sociálními vazbami v USA svědčí o klesající roli sjednocování rodin jako motivu k imigraci do USA. Funkci *pull faktoru* plnila především vidina blahobytu v USA, podpořená návštěvou exulantů v roce 1979. Klíčové rozhodnutí Castra otevřít přístav Mariel bylo *push faktorem* přímo vedoucím ke vzniku migrační vlny.

4.5 1990 – současnost

Po migrační vlně z Marielu v 80. letech příliv Kubánců do USA výrazně poklesl. Avšak nová dekáda a události s ní přicházející měly tento trend záhy změnit.

Zánik komunistických režimů ve východní Evropě v průběhu roku 1989 a 1990 a následný rozpad Sovětského svazu a RVHP v roce 1991 Kubu silně zasáhl. Hospodářství země dlouhá léta těžilo, a do vysoké míry bylo závislé na nadstandardních ekonomických vztazích s východním blokem, ze kterého Kuba dovážela ropu, spotřební zboží a potraviny za dotované ceny. Zároveň většina exportu kubánských komodit (cukr, citrusy, nikl) mířila právě do SSSR a jeho satelitů. SSSR a jeho nástupce Ruská federace (mimo jiné pod tlakem USA) přestaly vůči Kubě uplatňovat privilegovanou ekonomickou politiku. Zatímco v roce 1989 bylo ze SSSR dovezeno 13 milionů tun ropy, v roce 1993 dovoz ropy poklesl na pouhých 5,5 milionu tun. Dovoz potravin poklesl mezi lety 1989–1993 na polovinu. Podobně postihla ekonomiku Kubu ztráta subvencí z prodeje cukru do sovětského bloku. Zpřísnění embarga ze strany USA (zavedeno již v roce 1960) situaci jen zhoršilo.¹⁵² Zajištění dodávek potravin a paliva za nových podmínek se ukázalo být velmi problematickým. Kuba musela přejít z barterového obchodu na systém plateb v tvrdé měně, které měla ale akutní nedostatek.¹⁵³ Mezi lety 1989 a 1993 se podle oficiálních údajů zveřejněných kubánskou vládou HDP propadl o 35 %, předpokládá se, že skutečný pokles byl ale mnohem větší.¹⁵⁴

Vláda vyhlásila „speciální období“ a zavedla program úspor, v rámci kterého byla uměle snižována spotřeba elektřiny, a distribuce potravin a spotřebního zboží byla řízena ještě striktnějším přidělovým systémem. Mnoho podniků bylo uzavřeno, nezaměstnanost rostla a životní úroveň klesala.¹⁵⁵ Kubánská vláda sice přistoupila v letech 1993–1994 k zavedení

¹⁵² Gott, „Kuba je sama, 1985–2003“, in *Kuba: Nové dějiny*, 344, 355, 375–376.

¹⁵³ Skidmore, „CUBA: Late Colony, First Socialist State“, 281.

¹⁵⁴ Martin Bakule, „Kam směřuje kubánská ekonomika“, *Mezinárodní politika* 17, č. 8 (srpen 2006): 26.

¹⁵⁵ Gott, „Kuba je sama, 1985–2003“, 361.

tržně orientovaných reforem, které měly zemi dostat z bezprecedentní krize, ale jejich dopad nebyl okamžitý.¹⁵⁶ Rostoucí počet Kubánců řešil krizi individuálně – ilegální emigrací. Zoufalí Kubánci vyplouvali z ostrova na téměř čemkoliv plavby schopném. Počet tzv. *balseros* (ze šp. *la balsa* – vor, malé plavidlo), jak se těmto migrantům přezdívalo, od počátku „speciálního období“ rostl. V roce 1990 jich připlulo ke břehům USA 467 a v roce 1993 již 3656. Ti, kteří byli zadrženi pobřežními hlídkami USA v amerických vodách, automaticky získali azyl.¹⁵⁷

V srpnu 1994 byla Havana zasažena rozsáhlými demonstracemi. Nepokoje měly vícero příčin, ale pramenily především z dlouhodobé krize a nedostatku posledních let. Castro v reakci na vnitrospolečenské nepokoje přistoupil k ověřené strategii – stabilizace prostřednictvím umožnění emigrace.¹⁵⁸ Na nebezpečnou cestu přes Floridský průplav se záhy vydalo bezmála 40 tisíc *balseros* (lodě z USA je tentokrát již nevyzvedávaly).¹⁵⁹

Administrativa prezidenta Clintona v obavě před dalším „Marielem“ oznámila, že *balseros* již nebudou mít automatické právo na azyl a po zadržení budou přepraveni na vojenskou základnu v Guantánamu či do panamského průplavového pásma. Během zářijových jednání mezi kubánskou vládou a Clintonovou administrativou bylo smlouveno, že Spojené státy vydají Kubáncům minimálně 20 tisíc víz ročně, ale Kuba bude předcházet dalším ilegálním imigračním vlnám do USA. V květnu 1995 pak bylo v americko-kubánské smlouvě o imigraci ujednáno, že *balseros* zadrženi na moři budou posláni zpět na Kubu, zatímco ti, kterým se podaří dosáhnout americké půdy, budou moci zažádat o azyl. Příznačně se tato politika nazývá „*wet-dry policy*“ či „*wet feet, dry feet policy*“ (politika mokrých či suchých nohou).¹⁶⁰

Kubánští emigranti mířící v 90. letech do USA se ještě výrazněji než *Marielitos* lišili od předešlých imigračních vln. Hlavním *push faktorem* motivujícím Kubánce v 90. letech k opuštění ostrova byl akutní materiální nedostatek a výrazný pokles životní úrovně způsobený v důsledku hluboké ekonomické recese, která Kubu postihla po rozpadu východního bloku. *Balseros*, pocházející převážně z nejnižších vrstev kubánské společnosti, již nebyli lákáni *pull faktory* v podobě rodinných vazeb či společenské a politické svobody. Klíčovým *pull faktorem* pro ně byla možnost realizace života na vyšší socioekonomické

¹⁵⁶ Bakule, „Kam směřuje kubánská ekonomika“, 26.

¹⁵⁷ Gott, „Kuba je sama, 1985–2003“, 370.

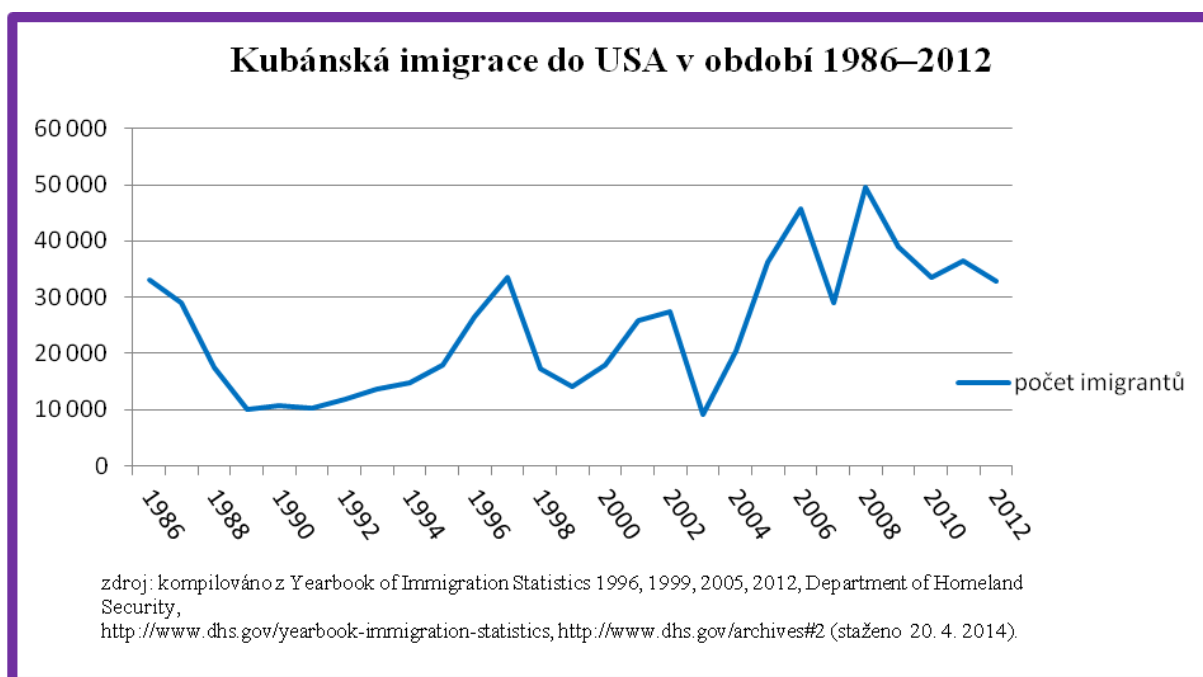
¹⁵⁸ Raška, „The Experience of Cuban Immigrants in the United States: 1959 – the Present“, 66.

¹⁵⁹ Eckstein a Barberia, „Grounding Immigrant Generations in History: Cuban Americans and Their Transnational Ties“, 806.

¹⁶⁰ Raška, „The Experience of Cuban Immigrants in the United States: 1959 – the Present“, 66–67.

úrovni.¹⁶¹ Cestu k takovému životu také usnadňoval přístup úřadů Spojených států. V post-studenoválečném kontextu měla administrativa prezidenta Clintona sice tendenci změnit privilegovaný postoj vůči kubánským imigrantům, kdy už nevnímala jako nutné bezmezně podporovat exulanty z komunistické země, o čemž svědčí reakce na imigrační vlnu *balseros* a také přijetí ambivalentní „*wet-dry policy*“. Avšak zvýhodňující přístup ke kubánským imigrantům, který působí jako *pull faktor*, stále přetrvává. To prokazuje jak snaha o naplnění minimální kvóty 20 tisíc víz ročně vydaných pro legálně imigrující Kubánce, tak stále platný *Cuban Adjustment Act*.¹⁶²

Jak se vyvíjí kubánská imigrace do USA od počátku nového milénia? Po poklesu v druhé polovině 90. let imigrace Kubánců do USA opět rostla. Ačkoli je v jejím vývoji patrná fluktuace, převažující trend je rostoucí (viz graf 7). Podobně jako v 80. a 90. letech se také v období po roce 2000 profil imigrantů do jisté míry liší od profilu imigrantů předchozích migračních vln.

Graf 7 - Kubánská imigrace do USA v období 1986–2012

Raúl Castro, který v roce 2008 vystřídal na postu prezidenta Kubu bratra Fidela, nastoupil cestu postupných liberalizačních ekonomických a politických reforem, které mají pomoci socialistické vládě překonat hospodářské problémy země a zmírnit tak nespokojenost

¹⁶¹ Eckstein a Barberia, „Grounding Immigrant Generations in History: Cuban Americans and Their Transnational Ties“, 807.

¹⁶² Od roku 1980 jsou Kubánci oprávněni k trvalému pobytu dokonce již po jednom roce stráveném na půdě USA. Wasem, „Cuban Migration to the United States: Policy and Trends“, 3–4, 17–18.

ve společnosti. Jednou z klíčových reforem je migrační reforma přijatá v roce 2013, která umožnila většině Kubánců (s výjimkou osob s potenciálem důležitým pro režim – vědci, technici, profesionální sportovci) vycestovat svobodně ze země bez povolení k výjezdu. Současně reforma prodloužila povolenou dobu pobytu v zahraničí z jedenácti měsíců na dva roky, aniž by občané pozbyli majetku (což byla dříve běžná praxe), či jiných občanských práv, nebo byli na Kubě vystaveni pronásledování. Podle některých pozorovatelů je to ale krok záměrně podporující pracovní migraci. Vytváří se migrační model Kubánců, kteří vydělávají peníze v zahraničí, se kterými se následně vrací do vlasti, a záhy jsou připraveni podniknout další pracovní cestu.¹⁶³ Toto tvrzení podporuje skutečnost, že kubánští migranti jsou převážně muži ve věku 25–40 let.¹⁶⁴ Trend pracovní a opakované migrace může mít nepříznivý dopad na postoj vlády USA vůči kubánským imigrantům. Senátor Marco Rubio¹⁶⁵ situaci komentuje slovy: „Taková imigrace ohrožuje *Cuban Adjustment Act*. Kubánci tvrdí, že přicházejí do země jako političtí uprchlíci, ale pak desetkrát či dvanáctkrát ročně odcestují zpět na Kubu. V takové chvíli je pro nás velmi těžké obhajovat ve Washingtonu výjimečný status, kterým Kubánci na rozdíl od dalších národů disponují.”¹⁶⁶

V současné době ekonomické faktory, jako motiv imigrace, svým poměrem převyšují faktory politické. Motivem většiny kubánských imigrantů se v současné době zdá být především zvýšení životní úrovně a zlepšení ekonomické situace svých rodin. Ale na tuto imigraci nelze nazírat jednoduše jako na ekonomickou. V případě kubánské imigrace se totiž obzvláště významně prolínají ekonomické a politické příčiny. Politický systém na Kubě má přímý dopad na socioekonomickou oblast občanů, kteří se následně uchýlí k emigraci. Hospodářství lavírující mezi tržními mechanismy a centrálním plánováním prozatím nedokázalo potlačit podněty vedoucí k emigraci kubánských občanů. Je také důležité mít na paměti, že na Kubě stále panuje totalitní režim, ve kterém jsou svobody Kubánců výrazně potlačovány a kritici režimu končí ve vězení.

Jen čas ukáže, jaký dopad budou mít reformy Raúla Castra a vláda jeho budoucího nástupce na kubánskou společnost, zda se hospodářství země ozdraví a zda dojde k dostatečnému politickému uvolnění, tak aby Kubánci přestali mít potřebu řešit situaci emigrací. Právě nízká

¹⁶³ Nick Miroff, „Immigration Reform: A Cuban Readjustment?“, *Global Post*, 6. 2. 2013, <http://www.globalpost.com/dispatch/news/regions/americas/cuba/130205/immigration-reform-cuban-adjustment-act-immigrants> (staženo 11. 4. 2014).

¹⁶⁴ Patricia Rey, Mallén, „Cuba's First Year Of Immigration Reform: 180,000 People Leave The Country... And Come Back“, *International Business Times*, 14. 2. 2014, <http://www.ibtimes.com/cubas-first-year-immigration-reform-180000-people-leave-country-come-back-1539860> (staženo 11. 4. 2014).

¹⁶⁵ Republikánský senátor za stát Florida kubánského původu.

¹⁶⁶ „Immigration Reform: A Cuban Readjustment?“

životní úroveň, omezení práv a svobod vyplývající z povahy režimu v zemi a jen malé šance na zvýšení kvality života jsou v současné době hlavními *push faktory* motivujícími většinu Kubánců k naplnění svých potřeb mimo ostrov. Uvolňování emigračních restrikcí a přijetí migrační reformy v roce 2013 podporují emigraci z Kuby. Hlavními *pull faktory* pro imigraci do USA jsou především ekonomicko-sociální možnosti, které země nabízí a stále přetrvávající preferenční přístup vůči kubánským imigrantům ukotvený v *Cuban Adjustment Act*.

4.6 Shrnutí

V rámci této kapitoly byly analyzovány hlavní *pull* a *push faktory* kubánské imigrace do USA. V první části bylo za účelem celistvějšího náhledu na kubánskou imigraci poukázáno na její dlouhou tradici, která sahá hluboko do 19. století. Během této éry bylo možné pozorovat širokou škálu motivů imigrace do USA. Vedle ekonomických migrantů, reagujících na pracovní poptávku ve Spojených státech a Kubánců z vyšších vrstev společnosti motivovaných podnikatelskými či studijními záměry, byla také vytvořena tradice politicky motivovaných exulantů mířících do USA především v důsledku nesouhlasu s režimy panujícími v zemi.

Stěžejní část této kapitoly byla ale věnována období po roce 1959, kdy se migrace do USA, v souvislosti s ustanovením komunistického režimu v zemi, stala doslova masovým exodem. Imigrace z „castrovské“ Kuby do USA byla analyzována sondou do jednotlivých imigračních vln (1959–1962; 1965–1973; 1980; 1994 – současnost).

V obecné rovině lze konstatovat, že dominantním *push faktorem* všech imigračních vln byla nespokojenost s režimem, ačkoli v konkrétnější rovině je možné pozorovat posun od primárně politické motivace k imigraci motivované především materiálním nedostatkem a nízkou životní úrovní. Reflektujeme tedy *push faktory* po linii jednotlivých období. V první migrační vlně odcházeli především Kubánci s úzkými vazbami (politickými i ekonomickými) na minulý režim – *Batistianos, Golden Exiles*. Právě elity kubánské společnosti, jejichž majetek, zázemí, společenský status či samotný život byly bezprostředně ohroženy ustanovujícím se režimem a jeho reformami (pozemková reforma, znárodňování, vytlačování amerického kapitálu), odcházely jak první. S postupnou konsolidací režimu, s příklonem k totalitní komunistické diktatuře a s mizivou šancí na změnu, však rostlo zklamání napříč vstvami. To bylo patrné zejména v druhé imigrační vlně, kdy imigrovali převážně příslušníci střední a nižší střední třídy zasažení postupujícím omezováním soukromého sektoru, znárodňováním a dalším potlačováním práv a svobod. V imigrační vlně z Marielu už byl ale zřejmý posun od primárně politicky motivované směrem k primárně ekonomicky motivované

migraci. Vlivem neuspokojivé ekonomické situace Kuby a materiálního nedostatku postupně rostla nespokojenost i v řadách těch, kteří původně revoluci plně podporovali a také z ní nejvíce těžili (nejnižší sociální třídy, afrokubánci). Tento trend se dále posílil po silné hospodářské recesi na Kubě v 90. letech a je patrný i v současnosti. Jistou paralelu lze vidět mezi migrační reformou přijatou na Kubě v roce 2013 a opakovaným umožněním emigrace za vlády Fidela Castra (Camarioca 1965, Mariel 1980, „otevření“ ostrova v roce 1994). Ve všech případech byl na pozadí stabilizační záměr, kdy umožnění emigrace (které zafungovalo jako *push faktor*) vede k redukci oponentů režimu a nespokojenosti v zemi.

Domnívám se, že na straně *pull faktorů* nedošlo k výraznější proměně. Je pravdou, že dřívější imigrační vlny disponující do vyšší míry sociálními vazbami v USA (v kubánské komunitě), byly ve větším poměru motivovány sjednocováním rodin, než vlny pozdější, ale i tak tento *pull faktor* hraje roli dodnes. Podobně je také stále velmi důležitým faktorem respekt k lidským právům a svobodám existující v USA a také socioekonomické příležitosti. Troufám si tvrdit, že v řadě případů byl ale dominantním *pull faktorem* nadstandardní přístup vůči kubánským imigrantům. Ve studenoválečném kontextu byla asistence a pomoci Kubáncům opouštějícím zemi přikládána vysoká důležitost. Kubánským imigrantům, jejichž pobyt v USA byl nejprve vnímán jako dočasný, byla poskytována rozsáhlá federální asistence (*Cuban refugee centrum* a *Cuban refugee program*, asistence při převozu imigrantů z Camariocy, realizace operace *Freedom Flights*). Později nabyl preferenční přístup k této skupině imigrantů trvalého charakteru. Od konce studené války je sice tento přístup obtížněji obhajovatelný, ale i přesto je dodnes uplatňován, což nejlépe dokazuje stále aktuální *Cuban Refugee Act*.

5. Salvadorská imigrace do USA

El Salvador, nejmenší a zároveň nejhustěji obydlený stát Střední Ameriky, se v posledních dekádách stal vystěhovaleckou zemí.¹⁶⁷ Každý čtvrtý Salvadorec žije v zahraničí, přičemž přibližně 94 % všech salvadorských emigrantů se koncentruje ve Spojených státech¹⁶⁸, kde utvořili nejpočetnější středoamerickou přistěhovaleckou komunitu.¹⁶⁹ Na základě zjištění *American Community Survey* žilo k roku 2012 na území USA 1,99 milionu *hispánců*

¹⁶⁷ „Salvador – základní informace o teritoriu“, Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/stredni_amerika/salvador/ (staženo 20. 4. 2014).

¹⁶⁸ Susan Bibler Coutin, úvod ke knize *Nations of Emigrants: Shifting Boundaries of Citizenship in El Salvador and the United States* (Ithaca: Cornell University Press, 2007), 7.

¹⁶⁹ Mauricio Espinoza-Quesada, „Salvadoran Immigrants“, in *Encyclopedia of American Immigration vol. 3*, 916.

salvadorského původu.¹⁷⁰ Pro srovnání je vhodné uvést celkovou populaci El Salvadoru, která podle odhadu k roku 2014 čítá 6,13 milionu obyvatel.¹⁷¹

V současné době je salvadorská menšina třetí nejpočetnější hispánskou podskupinou USA, přičemž početně předstihla kubánskou minoritu, která nyní zastává pomyslnou čtvrtou příčku. Salvadorská menšina se podílí 3,8 % na celkové hispánské populaci v zemi. Přibližně 60 % menšiny tvoří salvadorští imigranti, z nichž 64 % přišlo do země po roce 1990.¹⁷²

V této kapitole se pokusím odpovědět na otázku, co především motivovalo a motivuje Salvadorce k imigraci do USA. Jaké jsou hlavní *push faktory*, které je vytlačovaly ze země, a jaké *pull faktory*, které je naopak táhly do Spojených států? Změnily se tyto motivy a nebo zůstávají stejné?

Ačkoli malý počet Salvadorců přicházel do USA již od 19. století, opravdový boom salvadorské imigrace lze pozorovat až do počátku 80. let. Oproti Mexičanům a Kubáncům se tedy Salvadorci řadí do tzv. „nové vlny“ hispánské imigrace do USA.¹⁷³ Pro celistvější obraz salvadorské imigrace do Spojených států bude první část této kapitoly věnována stručnému nastínění fenoménu před rokem 1979. V následujících dvou podkapitolách již bude pozornost zaměřena na masovou imigraci Salvadorců do USA a to v období let 1) 1979–1992 a 2) 1992 – současnost.

5.1 Konec 19. století – 1979

Jak už bylo uvedeno výše, imigrace z El Salvadoru byla sice patrná již od konce 19. století, ale jednalo se o slabý migrační tok reprezentovaný především elitami země (pěstitelé kávy migrující spíše dočasně), které pojily obchodní zájmy s partnery v USA (především v San Franciscu). Později se ale řady imigrantů rozšířily o Salvadorce, kteří byli rekrutováni jako dělnická síla do továren na kávu a dalších odvětví průmyslu v Kalifornii, či jako pracovníci podniků zaměřených na dovoz banánů (řada amerických podniků vlastnila rozsáhlé plantáže v El Salvadoru). Ve 30. letech mířilo mnoho Salvadorců do USA v důsledku ustanovení krutého vojenského režimu generála Maximiliana Hernándezze a zároveň v důsledku ekonomických problémů, které postihly zemi vlivem poklesu poptávky po kávě a její ceny na světovém trhu. Během druhé světové války Salvadorci migrací reagovali na poptávku po

¹⁷⁰ „Hispanic or Latino Origin: 2012 American Community Survey 1 – Year Estimates“.

¹⁷¹ „The World Factbook – Central America and Caribbean: El Salvador“, Central Intelligence Agency, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/es.html> (staženo 20. 4. 2014).

¹⁷² Anna Brown a Eileen Patten, „Hispanics of Salvadoran Origin in the United States, 2011“, Pew Research Hispanic Trends Project, (červen 2013): 1, <http://www.pewhispanic.org/files/2013/06/SalvadoranFactsheet.pdf> (staženo 21. 4. 2014).

¹⁷³ Juan Gonzalez, „Central Americans: Intervention Comes Home to Roost“, in *Harvest of Empire: A history of Latinos in America* (New York: Viking, 2001), 130.

pracovní síle v USA.¹⁷⁴ Mnozí z nich získali pracovní smlouvy v panamském průplavovém pásmu či mířili do Mexika, kde byli rekrutováni na práci v rámci *Bracero programu*.¹⁷⁵ Většina Salvadorců odcházela ze země až do konce 70. let z důvodu nedostačujících možností obživy, kdy byla většina bohatství země (plynoucí zejména z produkce kávy) koncentrována v rukou nepočetné oligarchie, zatímco množství chudých rolníků a bezzemků rostlo.¹⁷⁶

Mezi lety 1961 a 1975 se vlivem rozsáhlé konfiskace půdy ze strany oligarchie počet bezzemků zčtyřnásobil a necelých 400 tisíc Salvadorců tak bylo donuceno emigrovat a hledat obživu v zahraničí. Většina se uchýlila do sousedního Hondurasu, jehož ekonomika ale nebyla schopna pojmout masu imigrantů. Příliv Salvadorců budil značné tenze ve společnosti a tak vláda země postupně deportovala přibližně 130 tisíc Salvadorců zpět a zbytku se většinou podařilo uprchnout do Mexika či USA.¹⁷⁷

Během 60. a 70. let migrační tok z El Salvadoru do USA rostl (viz graf 8), přičemž vliv na nárůst migrace do USA mělo také přijetí *Hart-Cellarova zákona* (viz kapitola Mexická imigrace do USA) v roce 1965 a z něj plynoucí podpora slučování rodin.¹⁷⁸

Až do konce 70. let 20. století byl migrační tok i přes vzestupnou tendenci poměrně slabý. Většina migrantů byla motivována především ekonomickými důvody. Zatímco u elit převládal *pull faktor* v podobě obchodních příležitostí, u dělníků a zemědělců hrála roli kombinace *push* a *pull faktorů* představovaných na jedné straně nedostačujícími možnostmi obživy v zemi a na druhé straně poptávkou po pracovní síle v USA. Migrace z důvodu politické persekuce či omezování lidských práv a svobod v období před rokem 1979 existovala, ale týkala se jen menšího procenta migrantů, kteří stáli v opozici proti autoritativním vojenským juntám, které vládly v zemi od dob vlády generála Hernándezze (1932).¹⁷⁹ Politika slučování rodin se stala dalším *pull faktorem* motivujícím Salvadorce k imigraci do USA.

¹⁷⁴ Espinoza-Quesada, „Salvadoran Immigrants“, 917.

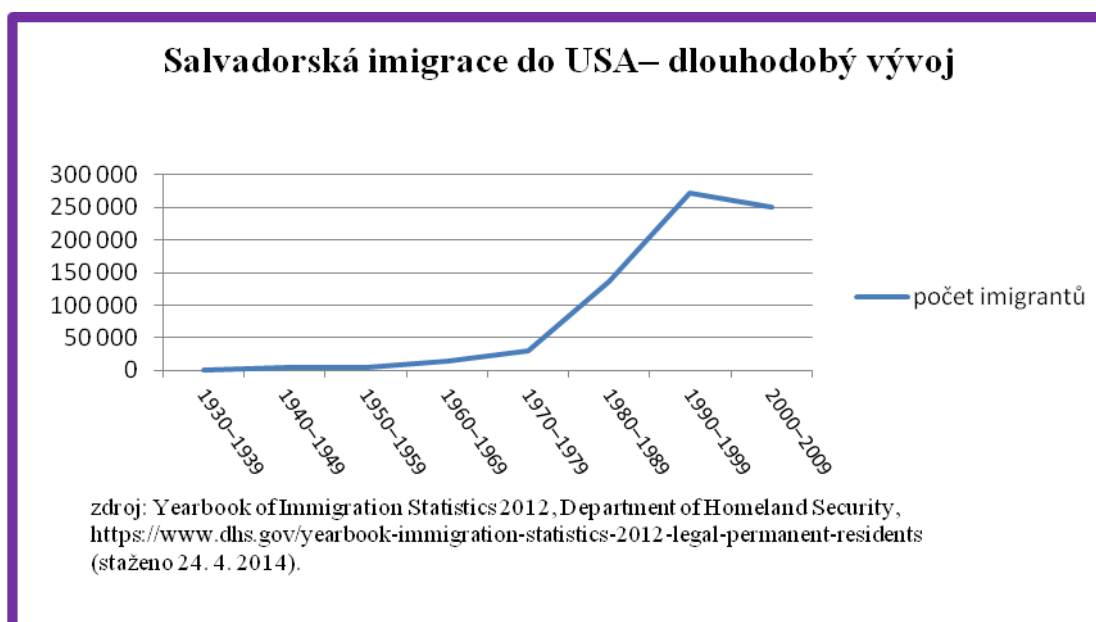
¹⁷⁵ Drtivá většina *braceros* pocházela z Mexika, ale menší podíl tvořili i pracovníci ze středoamerických zemí rekrutovaní z Mexika.

¹⁷⁶ Kathiann M. Kowalski, „Land of Precious Things“, in *Salvadorans in America* (Minneapolis: Lerner Publications, 2006), 17–18.

¹⁷⁷ Gonzalez, „Central Americans: Intervention Comes Home to Roost“, 133. Přistěhovalectví Salvadorců do Hondurasu bylo jednou z hlavních příčin tzv. „Fotbalové války“ (14. – 18. 7. 1969), která byla vyvrcholením dlouhodobých sporů mezi zeměmi. Válka vypukla současně s násilnostmi během kvalifikačních zápasů na mistrovství světa, kdy se nesnášenlivost mezi národy začala projevovat v plném proudu, proto „Fotbalová válka“.

¹⁷⁸ Espinoza-Quesada, „Salvadoran Immigrants“, 917.

¹⁷⁹ Gonzalez, „Central Americans: Intervention Comes Home to Roost“, 133.

Graf 8 - Salvadorská imigrace do USA - dlouhodobý vývoj

5.2 Masivní exodus za občanské války 1979–1992

Tato podkapitola je vymezena trváním občanské války v El Salvadoru. Právě s událostmi válce předcházejícími a následně s počátkem války samotné souvisí masivní nárůst salvadorské imigrace do USA (viz graf 8).

Válce předcházelo dlouhodobé společenské a politické napětí, které po celá 70. léta nabývalo na intenzitě. Zatímco životní úroveň většiny obyvatelstva se zhoršovala, malá skupina obyvatel napojená na klany salvadorských oligarchů bohatla. Počet bezzemků vlivem rozsáhlých konfiskací půdy stále rostl a práce v zemědělství obecně ubývalo. Vláda začala na úkor vývozu zemědělských plodin jako základu ekonomiky upřednostňovat investice ze zahraničí. V tzv. volných obchodních zónách vznikaly závody prakticky identické s mexickými *maquiladoras*. Nízké platy a špatné pracovní podmínky neuspokojovaly venkovany, kteří se stěhovali za zaměstnáním do blízkosti zón.¹⁸⁰

Katolická církev, dříve úzce napojená na vládnoucí kruhy a obecně elity země, vlivem Druhého ekumenického koncilu (Vatikán 1962–1965) a konference biskupů Latinské Ameriky (1968) obrátila svou pozornost a podporu k chudým vrstvám salvadorské společnosti. Církev začala prosazovat větší informovanost, vzdělanost, sociální rovnost a práva obyvatelstva. K tomu jí měly dopomáhat vznikající sekulární i církevní spolky a

¹⁸⁰ Carlos B. Cordova, „El Salvador, The Land of Origin“, in *New Americans: The Salvadoran Americans* (Westport: Greenwood Press, 2005), 11–12.

organizace, které se snažily nenásilnou cestou prosadit reformy, apelovat na vládu a docílit zlepšení socioekonomických podmínek venkovské a městské chudiny.¹⁸¹

Nicméně mírovou cestou, stávkami a demonstracemi se nepodařilo docílit kýžených změn. Navíc veškeré protesty byly tvrdě potlačeny policií a volby manipulovány ve prospěch stávajících vlád. Političtí aktivisti, revolucionáři, odboráři, studenti, představitelé sekulárních a náboženských organizací, či jen jejich sympatizanti, byli označeni za komunistické živly a vládou tvrdě perzekuováni. Často byli bez řádného soudního procesu popravováni polovojenskými organizacemi napojenými na vládu. Krize ve společnosti sílila a během října 1979 vyústila v občanskou válku. Opozice ustoupila od mírových kroků. Během roku 1980 se k boji proti ozbrojeným silám ultrapravicové vlády sjednotily čtyři guerrilové skupiny s komunistickou stranou a vytvořily Národně osvobozenou frontu Faribunda Martího (FMLN).¹⁸² Ve studenoválečném kontextu nabyla válka v El Salvadoru na významu jak pro vládu Spojených států, tak pro komunistické vlády především Kuby a sandinistické Nicaraguy. Administrativa prezidenta Reagana ve snaze potlačit komunistické bujení v oblasti Střední Ameriky, začala poskytovat masivní vojenskou a finanční pomoc salvadorské vládě. Zjednodušující optikou USA bylo na konflikt nazíráno jako na demokracii ohrožující boj komunistických guerril. Patová situace ve válce se velkou měrou právě díky vydatné podpoře salvadorské vojenské vlády a jejím ozbrojeným silám ze strany USA protáhla až do konce 80. let.¹⁸³

Od počátku 80. let do konce války v roce 1992 žilo obyvatelstvo země v permanentním strachu z politického pronásledování a hrozícího násilí, jehož rozsah a metody byly devastující. Tzv. eskadry smrti¹⁸⁴ (polovojenské krajně pravicové jednotky financované oligarchy, organizované důstojníky armády a tvořené bývalými vojáky či policisty) psychicky a fyzicky terorizovaly a krutým způsobem mučily a likvidovaly duchovní a občany spojené s reformními aktivitami církve, dále členy a aktivisty opozičních stran a hnutí, intelektuály, studenty a jejich příbuzné. Ohroženi byli všichni, kteří třeba jen sympatizovali s revolučními organizacemi a aktivitami v zemi. Podobně krutým způsobem, i

¹⁸¹ Skidmore a Smith, „Central America: Colonialism, Dictatorship, and Revolution“, in *Modern Latin America*, 334–335.

¹⁸² Gonzalez, „Central Americans: Intervention Comes Home to Roost“, 134. FMLN (Frente Farabundo Martí para la Liberación Nacional) byla pojmenovaná podle zavražděného levicového vůdce povstání venkovanů a dělníků v roce 1932.

¹⁸³ Cordova, „El Salvador, The Land of Origin“, 14–15. Finanční a vojenská podpora salvadorské vládě ze strany USA dosahovala hodnoty přes 300 milionů USD ročně.

¹⁸⁴ Ibid., 11–15. Vláda Salvadoru po celá 80. léta tvrdila, že eskadry smrti působí mimo její kontrolu. Po válce Clintonova administrativa odtajnila materiály jasně potvrzující, že vysoce postavení představitelé armády a členové politické strany ARENA byli zapojeni do aktivit a plánování operací eskader po celou dobu války a že eskadry záměrně operující v neoznačených uniformách byly sestaveny z regulérní policie a armády.

když v mnohem menší míře, se levicové guerrily sdružené v FMLN vyrovnávaly se členy či sympatizanty pravicových politických stran, vojenských a dalších organizací. Jen během let 1981 a 1982 byl počet zavražděných odhadován na 25 tisíc.¹⁸⁵ Celkový počet obětí války se ale pohybuje okolo 75 tisíc.¹⁸⁶

Jen do roku 1984 bylo přibližně 1,2 milionu Salvadorců nuceno opustit své domovy, přičemž okolo půl milionu z nich se stěhovalo do bezpečnějších oblastí země, 300 tisíc hledalo útočiště v jiných státech Střední Ameriky, v Mexiku, Evropě a nejvíce přibližně 500 tisíc uprchlo do USA.¹⁸⁷ Po dvou letech války se emigrace ze země více než zdesetinásobila oproti stavu z poloviny 70. let.¹⁸⁸ Nejvíce lidí z El Salvadoru emigrovalo v roce 1982, zemi opustilo bezmála 130 tisíc lidí.¹⁸⁹

Smutným paradoxem je, že Reaganova administrativa, která mezi lety 1981 a 1989 poskytla salvadorské pravicové vládě 3,7 miliardy USD, přičemž 70 % zdrojů šlo na zbraně a další vojenskou asistenci, zároveň tvrdila, že salvadorští imigranti jsou motivováni ekonomickými důvody způsobenými válkou.¹⁹⁰ V souladu s postojem prezidentovy administrativy INS¹⁹¹ odmítala udělit salvadorským imigrantům politický azyl. Podle jejího stanoviska sice zemi trápily válečné násilnosti, ale žadatelé o azyl byli povinni prokázat reálné ohrožení či cílenou perzekuci na základě rasy, národnosti, víry, politických názorů nebo členství v určitých organizacích. Nejenže prokazování takových skutečností bylo složité, ale v první řadě k tomu neexistovala vůle ze strany amerických úřadů.¹⁹² Mezi lety 1983 a 1990 INS odmítla udělit azyl více než 97 % salvadorských žadatelů.¹⁹³

¹⁸⁵ Ibid., 13–18. Drtivá většina porušování lidských práv je ale připisována salvadorským armádním silám a eskadrám smrti.

¹⁸⁶ Skidmore a Smith, „Central America: Colonialism, Dictatorship, and Revolution“, 335.

¹⁸⁷ Susan B. Coutin, „Falling Outside: Excavating the History of Central American Asylum Seekers“ *Law & Social Inquiry* 36, č. 3 (léto 2011): 575–576, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1747-4469.2011.01243.x/pdf> (staženo 25. 4. 2014).

¹⁸⁸ Richard C. Jones, „Causes of Salvadoran Migration to the United States“, *Geographical Review* 79, č. 2 (duben 1989): 183,

<http://www.jstor.org/discover/10.2307/215525?uid=3737856&uid=2134&uid=2476464143&uid=2&uid=70&uid=3&uid=2476464133&uid=60&sid=21104064619443> (staženo 25. 4. 2014).

¹⁸⁹ Sarah Gammage, „El Salvador: Despite End to Civil War, Emigration Continues“, Migration Policy Institute, <http://www.migrationpolicy.org/article/el-salvador-despite-end-civil-war-emigration-continues> (staženo 25. 4. 2014).

¹⁹⁰ Gonzalez, „Central Americans: Intervention Comes Home to Roost“, 135.

¹⁹¹ Immigration and Naturalization Service (imigrační úřad spadající pod Ministerstvo spravedlnosti), v roce 2003 nahrazen United States Citizenship and Immigration Services (USCIS, spadající pod Ministerstvo vnitřní bezpečnosti USA).

¹⁹² Coutin, „Falling Outside: Excavating the History of Central American Asylum Seekers“, 574–576. Salvadorci a také Guatemalci, kteří utíkali před režimy, které USA podporovaly, byli znevýhodňováni. Na druhou stranu uprchlíci z Nicaraguy, kteří utíkali ze země ovládané levicovými Sandinisty, byli vládou USA přijímáni podstatně vřeleji.

¹⁹³ Gonzalez, „Central Americans: Intervention Comes Home to Roost“, 131.

Náboženské a lidskoprávní organizace a nemalý počet aktivistů bojovaly po celá 80. léta za práva a odstranění diskriminujícího přístupu vůči imigrantům z El Salvadoru a Guatemaly (i zde probíhala občanská válka mezi vládnoucí pravicovou juntou podporovanou USA a levicovými guerrilami za podpory Kuby a Nicaraguy). Pomáhaly ilegálním imigrantům (kterých byla většina) překročit mexicko-americkou hranici, poskytovaly jim právní, psychologické poradenství a zdravotní služby, potraviny, ošacení a ubytování. Do těchto aktivit byly zapojené také církevní kongregace, které na půdě kostelů poskytovaly imigrantům útočiště před rozsáhlými deportacemi (známé jako *Sanctuary Movement*). Snahou bylo také celý problém medializovat, dostat do širšího povědomí kontroverzní angažmá USA v konfliktech ve Střední Americe a v neposlední řadě zastavit deportace. Výše zmíněné aktivity byly snahou o zmírnění a částečné odstranění důsledků selhání americké vlády v této otázce.¹⁹⁴

Vlivem dvanáct let trvající občanské války se počet salvadorských imigrantů v USA značně zvýšil. Zatímco v roce 1980 dosahoval přibližně 94 tisíc, o deset let později počet vzrostl na 465¹⁹⁵ a podle jiných zdrojů až 700 tisíc.¹⁹⁶ Vzhledem k tomu, že se jednalo především o ilegální imigraci a velké množství Salvadorců bylo také deportováno zpět ze země, je prakticky nemožné určit přesný počet, proto se odhady značně liší. Mnohem větší shoda ale panuje v oblasti motivace k imigraci do USA. Jednoznačným *push faktorem* a také rozhodujícím faktorem vedoucím k emigraci ze země byla válka a její dopady na životy obyvatelstva země. Salvadorci imigrovali do USA pod vlivem přímé zkušenosti s politickou perzekucí, násilnostmi, ale také preventivně z obav před ohrožením jich samotných a jejich rodin. Mnozí přišli o domovy a možnosti obživy byly velmi limitované.¹⁹⁷ Životní podmínky Salvadorců se také zhoršily vlivem sabotážních aktivit, špatného zásobování, omezeného dopravního spojení, celkového materiálního nedostatku.¹⁹⁸ Za takové situace se emigrace země stala bezpečnostním ventilem. Jako *pull faktor* rozhodně nelze označit politiku či přístup k salvadorským imigrantům ze strany USA, ale spíše v obecné rovině naději na život v bezpečí.

¹⁹⁴ Cordova, „U. S Immigration Laws for Salvadorans and Status“, in *New Americans: The Salvadoran Americans*, 42–44, 47–49.

¹⁹⁵ Aaron Terrazas, „Salvadoran Immigrants in the United States“, Migration Policy Institute, <http://www.migrationpolicy.org/article/salvadoran-immigrants-united-states> (staženo 25. 4. 2014).

¹⁹⁶ González, „Central Americans: Intervention Comes Home to Roost“, 129.

¹⁹⁷ Cordova, „Causes of Salvadoran and Central American Emigration and Waves of Migration“, in *New Americans: The Salvadoran Americans*, 55–56.

¹⁹⁸ Jones, „Causes of Salvadoran Migration to the United States“, 192–193.

5.3 Poválečná imigrace – současnost

V únoru 1992 byly za zprostředkování OSN podepsány mírové smlouvy v Chapultepecu, které oficiálně ukončily válku v zemi. I po ukončení konfliktu ale imigrace do USA pokračovala a po celá 90. léta vykazovala dokonce vzrůstající tendenci (viz graf 8). Podařilo se sice uskutečnit řadu reforem a cílů stanovených v mírových dohodách (vyšetřování válečných zločinů, rozpuštění eskader smrti a dalších polovojskových organizací, převedení konfiskované půdy zpět občanům, zahájení procesu přechodu k demokracii, zapojení FMLN do vlády), ale země byla zdevastovaná válkou, ekonomika procházela vážnou krizí a nezaměstnanost dosahovala až 50 %.¹⁹⁹ Proto byl v poválečném období nastolen trend migrace motivované primárně ekonomickými důvody. Nízké platy, nedostatek pracovních příležitostí a neutěšené životní podmínky ve válkou zpustošené zemi se staly hlavními *push faktory* k emigraci ze země. Vzhledem k převažujícímu pracovnímu charakteru migrace lze za stěžejní *pull faktor* tohoto období označit podmínky na pracovním trhu v USA nabízející ve srovnání se situací v El Salvadoru více příležitostí pro zaměstnání a vyšší platy. Salvadorci navázali na migrační zkušenost svých předchůdců, často využívali kontaktů, sociálních vazeb a zázemí v rámci salvadorské komunity v USA.²⁰⁰

Od počátku 90. let bylo patrné postupné přehodnocování přístupu k salvadorským (a také guatemalským) žadatelům o azyl. Na veřejnost začaly „prosakovat“ válečné zločiny a ukrutnosti. Kontroverznímu a diskriminujícímu přístupu amerických úřadů vůči těmto skupinám uchazečů o azyl se dostalo značné medializace. Soudní proces náboženských a lidskoprávních organizací s INS (nyní USCIS) známý jako *American Baptist Churches v. Thornburgh* (INS byla žalována na základě diskriminujících praktik vůči výše zmíněným skupinám) se v roce 1991 dočkal zdárného konce. Dříve zamítnuté žádosti měly být nyní důkladně přešetřeny a stanoviska vůči novým žádostem měla být nanejvýš objektivní. V roce 1990 mohli Salvadorci zažádat o tzv. *Temporary Protected Status* (TPS), který garantoval osmnácti měsíční lhůtu, po kterou nemohli být jeho držitelé deportováni a zároveň disponovali pracovním povolením. Tento status byl po uplynutí lhůty nahrazen tzv. *Deferred Enforced Departure* (DED), právním postavením, které umožňovalo další setrvání v zemi a prodloužení pracovního povolení. Nicméně tato právní postavení se týkala jen jedinců, kteří byli schopni prokázat svou přítomnost v zemi před zářím 1990, a navíc pokud se jim

¹⁹⁹ „El Salvador after the War“, PBS Online, <http://www.pbs.org/itvs/enemiesofwar/elsalvador3.html> (staženo 26. 4. 2014).

²⁰⁰ Cordova, „Causes of Salvadoran and Central American Emigration and Waves of Migration“, in *New Americans*, 57–58.

v mezidobí nepodařilo zlegalizovat pobyt v USA (mimo tyto provizorní statuty), čekala je v budoucnu deportace či nutný „útěk“ do ilegality.²⁰¹

Výše zmíněné právní obměny ve vztahu k salvadorským imigrantům sice nelze považovat za *pull faktory*, nicméně stály na počátku cesty k přijetí zákona, který se *pull faktorem* stal. V roce 1997 byl po intenzivní kampani ze strany aktivistů a také po jednání tehdejšího prezidenta USA Bill Clintona s prezidenty střeadoamerických zemí přijat *Nicaraguan Adjustment and Central American Relief Act (NACARA)*²⁰², díky němuž mohli Salvadorci²⁰³ a jejich blízcí příbuzní za určitých podmínek (např. schopnost prokázat, že daná osoba byla/je žadatelem o azyl a pobývá v zemi od určitého data a že je trestně bezúhonná) získat povolení k trvalému pobytu v USA a mohli tak nastoupit na cestu k postupnému získání občanství procesem naturalizace. Většině žádostí o trvalý pobyt na základě NACARA bylo vyhověno, a tak i tento zákon korespondující s politikou sjednocování rodin přispěl a přispívá k salvadorské imigraci.²⁰⁴

V první dekádě nového milénia sice počet salvadorských imigrantů mírně klesl, ale zůstává i tak vysoký (viz graf 8). I přesto, že od dob konce války se ekonomika El Salvadoru výrazně stabilizovala a nezaměstnanost oproti stavu z 90. let významně poklesla, velká část populace země stále žije v chudobě. Bezmála 30 % obyvatelstva žije pod hranicí chudoby.²⁰⁵ Primárně ekonomicky motivovaná imigrace je i v současné době převládající, což podporuje i profil průměrného salvadorského imigranta. Jedná se převážně o mladé muže z nejchudších venkovských oblastí země.²⁰⁶ Tito jedinci odcházejí do zahraničí, aby svými výdělků zajistili své rodiny v El Salvadoru, které jsou na takové podpoře často plně závislé. Přes 80 % remitencí je utraceno za potraviny a další konzumní zboží.²⁰⁷ V roce 2013 byly do země zaslány remittance v hodnotě necelých čtyř miliard USD, což odpovídalo bezmála 16 % HDP země a po příjmech z exportu tak byly druhým největším finančním zdrojem ze zahraničí.²⁰⁸ Političtí představitelé El Salvadoru si důležitost těchto příjmů, které mají zásadní vliv na snižování chudoby a také na ekonomiku země, plně uvědomují. Stát usiluje o rozvoj a zvýšení

²⁰¹ Coutin, „Falling Outside: Excavating the History of Central American Asylum Seekers“, 580–582.

²⁰² Originální znění zákona dostupné na – <http://www.law.cornell.edu/cfr/text/8/1245.13> (staženo 28. 4. 2014).

²⁰³ A také imigranti z dalších zemí – Nicaragua, Guatemala, Kuba, země bývalého sovětského bloku.

²⁰⁴ Coutin, „Falling Outside: Excavating the History of Central American Asylum Seekers“, 583–592.

²⁰⁵ „El Salvador“, The World Bank, <http://www.worldbank.org/en/country/elsalvador/overview> (staženo 28. 4. 2014).

²⁰⁶ Sarah Gammage, „Exporting People and Recruiting Remittances: A Development Strategy for El Salvador?“, *Latin American Perspectives* 33, č. 6 (listopad 2006): 77,

https://www.academia.edu/1045207/Exporting_People_and_Recruiting_Remittances (staženo 28. 4. 2014).

²⁰⁷ Gammage, „El Salvador: Despite End to Civil War: Emigration Continues“.

²⁰⁸ „El Salvador recibió \$3.969 millones en remesas en el 2013“, La Nación Mundo, http://www.nacion.com/mundo/centroamerica/El_Salvador-remesas_0_1390661098.html (staženo 28. 4. 2014).

remitenčních toků a snaží se podněcovat zasilatele remitencí v USA skrze ambasády a konzuláty a také příjemce remitencí v El Salvadoru k spolufinancování nejrůznějších projektů, nejčastěji na úrovni místního rozvoje.²⁰⁹

Je důležité neopomenout dvě skutečnosti, které výrazně ovlivňují život Salvadorců a často se stávají motivem k emigraci ze země. Vzhledem ke své geografické poloze je El Salvador velmi často zasažen přírodními katastrofami, které mají devastující dopady na infrastrukturu státu, zemědělství a životy lidí. V posledních 17 letech byl El Salvador takto postižen několikrát. V říjnu 1998 způsobil rozsáhlé škody jeden z největších zaznamenaných hurikánů (pojmenovaný Mitch). Sesuvy půdy a povodně usmrtily tisíce lidí a další statisíce připravily o domovy. V lednu a v únoru 2001 přišly další dvě přírodní pohromy v podobě silných zemětřesení, které opět přinesly oběti na životech, poničily infrastrukturu země a zasáhly vodní systémy.²¹⁰ V říjnu 2011 pak utrpěla země další rozsáhlé škody v důsledku tropické cyklony, která zdevastovala úrodu země a vedla tak k prudkému vzrůstu cen potravin.²¹¹ Výše zmíněné přírodní pohromy jen přispívají k emigraci ze země. Lidem, kteří v jejich důsledku přišli o domovy a živobytí, často nezůstává jiná možnost, jak uživit své rodiny.

Druhou skutečností, která znatelně ovlivňuje životy obyvatelstva v El Salvadoru, je rozsáhlé násilí a kriminalita. Po konci občanské války už násilí v zemi nemá politický charakter, ale kriminální charakter. V roce 2009 se země stala nejnásilnějším státem Latinské Ameriky (71 vražd na sto tisíc obyvatel) a jednou z nejnásilnějších zemí světa, přičemž toto násilí je z drtivé většiny připisováno tzv. gangům *maras*.²¹² Tyto gangy se obecně dělí na dvě konkurenční skupiny – *Mara Salvatrucha* a *Barrio 18*. Obě mají původ v Kalifornii, kde se jejich členy stávali imigranti ze Střední Ameriky (zejména El Salvadoru, Guatemaly, Hondurasu) a kde se mezi nimi také rozhořela „válka“. Vlivem rozsáhlých deportací gangsterů během 80. a 90. let z USA se konflikt mezi nimi přenesl do zemí jejich původu. V současné době se počet členů gangů v El Salvadoru odhaduje na 60 tisíc.²¹³ Běžnými praktikami *maras* jsou vydírání, loupeže, znásilnění, únosy, přepadení, obchod s drogami a

²⁰⁹ Gammage, „Exporting People and Recruiting Remittances: A Development Strategy for El Salvador?“, 75, 79.

²¹⁰ Cordova, „Causes of Salvadoran and Central American Emigration and Waves of Migration“, in *New Americans: The Salvadoran Americans*, 67.

²¹¹ Irene Caselli, „El Salvador counts cost as crops destroyed by floods“, *BBC News Latin America & Caribbean*, 26. 10. 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-latin-america-15457562> (staženo 29. 4. 2014).

²¹² Kateřina Ličková, „Ozbrojené násilí – gangy *maras* – výzva a hrozba pro národní stát. Příklad El Salvadoru, Guatemaly a Hondurasu“ (diplomová práce, Univerzita Karlova, 2011), 1.

²¹³ Óscar Martínez, „Making a Deal With Murderers“, *The New York Times*, 5. 10. 2013, http://www.nytimes.com/2013/10/06/opinion/sunday/making-a-deal-with-murderers.html?pagewanted=1&_r=0 (staženo 29. 4. 2014).

vraždy. Zároveň je gangy uplatňován systém vymáhání výpalného, za jehož cenu poskytují daným osobám „ochranu“ před konkurenční skupinou. Nad některými regiony země vláda prakticky ztratila reálnou kontrolu a *maras* v těchto oblastech začaly zastávat roli jakési alternativní vlády, obyvatelé jsou nuceni odvádět „daně“, aby byli ponecháni naživu.²¹⁴ Od roku 2009 byl současně zaznamenán rostoucí počet žadatelů ze zemí Střední Ameriky (zejména El Salvadoru) o uprchlický status, což je přisuzováno právě řádění *maras*). Nejvíce takových žádostí (65%) směřovalo v roce 2012 do USA.²¹⁵

5.4 Shrnutí

Předmětem této kapitoly bylo analyzovat hlavní *push* a *pull faktory* salvadorské imigrace do USA. První část byla pro kompaktní náhled na fenomén migrace Salvadorců do USA věnována jejich přistěhovalectví před rokem 1979. Až do této doby byla imigrace Salvadorců méně početná a byla primárně motivována ekonomicky (i když i v tomto období lze pozorovat imigraci v důsledku režimů vojenských junt či za účelem slučování rodin). Zatímco elity byly motivovány především *pull faktory* v podobě atraktivních obchodních příležitostí, většina migrantů byla ovlivněna společným působením *push* a *pull faktorů* v podobě omezených a neuspokojivých pracovních příležitostí v zemi a naopak poptávkou po pracovní síle a nabídkou relativně vyšších platů v USA.

S počátkem občanské války se intenzita, podobně jako charakter migrace, podstatně změnila. Imigrace Salvadorců do USA se stala doslova masovou a byla primárně motivována *push faktorem* v podobě válečných strastí v zemi (přímá zkušenost s politickou perzekucí, násilím, pocit ohrožení v důsledku hrozby násilí a perzekuce, prudkého zhoršení životních ekonomických podmínek). Hlavním *pull faktorem* této vlny migrantů bylo získání větších sociálních jistot.

S koncem války v roce 1992 imigrace do USA neutichla a až do současné doby zůstává její míra vysoká. Z válkou zničeného Salvadoru od 90. let odcházeli a stále odcházejí opět především ekonomicky motivovaní migranti. Série přírodních pohrom, které zemi opakovaně postihly, přispívají k emigraci, kdy jsou lidé v důsledku ztráty materiálního zázemí nuceni hledat nové živobytí v zahraničí. Vysoká kriminalita a míra násilností v El Salvadoru je *push faktorem* rostoucího počtu jedinců, kteří se opuštěním země snaží zajistit bezpečnost.

²¹⁴ Líčková, „Ozbrojené násilí – gangy *maras* – výzva a hrozba pro národní stát. Příklad El Salvadoru, Guatemaly a Hondurasu“, 71–72, 105.

²¹⁵ Sergio, Ramos, „Gangs, organized crime force Central Americans to emigrate“, Infosurhoy, http://infosurhoy.com/en_GB/articles/sai/features/main/2013/10/23/feature-01 (staženo 29. 4. 2013).

Závěr

Hispanci jsou nejpočetnější menšinou Spojených států, k čemuž vedle vysoké porodnosti významně přispívá právě jejich přistěhovalectví. Představují totiž zároveň nejpočetnější imigrantskou skupinu přicházející do země. Z pragmatických důvodů či z prosté nevědomosti je na tuto minoritu často nahlíženo a jednáno s ní jako s kompaktní masou lidí. Samotní příslušníci této skupiny mohou za účelem prosazení společných cílů apelovat na jakousi kulturní sounáležitost v rámci menšiny. Avšak hispánská minorita není homogenní, je tvořena dvěma desítkami národností a mezi těmito etniky byly zaznamenány rozdíly v socioekonomické, demografické či politické oblasti. V práci byla zkoumána rozmanitost této menšiny dle kritéria motivace k imigraci na příkladu tří početně silných etnických podskupin uvnitř hispánské minority v USA. Ve třech hlavních kapitolách byly analyzovány klíčové *push* a *pull faktory* podněcující Mexičany, Kubánce a Salvadorce k imigraci do Spojených států.²¹⁶

Jaká je tedy odpověď na hlavní výzkumnou otázku? Liší se mexická, kubánská a salvadorská hispánská podskupina v otázce motivace k imigraci do USA? A pokud ano, jakým způsobem? Odpověď zní ano, ale je možné vysledovat i jakési analogie. V případě všech tří zkoumaných skupin po dobu dlouhé historie jejich přistěhovalectví do USA bylo možné pozorovat politicky motivovanou imigraci. V případě Mexičanů tomu tak bylo během mexické revoluce. Kubánci ocházeli ze země z politických důvodů ještě za španělské koloniální nadvlády, před zlomovým rokem 1959 zejména během druhého prezidentského období F. Batisty. Po převratu v roce 1959 pak byla politicky motivovaná emigrace masovou záležitostí. Podobně také v případě Salvadorců bylo možné sledovat politicky motivovanou migraci v důsledku režimů vojenských junt ještě před rokem 1979, po vypuknutí občanské války se stala emigrace masovou. Je však nutné si uvědomit, že se jednak jednalo o asynchronní, povahově značně odlišné děje a různě silné *push faktory*.

Paralelu lze vysledovat i mezi emigrací Mexičanů a Salvadorců v důsledku vysoké kriminality v posledních letech, která se stala *push faktorem*. Nicméně i přes vnější podobnost jsou i tyto jevy do vysoké míry odlišné. Dále můžeme pozorovat, že všechny tři zkoumané skupiny od určitého období vykazují převážně ekonomický charakter imigrace (i když v případě Mexika tomu tak bylo skoro vždy, v případě masivní emigrace Kubánců po roce 1959

²¹⁶ Portoričané představují po Mexičanech druhou nejpočetnější hispánskou podskupinu v USA. Avšak vzhledem k jejich speciálnímu postavení, kdy jako občané Portorika (přidruženého státu USA) zároveň automaticky disponují občanstvím Spojených států a mohou tedy volně cestovat mezi ostrovem a pevninou, lze v jejich případě migraci do USA jen stěží srovnávat s migrací z jiných zemí Latinské Ameriky.

je ekonomický charakter patrný hlavně od marielské migrační vlny a v případě Salvadorců je také zřejmá proměna, kdy po bezpečnostní stabilizaci země po válce obyvatelstvo státu trpělo dále v důsledku ekonomických problémů země a tak migrovalo). Je však potřeba mít na paměti, že ekonomicky motivovaná migrace do USA je velice častá jako obecný fenomén (nejen pro *hispance*), vždyť USA jsou dlouhodobě největší ekonomikou světa, ale liší se submotivace a další faktory, které k ekonomické migraci vedou. Je to stejný *push faktor*, ale jedná se o asynchronní proces, zapříčiněný odlišným vývojem v jednotlivých zemích. Podobně by se také dalo podotknout, že v případě všech skupin lze sledovat migraci motivovanou slučováním rodin, což je ale také častý fenomén i v rámci jiných přistěhovaleckých skupin, k čemuž značně přispívá politika podpory sjednocování rodin v USA.

I přes jisté analogie se však domnívám, že zkoumané skupiny vykazují řadu rozdílů. Všechny tři skupiny odcházely v různých časových etapách s odlišnou migrační intenzitou, motivovány do vysoké míry specifickými *push faktory* plynoucími z prostředí a dění v zemích původu. Mexická imigrace má z dlouhodobého hlediska převažující ekonomický, pracovní charakter. Mexičané fungovali a dodnes by se dalo říci, že fungují jako určitý rezervoár pracovní síly. Americká vláda dlouhodobě koordinovala dodávku pracovníků *guest worker programy*²¹⁷, díky nimž se současně posílily vazby Mexičanů na pracovní trh v USA. Po ukončení rozsáhlého rekrutování pracovníků v rámci *Bracero programu* tyto vazby nebyly zpřetrhány, mexičtí imigranti se museli pouze adaptovat na nové podmínky a přistoupit do vysoké míry k ilegální imigraci spíše trvalého než dočasného charakteru. Masivní kubánská imigrace se shoduje s existencí komunistického režimu v zemi. V důsledku politických změn, které výrazně ovlivnily také hospodářství země, v několika imigračních vlnách zaměřily statisíce Kubánců do USA. V kontextu studené války byli Kubánci jako migranti z komunistické země vítáni s otevřenou náručí a to jak za situace, kdy se předpokládalo, že jejich pobyt v USA je spíše dočasný, tak v době kdy bylo jasné, že setrvají dlouhodobě. V souvislosti se změnou charakteru této migrace, která se stále více podobá spíše čistě ekonomicky motivované či pracovní zaměřené migraci, a také v kontextu nového vnímání tohoto problému po konci studené války, sice vláda USA přistoupila k jisté modifikaci politiky vůči kubánským imigrantům („*wet-dry policy*“), ale zároveň vzhledem k přetrvávající diktatuře na Kubě stále uplatňuje preferenční přístup vůči kubánským imigrantům (*Cuban Adjustment Act*). Salvadorská migrační zkušenost se opět liší. Za masivním nárůstem jejich

²¹⁷ Nejrozsáhlejší a také nejznámější byl *Bracero program*. Dodnes jsou praxi určité typy dočasných pracovních programů, jejich rozsah je ale výrazně menší.

imigrace do USA stojí především občanská válka v 80. letech. Pro Salvadorce bylo ale studenoválečné angažmá USA nevýhodné. Jejich označení za ekonomické migranty, přicházející navíc ze země, jejíž vládu Spojené státy podporovaly, bylo jakýmsi protikladem k preferenčnímu přístupu Kubánců. V obecné rovině byl *pull faktor* pro všechny skupiny stejný, a to vidina vyšší životní úrovně a kvality života. Odlišný přístup k jednotlivým skupinám ze strany USA však zajisté sehrál svou roli.

Na základě zjištěných informací se domnívám, že tezi práce lze potvrdit a že skutečně nelze vytvořit jakýsi jednotný profil hispánského imigranta do USA. Je nutné si uvědomit, že hispánští přistěhovalci přicházejí ze dvou desítek zemí a *push faktory*, které je vytlačují, jsou generovány z odlišných podmínek a poměrů v těchto zemích. Každá skupina je k imigraci do USA motivována rozmanitou kombinací *push a pull faktorů*, které se také časem mění. Každá hispánská přistěhovalecká skupina je nositelem osobitého imigračního příběhu.

Summary

This Bachelor's thesis discusses the issue of different types of motivation for Hispanic immigration to the United States as a possible determining factor of the heterogeneity of the minority.

Hispanics are the most numerous minority in the United States and at the same time they represent the largest group of immigrants. In 2012 they constituted 17 % of the population and the share is supposed to be significantly higher by mid-century. Both their importance in the economy and their political influence are currently very strong and it will become even stronger in the future. That is why they often are purposefully treated as homogeneous group and sometimes even the members of the minority in order to achieve common goals are willing to present themselves as one unified entity. On the other hand the minority is composed of twenty nationalities and there are noticeable differences between them in socio-economic and political fields.

This thesis focuses on the criteria of the motivation for immigration on example of three numerically strong subgroups of the minority – Mexican, Cuban and Salvadoran immigrants. The aim of this thesis was to find the answer to the question whether there are any differences between these sub-groups in that field and in what way the particular sub-groups differ. In three main chapters which are further subdivided in several smaller parts the author discusses the main push and pull factors of the mentioned subgroups that have especially motivated them to immigrate to the USA.

The author reaches the conclusion that there were many push and pull factors in the case of three discussed groups, despite some analogies between them, which are moreover often asynchronous and derived from different conditions in the countries of origin, groups are motivated by different combinations of push and pull factors that have their own specific nature. So the author concludes that it is impossible to create a uniform profile of Hispanic immigrants to the USA.

Použitá literatura

Primární prameny

Statistiky

Instituto Nacional De Estadística y Geografía (INEGI), Volumen y Crecimiento Estados Unidos Mexicanos, <http://www3.inegi.org.mx/sistemas/sisept/Default.aspx?t=mdemo148&s=est&c=29192> (staženo 30. 3. 2014).

Oficina Nacional de Estadística e Información: República de Cuba, „Población al 14 de Septiembre de 2012“, <http://www.one.cu/estadisticapoblacion/estadisticapoblacion.asp> (staženo 2. 4. 2014).

U. S. Census Bureau – 2012 American Community Survey, „Hispanic or Latino origin: 2012 American Community Survey 1 – Year Estimates“, http://factfinder2.census.gov/faces/tableservices/jsf/pages/productview.xhtml?pid=ACS_12_1YR_B03003&prodType=table (staženo 16. 3. 2014).

Department of Homeland Security, Yearbook of Immigration Statistics (1996, 1999, 2004, 2005, 2012), <http://www.dhs.gov/yearbook-immigration-statistics> (13. 5. 2014).

Výzkumné zprávy

Brown, Anna a Eileen Patten, „Hispanics of the Cuban Origin in the United States, 2011“, Pew Research Hispanic Trends Project, (červen 2013).

Brown, Anna a Eileen Patten, „Hispanics of Salvadoran Origin in the United States, 2011“, Pew Research Hispanic Trends Project, (červen 2013).

Ennis, Sharon R., Merarys Ríos-Vargas a Nora G. Albert, „The Hispanic Population: 2010 Census Briefs“, U. S Department of Commerce – United States Census Bureau, (květen 2011).

Gonzalez-Barrera, Anna a Mark H. Lopez, „A Demographic Portrait of Mexican Origin Hispanics in the United States“, Pew Research Hispanic Trends Project, (květen 2013).

Grieco, Elizabeth M. et al., eds., „The Foreign-Born Population in the United States:2010 – American Community Survey Report“, U. S Department of Commerce – United States Census Bureau, (březen 2012).

Kochnar, Rakesh, „Latino Labour Report, 2008: Construction Reverses Job Growth for Latinos“, Pew Research Hispanic Trends Project, (červenec 2008).

Lopez, Mark H, Anna Gonzalez-Barrera a Danielle Cuddington, „Diverse Origins:The Nation’s 14 Largest Hispanic-Origin Groups“, Pew Research Hispanic Trends Project, (červen 2013).

Lopez, Mark H. „Three-Fourths of Hispanic Say Their Community Needs a Leader“, Pew Research Hispanic Trends Project, (říjen 2013).

Passel, Jeffrey S. a Roberto Suro, „Rise, Peak and Decline: Trends in the U. S. Immigration 1992–2004“, Pew Research Hispanic Trends Project, (září 2005).

Passel, Jeffrey S. a D’Vera Cohn, „Mexican Immigrants: How Many Come? How Many Leave?“, Pew Research Hispanic Trends Project, (červenec 2009).

Passel, Jey S., D'Vera Cohn a Anna Gonzalez-Barrera, „Net Migration from Mexico Falls to Zero – and Perhaps Less“, Pew Research Hispanic Trends Project, (duben 2012).

Rosenblum, Marc R. et al., eds., „Mexican Migration to the United States: Policy and Trends“, Congressional Research Service, (červen 2012).

Taylor, Paul et al., eds., „The Mexican-American Boom – Births Overtake Immigration“, Pew Research Hispanic Trends Project, (červenec 2011).

Wasem, Ruth Ellen, „Cuban Migration to the United States: Policy and Trends“, Congressional Research Service, (červen 2009).

Sekundární zdroje

Monografie

Cordova, Carlos B., *New Americans: The Salvadoran Americans* (Westport: Greenwood Press, 2005).

Gonzalez, Juan, *Harvest of Empire: A history of Latinos in America* (New York: Viking, 2001).

Gott, Richard, *Kuba: Nové dějiny* (Praha: BB/art, 2005).

Kozák, Kryštof, *Měkký podbřišek navěky: Důsledky asymetrie mezi Spojenými státy a Mexikem* (Praha: Dokořán, 2010).

Navarro, Armando, *The Immigration Crisis: Nativism, Armed Vigilantism, and the Rise of a Countervailing Movement* (Lanham, M. D: AltaMira Press, 2009).

Skidmore, Thomas E. a Peter H. Smith, „Mexico: The Taming of a Revolution“, in *Modern Latin America* (New York: Oxford University Press, 1992).

Kapitoly v monografiích a sbornících

Bergad, Laird W. a Herbert S. Klein, eds., úvod a závěr ke knize *Hispanics in the United States: A Demographic, Social, and Economic History, 1980–2005* (New York: Cambridge University Press, 2010).

Coutin, Susan B., úvod ke knize *Nations of Emigrants: Shifting Boundaries of Citizenship in El Salvador and the United States* (Ithaca: Cornell University Press, 2007).

Felsen, David, „Mexico and the U. S. Immigration Debate“, in *Immigration: A Documentary and Reference Guide*, ed. Thomas Cieslik et al. (Westport: Greenwood, 2009).

Kašpar, Oldřich a Eva Mánková, „Mexické proměny“, in *Dějiny Mexika* (Praha: NLN, 1999).

Kašpar, Oldřich, „Neklidné 20. století“, in *Dějiny Karibské oblasti* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002).

King, Russell, úvod ke knize *Atlas lidské migrace* (Praha: Mladá fronta, 2008).

Kivisto, Peter a Thomas Faist, „Accounting for Immigration Flows“, in *Beyond a Border: the Causes and Consequences of Contemporary Immigration* (Los Angeles: Pine Forge Press, 2010).

Kowalski, Kathiann M., „Land of Precious Things“, in *Salvadorans in America* (Minneapolis: Lerner Publications, 2006).

Kozák, Kryštof, „Immigration From Mexico Since 1965 – Challenges for U. S. Policy“, in *Recent Perspectives: Integration of Newcomers*, ed. Miloš Calda et al. (Praha: Dokořán, 2011).

Lopez-Rangel, Elena, „Latino Culture“, in *Cultural and Ethnic Diversity: A Guide for Genetics Professional* (London: The Johns Hopkins University Press, 1996).

Portes, Alejandro a Robert L. Bach, „Prelude to Immigration: The Social Origins of Cuban and Mexican Immigrants“ a „Contrasting Histories – Cuban and Mexican Immigrants in the United States“, in *Latin Journey: Cuban and Mexican Immigrants in the United States* (Berkeley: University of California Press, 1985).

Raška, Francis D., „The Experience of Cuban Immigrants in the United States: 1959 – the Present“, in *Recent Perspectives: Integration of Newcomers*, ed. Miloš Calda et al. (Praha: Dokořán, 2011).

Tienda, Marta a Mitchell Faith, „Multiple Origins, Hispanic Portrait“ a „Uncertain Destinies“, in *Multiple Origins, Uncertain Destinies: Hispanics and the American Future* (Washington, DC: National Academic Press, 2006).

Encyclopedia of American Immigration vol. 1, 2, 3.

Bridger, Sarah, „Freedom Airlift“, in *Encyclopedia of American Immigration vol. 1.* ed. Carl L. Bankston et al. (Pasadena CA.: Salem Press, 2010).

Espinoza-Quesada, Mauricio, „Salvadoran Immigrants“, in *Encyclopedia of American Immigration vol. 3.* ed. Carl L. Bankston et al. (Pasadena CA.: Salem Press, 2010).

Gonzales, Raymond J., „Mexican Revolution“, in *Encyclopedia of American Immigration vol. 2.* ed. Carl L. Bankston et al. (Pasadena CA.: Salem Press, 2010).

Johansen, Bruce E., „Mexican Immigrants“, in *Encyclopedia of American Immigration vol. 2.* ed. Carl L. Bankston et al. (Pasadena CA.: Salem Press, 2010).

Martin, Philip L., „Operation Wetback“, in *Encyclopedia of American Immigration vol. 2.* ed. Carl L. Bankston et al. (Pasadena CA.: Salem Press, 2010).

Neumann, Caryn E., „Cuban Immigrants“, in *Encyclopedia of American Immigration vol. 1.* ed. Carl L. Bankston et al. (Pasadena CA.: Salem Press, 2010).

Wurtzburg, Susan J., „PUSH-PULL Factors“, in *Encyclopedia of American Immigration vol. 3.* ed. Carl L. Bankston et al. (Pasadena CA.: Salem Press, 2010).

Články v odborných časopisech a vědecké studie

Alberts, Heike C., „Changes in Ethnic Solidarity in Cuban Miami“, *Geographical Review* 95, č. 2 (duben 2005): 235, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1931-0846.2005.tb00364.x/pdf> (staženo 7. 4. 2014).

Bakule, Martin, „Kam směřuje kubánská ekonomika“, *Mezinárodní politika* 17, č. 8 (srpen 2006): 26.

Cavanagh, John a Sara Anderson, „Hapily Ever NAFTA“, *Foreign Policy* 132, č. 5 (září/říjen 2002): 58. <http://eds.a.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=17a4134c-7832-4e4c-bd9c-253183f803a6%40sessionmgr4002&vid=5&hid=4103> (staženo 26. 3. 2014).

Coutin, Susan B., „Falling Outside: Excavating the History of Central American Asylum Seekers“, *Law & Social Inquiry* 36, č. 3 (léto 2011): 574–592, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1747-4469.2011.01243.x/pdf> (staženo 25. 4. 2014).

Eckstein, Susan a Lorena Barberia, „Grounding Immigrant Generations in History: Cuban Americans and Their Transnational Ties“, *International Migration Review* 36, č. 3 (podzim 2002): 803–807, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1747-7379.2002.tb00105.x/pdf> (staženo 6. 4. 2014).

Gammage, Sarah, „Exporting People and Recruiting Remittances: A Development Strategy for El Salvador?“, *Latin American Perspectives* 33, č. 6 (listopad 2006): 77–79, https://www.academia.edu/1045207/Exporting_People_and_Recruiting_Remittances (staženo 28. 4. 2014).

Jones, Richard C., „Causes of Salvadoran Migration to the United States“, *Geographical Review* 79, č. 2 (duben 1989): 183–193, <http://www.jstor.org/discover/10.2307/215525?uid=3737856&uid=2134&uid=2476464143&uid=2&uid=70&uid=3&uid=2476464133&uid=60&sid=21104064619443> (staženo 25. 4. 2014).

Massey, Douglas S. a Karen A. Pren, „Unintended Consequences of U. S. Immigration Policy: Explaining the Post-1965 Surge from Latin America“, *Population and Development Review* 38, č. 1 (březen 2012) : 1–3, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1728-4457.2012.00470.x/pdf> (staženo 20. 3. 2014).

Pedraza-Bailey, Silvia, „Cuba’s Exiles: Portrait of a Refugee Migration“, *International Migration Review* 19, č. 1, (jaro 1985): 7–26, <http://www.latinamericanstudies.org/exile/portrait.pdf> (staženo 6. 4. 2014).

Peréz, Lisandro, „Cubans in the United States“, *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science* 487, č. 1 (září 1986): 127–131, <http://latinamericanstudies.org/exile/cubans.pdf> (staženo 3. 4. 2014).

Picard, Alberto A., „Promesas y realidades: El Tratado de Libre Comercio de América del Norte en su noveno año“, *Revista Venezolana de Economía y Ciencias Sociales* 9, č. 2 (2003): 183–184, <http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=17709209> (26. 3. 2014).

Rios, Viridiana, „Security Issues and Immigration Flows: Drug-Violence Refugees, the New Mexican Immigrants“, *Latin America Research Review* 49, č. 3 (2014): 2–4, http://www.gov.harvard.edu/files/RiosV2014_LARR2014_SecurityImmigration.pdf (staženo 26. 3. 2014).

Riosmena, Fernando a Douglas S. Massey, „Pathways to El Norte: Origins, Destinations, and Characteristics of Mexican Migrants to the United States“, *International Migration Review* 46, č. 1 (jaro 2012): 12–18, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1747-7379.2012.00879.x/pdf> (staženo 27. 3. 2014).

Skop, Emily H., „Race and Place in the Adaptation of Mariel Exiles“, *International Migration Review* 35, č. 2 (léto 2001): 454–459, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1747-7379.2001.tb00025.x/pdf> (staženo 8. 4. 2014).

Ostatní zdroje

Akademické práce

Kamal, Tereza, „Immigrants or Refugees: A New Type of Exodus from Mexico to the United States“ (diplomová práce, Univerzita Karlova, 2013).

Líčková, Kateřina, „Ozbrojené násilí – gangy maras – výzva a hrozba pro národní stát. Příklad El Salvadoru, Guatemala a Hondurasu“ (diplomová práce, Univerzita Karlova, 2011).

Ocásková, Kateřina, „Evropská migrace a multikulturní společnost“ (diplomová práce, Masarykova Univerzita, 2006).

Díaz Garay, Alejandro, „El impacto de la emigración internacional y el envío de remesas en San Juan Unión, Municipio de Taxco, Guerrero“ (doktorská práce, Universidad Nacional Autónoma de México, 2008).

Internetové zdroje

Caselli, Irene, „El Salvador counts cost as crops destroyed by floods“, *BBC News Latin America & Caribbean*, 26. 10. 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-latin-america-15457562> (staženo 29. 4. 2014).

Gammage, Sarah, „El Salvador: Despite End to Civil War, Emigration Continues“, Migration Policy Institute, <http://www.migrationpolicy.org/article/el-salvador-despite-end-civil-war-emigration-continues>, (staženo 25. 4. 2014).

Hrabálek, Martin, „Komu slouží NAFTA“, *Global Politics*, (27. 10. 2003), <http://www.globalpolitics.cz/clanky/komu-slouzi-nafta> (staženo 26. 3. 2014).

Mallén, Patricia Rey, „Cuba's First Year Of Immigration Reform: 180,000 People Leave The Country... And Come Back“, *International Business Times*, 14. 2. 2014, <http://www.ibtimes.com/cubas-first-year-immigration-reform-180000-people-leave-country-come-back-1539860> (staženo 11. 4. 2014).

Martínez, Óscar, „Making a Deal With Murderers“, *The New York Times*, 5. 10. 2013, <http://www.nytimes.com/2013/10/06/opinion/sunday/making-a-deal-with-murderers.html?pagewanted=1&r=0> (staženo 29. 4. 2014).

Miroff, Nick, „Immigration Reform: A Cuban Readjustment?“, *Global Post*, 6. 2. 2013, <http://www.globalpost.com/dispatch/news/regions/americas/cuba/130205/immigration-reform-cuban-adjustment-act-immigrants> (staženo 11. 4. 2014).

Ramos, Sergio, „Gangs, organized crime force Central Americans to emigrate“, *Infosurhoy*, http://infosurhoy.com/en_GB/articles/saii/features/main/2013/10/23/feature-01 (staženo 29. 4. 2013).

Terrazas, Aaron, „Salvadoran Immigrants in the United States“, Migration Policy Institute, <http://www.migrationpolicy.org/article/salvadoran-immigrants-united-states> (staženo 25. 4. 2014).

Internetové zdroje bez uvedených autorů

„Acuerdos Migratorios entre Cuba y Estados Unidos“, EcuRed, http://www.ecured.cu/index.php/Acuerdos_migratorios_entre_Cuba_y_Estados_Unidos (staženo 4. 4. 2014).

„El Cambio social y económico frena la migración ilegal de mexicanos a EU“, CNN México, <http://mexico.cnn.com/nacional/2011/07/06/el-cambio-social-y-economico-frena-la-migracion-ilegal-de-mexicanos-a-eu> (staženo 26. 3. 2014).

„El Salvador after the War“, PBS Online, <http://www.pbs.org/itvs/enemiesofwar/elsalvador3.html> (staženo 26. 4. 2014).

„El Salvador“, The World Bank, <http://www.worldbank.org/en/country/elsalvador/overview> (staženo 28. 4. 2014).

„El Salvador recibió \$3.969 millones en remesas en el 2013“, La Nación Mundo, http://www.nacion.com/mundo/centroamerica/El_Salvador-remesas_0_1390661098.html (staženo 28. 4. 2014).

„Immigration: Crossing the Straits“, Library of Congress, <http://www.loc.gov/teachers/classroommaterials/presentationsandactivities/presentations/immigration/alt/cuban5.html> (staženo 3. 4. 2014).

„People and Events: Fulgencio Batista“, PBS Online, http://www.pbs.org/wgbh/amex/castro/peopleevents/p_batista.html (staženo 3. 4. 2014).

„Salvador – základní informace o teritoriu“, Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/stredni_amerika/salvador/ (staženo 20. 4. 2014).

„Terminologický slovník – migrace“, Ministerstvo vnitra České republiky, <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx> (staženo 1. 3. 2014).

„The World Factbook – Central America and Caribbean: El Salvador“, Central Intelligence Agency, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/es.html> (staženo 20. 4. 2014).

Seznam grafů

Graf 1 - Hispánská populace USA dle země původu.....	3
Graf 2 - Vývoj počtu obyvatel - Mexiko v období 1895–2010.....	14
Graf 3 - Mexická imigrace do USA - dlouhodobý vývoj.....	17
Graf 4 - Vývoj imigrace z Mexika do USA v období 1991–2010.....	21
Graf 5 - Kubánská imigrace do USA - dlouhodobý vývoj.....	26
Graf 6 - Kubánská imigrace do USA - vývoj v období 1959–1983.....	30
Graf 7 - Kubánská imigrace do USA v období 1986–2012.....	39
Graf 8 - Salvadorská imigrace do USA - dlouhodobý vývoj.....	45